

DIARI D'EMILI CANTAL (1939-1940)

ESTUDI, EDICIÓ I NOTES DE DOLORS GRAU

Dolors Grau Ferrando, llicenciada en història i màster en arxivística, és l'arxivera municipal de Cassà de la Selva. Ha publicat articles i monografies sobre història local de les comarques de Girona.

DIARI D'EMILI CANTAL (1939-1940)

ESTUDI, EDICIÓ I NOTES DE DOLORS GRAU

DIARI D'EMILI CANTAL (1939-1940)

ESTUDI, EDICIÓ I NOTES DE DOLORS GRAU

Col·lecció: MEMÒRIA. RECORDS I TESTIMONIS

Edició: Ajuntament de Llagostera. Arxiu Municipal

Col·laboració: la Diputació de Girona i el Consell Comarcal del Gironès

© 2004, per l'estudi, l'edició i les notes: Dolors Grau i Ferrando

Muntatge i impressió: Palahí Arts Gràfiques

Foto portada: Àlbum souvenir de l'èxode Espagnole dans les pyrénées orientales. (AMSFG. Material recopilat pel Grup de Recerca de l'Època Franquista)

Dipòsit Legal: Gi-122-2004

ISBN: 84-922266-5-X

ÍNDEX

Presentació.....	9
Emili Cantal Barris (Llagostera 1900-1984).....	11
Diari durant la meva estada a França.....	33
Camí de França.....	35
Primer camp - Le Boulou.....	36
Camp de Saint Cyprien.....	37
Camp d'Agde.....	50
Poble de Faugeres.....	77
Camp de Saint Cyprien.....	84
Poble de Labastide Rouairoux.....	93
Cronologia.....	121

PRESENTACIÓ

Quan el febrer de 2003 sortia a la llum el primer número de la nova col·lecció *Memòria. Record i testimonis* dèiem que volíem reivindicar la legitimitat de preservar la memòria del nostre passat col·lectiu editant testimonis directes escrits en íntim contacte amb la realitat.

El diari d'Emili Cantal, un republicà convençut i compromès amb la societat civil de la nostra vila, n'és un exemple excel·lent. Ens explica amb tota precisió l'itinerari d'un exili forçat com el que varen emprendre milers de catalans i entre ells nombrosos llagosterencs. Emili Cantal va voler deixar constància per escrit de tot el que vivia en aquells primers mesos d'exili, la gana i la fred, la manca de les més elementals condicions d'higiene, la sol·litud, la por i l'enyorança del seu poble i de la seva muller.... Gràcies al seu exercici sistemàtic de fixació de la memòria, que el va portar a escriure

cada dia durant un any i mig, avui tenim aquest testimoni excepcional que ens permet reflexionar sobre l'horror de la guerra i de la intolerància.

Aquest text ha estat possible de publicar perquè la seva família va saber veure-hi el valor històric, el va conservar i ens ha donat totes les facilitat per editar-lo, per la qual cosa vull expressar el nostre agraïment.

El diari d'Emili Cantal és més que un diari personal, és el diari de tots aquells que han de deixar la seva família i la seva casa només per defensar un ideal.

LLUÍS POSTIGO GARCIA
Alcalde

EMILI CANTAL BARRIS
(LLAGOSTERA 1900-1984)

L'Emili va ser un dels milers de catalans que es veieren obligats a deixar casa, família, amics i treball per la por a ser represaliats pel govern franquista que es va instaurar en el poder en els primers mesos de l'any 1939. Ell i altres llagosterencs com ell, que no havien comès cap delictes, varen iniciar el llarg i dolorós camí de l'exili. L'Emili va tornar al seu poble quinze anys més tard, d'altres no varen tornar mai. El dia que va sortir de casa seva, l'1 de febrer de 1939, va començar a escriure un diari que va acabar l'1 de juny de 1940. En ell dona a conèixer el llarg i trist viatge cap als camps de concentració francesos, esmenta altres llagosterencs que també varen estar privats de llibertat a la Catalunya nord i descriu la duresa de l'internament.

Però qui era l'Emili Cantal Barris? Va néixer a Llagostera l'any 1900, fill de Narcís Cantal, de Vilobí, i de Clara Barris, de Llagostera, i es va casar el dia 14 de febrer de l'any 1927 amb Maria Masgrau Ros (1902-2001). Va viure i va exercir de fuster en diferents indrets del municipi. Primer al carrer Concepció i després a la plaça Campmany. Els habitatges on va residir i els tallers de fusteria on va treballar fins l'any 1939 eren de lloguer. Tanmateix el negoci era seu i el taller funcionava prou bé com perquè, fins i tot, contractés algun treballador. El perfil del seu caràcter ens l'ofereix la memòria oral d'aquells que l'havien conegut i que parlen d'un home seriós i reservat que gaudia del seu temps de lleure amb la pràctica de diferents aficions: jugar a escacs, al parxís, pescar, anar d'excursió, anar a buscar bolets,...).

La seva ideologia republicana també és assenyalada per diferents informadors i és corroborada per la documentació municipal en la qual queda palès que va ser president de la Fraternitat Republicana Autònoma (Centre Republicà) almenys l'any 1933, entitat que aquell mateix any va presentar una candidatura a les eleccions municipals. De totes maneres, i pel que sabem fins ara, l'Emili no va tenir cap intervenció política ni es va presentar a cap candidatura electoral. Per tant, era republicà, com tants altres llagosterencs, i formava part de la societat civil activa capitanejant una entitat, un exercici que en principi és una garantia de bona salut per al desenvolupament de qualsevol vila però que en el seu cas devia ser un dels elements que va provocar el seu exili.

Comença la guerra

En l'anterior paràgraf hem parlat ja dels anys trenta i és que aquesta va ser una època d'especial conflictivitat. Recordem que el 6 d'octubre de 1934 Companys va proclamar l'Estat Català, i a conseqüència d'aquests fets va ser detingut i varen ser destituïts ajuntaments i clausurades entitats. A Llagostera es va cessar el consistori municipal democràticament constituït i no es va restituir fins el 18 de febrer de 1936 amb la següent composició: Artur Roig, Francesc Falivene, Damià Raurich, Camil Esteve, Joan Bou, Enric Pereferer, Emili Morató, Emili Rissech, Joan Lloveras, Marià Calvet, Miquel Casadevall (en aquesta restitució hi manca Joan Nadal, que havia estat l'alcalde abans dels fets

d'octubre del 1934). Varen ser anys d'incertesa que varen arribar al punt àlgid l'any 1936, quan va canviar radicalment la vida de la majoria dels catalans i entre ells, evidentment, la de l'Emili i la Maria.

El juliol de 1936 el general Franco es va aixecar contra el govern legítim de l'estat espanyol, va començar la guerra civil i va néixer un intent de revolució. Es varen produir importants canvis a nivell municipal, un dels quals va ser la creació dels comitès antifeixistes locals que coexistien amb els ajuntaments. Per tant va haver-hi una dualitat de poder a nivell municipal al llarg de la qual prevalgué, en molts llocs, el poder dels primers fins la tardor de l'any 1936, època en què es publica un decret de la Generalitat que marca la manera com s'havien de formar els nous ajuntaments. De totes maneres, la constitució del nou Ajuntament també va ser conflictiva a Llagostera i sembla que no va quedar resolta fins l'octubre de 1937 amb la constitució de l'Ajuntament sota la presidència de l'alcalde Santiago Vila (ERC) i els regidors: Joan Mir Joan i Joaquim Comas Buxeda per ERC; Eugeni Gurnés, Fermín Brunel i Marià Calvet per la CNT; Llorenç Balmanyà, Francesc Ralló i Melita Franz pel PSUC.

Durant la guerra civil els ajuntaments varen aconseguir molta autonomia i varen plantejar fórmules noves que transformaven els tradicionals mecanismes socials i econòmics: col·lectivització del treball (per la qual es modificaven substancialment les relacions laborals entre amos i treballadors i entre subministrament i proveïment), emissió de paper moneda, etcètera. A les conseqüències lògiques de la guerra també s'hi afegia

el problema del proveïment als nombrosos refugiats que acollien els municipis (a Llagostera n'hi va haver un contingent important), i de pal·liar l'atur laboral que ja s'arrossegava. Per tal de disminuir aquest problema va ser habitual que els ajuntaments iniciessin o continuessin construccions municipals com ho va fer Llagostera quan va emprendre les obres de les escoles i de l'escorxador. Aquest fet també ens serveix per esmentar que l'Arxiu Municipal conserva l'anotació d'un pagament que l'Ajuntament va satisfer a l'Emili l'any 1936 per abonar-li els bastiments que havia realitzat per a l'escorxador.

Els primers mesos de guerra varen ser especialment angoixosos, sobretot per la part del territori espanyol que estava en plena línia de foc i des d'on enviaven nens i dones cap a zones més segures com Catalunya. L'Emili i la seva dona, que no tenien fills, varen acollir a casa seva una noieta madrilenya que es deia Carmen Lobo (Madrid 1922), que havia arribat a Llagostera l'octubre de 1936 formant part d'un contingent de nens refugiats procedents de Madrid. En un cens de refugiats que es conserva a l'Arxiu Municipal de Llagostera, datat el desembre de 1936, hi figura l'esmentada Carmen al costat de 83 refugiats més (45 homes i 38 dones). Aquest cens es va incrementant en el decurs de la guerra i l'any 1937, també seguint les llistes que es localitzen a l'Arxiu Municipal, es produeixen 393 altes de refugiats (256 dones i 136 homes). La mateixa Carmen va explicar, el mes de novembre de 2003, que en arribar varen conduir-los al Casino Llagosterenc on els varen repartir entre diferents famí-

lies. Durant la seva estada al poble assistia a l'escola, al carrer Ganix, allà on hi ha ara la llar d'infants municipal, mentre que els caps de setmana anava a ballar acompanyada del matrimoni, tal com era preceptiu en aquella època, o a passar el dia a Platja d'Aro, en una casa que tenia en Josep Calvet i la seva dona la Melita Franz, amics del matrimoni Cantal, i on l'Emili podia gaudir d'una de les seves aficions, la pesca.

Tot i la guerra doncs, intentaven portar una vida més o menys normal però a mesura que anava passant el temps era més difícil mantenir la quotidianitat. En una data no concretada (possiblement en el segon semestre de l'any 1938) la Carmen va anar a una escola situada en una masia de Cardadeu, tot i que va continuar mantenint la relació amb el matrimoni llagosterenc i amb el seu pare, un militar republicà que en aquells moments es trobava a Barcelona. Tanmateix el desenllaç de la guerra era cada vegada més proper i els fets es succeïen ràpidament. El gener de 1939 el pare de la Carmen moria en un bombardeig a Barcelona i l'1 de febrer l'Emili i milers de catalans i centenars de milers de republicans espanyols omplien les carreteres camí de l'exili. Era l'avis de la fi de la guerra civil que es va saldar, pel que fa a Llagostera, amb la mort de tres religiosos, de seixanta-cinc combatents¹ i cinc civils víctimes directament o indirectament dels bombardeigs. I era l'inici d'una cruel postguerra que es va liquidar amb l'afusellament de tretze llagosterencs a Girona, dos morts a l'interior del centre penitenciari gironí², l'empresonament de més de quaranta veïns³, tres morts en camps d'extermini nazis,

l'exili d'una quantitat indeterminada de llagosterencs i l'obertura d'una ferida que en ocasions encara no s'ha guarit. Estem parlant de la fractura social que va posar en un bàndol els adeptes al nou règim i en l'altre la resta del poble que per por va mantenir un silenci de més de quatre dècades. Un cost massa feixuc per a una població que l'any 1939 només tenia 3.795 habitants.

L'exili

Concretament entre el 28 de gener i el 12 de febrer entraren en territori francès 450.000 persones entre les quals 40.000 homes no combatents i 170.000 dones i nens⁴. La visió de les fileres d'exiliats, dones, homes, vells i criatures caminant per les carreteres polsoses o entaforats a l'interior de camions era incommensurablement tràgica i ha estat descrita per Emili Cantal en el seu diari amb tota la seva magnitud. Tothom fugia espavorit per arribar a la frontera francesa, eren els del bàndol que ja es sabien vençuts, encara que oficialment no havien perdut la guerra. La majoria creia que l'allunyament de la seva llar seria qüestió de dies, de setmanes. No obstant, el que semblava un allunyament temporal es va convertir en un tràgic pas per camps de concentració i per a molts en un camí sense retorn o un viatge cap a la mort.

Les estimacions dels morts com a producte de la guerra varien segons els autors i van dels cinc-cents mil al milió de morts. Si prenem les dades de Gabriel Jackson

*Emili Cantal i Maria Masgrau amb Carmen Lobo la primavera de 1937.
(Imatge cedida per Carmen Lobo).*

*El matrimoni Cantal a Labastida-Roairós l'abril de 1949.
(Imatge cedida per Amèlia Calvet).*

varen haver-hi 580.000 morts producte de la guerra: uns 160.000 en els camps de batalla o per malaltia durant el conflicte bèl·lic; uns 20.000 per represàlies polítiques en zona republicana; uns 200.000 per les mateixes raons a la zona franquista durant la guerra i uns 200.000 més per execució o malaltia del 1939 al 1943.

Pel que fa a la demarcació de Girona, el 4 de febrer s'havien detingut 1.500 persones i al llarg del 1939 varen ser executades al cementiri de Girona i de Salt 370 persones. En una relació d'òbits, del 8 de març de 1939 al 18 d'agost de 1942 hi ha registrat l'afusellament de 494 presos procedents de la presó provincial de Girona i la mort per "causes naturals" de 44 presos més⁵. Durant els dos primers anys es varen executar alguns dies 20, 30, 40 presos procedents de la presó de Girona. Fins i tot el 28 de juliol de 1939 se'n varen executar 69. Unes dades esfereïdores però tanmateix molt lluny de les 250 persones que eren executades diàriament a Barcelona durant els primers temps de la postguerra.

Les conseqüències de la guerra varen ser especialment cruels a Llagostera, segurament perquè durant els primer mesos de l'esclat bèl·lic es va assassinar el rector i el vicari de Llagostera i el capellà de can Boada. Els dos primers eren Ramon Carbó (Girona 1884) i Josep Puigdevall (Sant Miquel de Campmajor 1910), que varen ser detinguts el 22 de juliol i assassinats a Panedes un mes més tard, i el tercer, Leandre Mir (Caldes de Malavella 1867), va ser mort el 3 de

setembre a la carretera de Bell-lloc a Romanyà de la Selva⁶. A més, va ser detingut a Llagostera el 25 d'agost de 1936 Salvi Tolosà Alsina (Cassà de la Selva 1880), germà de la Salle, que va ser assassinat posteriorment a mig camí de la carretera entre Llagostera i Vidreres⁷. Aquests fets deurién haver estat fonamentals per a la culpabilització de bona part del poble pel règim franquista. A això li hem d'afegir que la constitució del govern local durant la guerra civil va ser complicada, atès que durant la primera meitat es varen produir picabaralles internes per acordar la composició de l'Ajuntament, i durant la segona meitat es varen succeir les substitucions a causa de la mobilització dels regidors i els alcaldes. Només per fer-nos-en una idea, en els tres anys i mig que va durar la guerra Llagostera va comptar amb sis alcaldes diferents: Artur Roig, Joan Escapa, Eugeni Gurnés, Santiago Vila, Agustí Coll, Francesc Falivene i Josep Seda (a més d'algun regidor que va actuar com a alcalde accidental). Tot això va provocar que fos nombrosa la classe política municipal en temps de guerra, i per tant també nombrosos els candidats a l'exili. A tot aquest contingent se li han d'afegir aquells veïns d'ideologia republicana o d'esquerres que eren susceptibles de ser inculpats per la Llei de Responsabilitats Polítiques del 9 de febrer de 1939, que culpabilitzava tota aquella persona que havia col·laborat amb la República, en el sentit més ample i lax de la paraula, des de l'any 1934.

La fixació de la memòria

L'Emili possiblement va escriure aquest diari amb la intenció de no oblidar mai les condicions extremes que havia viscut a l'exili. Ara bé, segurament no va pensar a fer-lo públic. La pulcritud del diari (passava en net els apunts en una nova llibreta, decorava els títols i redactava introduccions generals cada vegada que canviava de lloc) poden fer pensar el contrari però la nul·la concreció de les persones que hi apareixen ens fan sospitar que el seu objectiu era tan simple i alhora tan extraordinari com fer un exercici metòdic de fixació de la memòria, sense pensar que seixanta anys més tard es convertiria en un document històric de primera mà sobre l'exili. Dissortadament quan parla de les persones que troba en els camps, amb qui conviu o amb qui intercanvia correspondència, només les anomena pel nom o pel cognom, sense donar gairebé cap pista que ens permeti identificar-la. Aquest fet, lamentablement, ha dificultat molt l'estudi del contingut del diari.

Va escriure amb aplicació, dia a dia, i tot i la manca de vocabulari i la defectuosa sintaxi ho va fer amb una intenció sòlida de concreció. Vegeu la descripció que va fer del seu sopluig en el camp de Sant Cebrià: "Estem situats dal un turonet de sorra. A fi de no sentir tan el vent i poguer tindre la xabole mes alte, per falte de material estem ensorrats dintre la sorra uns 4 pams. Mida uns 12 pams de llarc per 11 d'ample. Tenim la porte que done cara el mar, está montada per alguns ferros i quatra fustes. Per covert i tenim tres mantes, sobre les mantes i tenim dos impermeables i

una tela perque no se i plogui. El demés o tepem em quatre draps vells que'm pogut recollir. Dintre aqueixa xabole vaix les mides indicades i dormim quatre companys. Serveix pere cuina menjador dormitori, i per tot el necessar-hi." (Diari, 29 de març de 1939)

L'Emili va ser molt objectiu en la descripció dels camps, del que menjaven, de les condicions sanitàries. Ara bé, no va deixar gairebé en cap moment cap escletxa que ens fes arribar les seves emocions. Potser el caràcter introvertit de l'autor, segons el descriuen les persones que l'han conegut, ha provocat aquesta manca volguda d'aflorament dels sentiments més personals. Tot i això, en unes quantes ocasions escriu que plora, és un home de quaranta anys que plora d'enyorança i d'impotència davant els esdeveniments. També deixa brollar els seus sentiments quan parla d'una persona molt concreta, de la seva dona, envers la qual manifesta un amor sòlid i immens.

La vida en els camps de concentració

L'Emili va estar en tres camps de concentració diferents: El Voló (del 5 de febrer al 9 de febrer de 1939), Sant Cebrià (del 9 de febrer al 4 de maig de 1939 i del 18 d'octubre a l'1 de desembre de 1939) i Agde (del 4 de maig al 14 de setembre de 1939).

El primer camp de concentració, com hem esmentat anteriorment, va ser el Voló, del qual l'Emili escrivia frases desoladores: "un grant camp am erbes tot ple

de persones i camions sense casi poguer donar un pas. Dormir sote els camions perque la grassada no et toqui” (Diari, paràgraf anterior al 5 de febrer de 1939). Aquest lloc fronterer era de trànsit cap a d’altres camps i el dia 9 de febrer va arribar al camp de concentració de Sant Cebrià, un camp que en poques setmanes va arribar a tenir 80.000 persones i que no tenia cap tipus d’instal·lació per acollir els refugiats. La primera vegada que surt del camp és el 4 de maig, quan és traslladat al d’Agde i que descriu d’aquesta manera: ”Barraques fetes de fusta i toles. 200 homes en cada una. Un poc de palla per metelás. (...) Voltat d’alambrades com tots. (...) La desil·lusió me a sigut bastan grant, perque ens avien dit que no seriem manats militarment, que tindriem menjadors i que dormiriem en camilles, però es mol al contrari-hi, dons i a mes disciplina, res de menjadors i dormir sobre fustes”. (Diari, paràgraf anterior al 5 de maig de 1939)

Sobretot varen ser durs els primers mesos, quan l’Emili es troba sol en el camp, sense cap conegut ni de Llagostera ni dels pobles veïns. Quan els camps de Sant Cebrià i Argelers encara no estan construïts i són simplement trossos immensos de sorra a la platja voltats de filferros, fortament vigilats, amb milers i milers de refugiats al seu interior que no poden comptar amb cap tipus de servei. Ni tan sols es subministrava menjar i l’aigua que s’extreia de la sorra estava en tan males condicions que provocava infeccions. Era el segon mes de l’any, potser el més fred, i l’Emili estava malalt, no tenia menjar, no tenia sostre, no entenia el francès. Només tenia fred, gana, polls i un forat a la

sorra on amagar-se com un talp per refugiar-se del vent. Fins el dia 19 d’abril, és a dir, dos mesos i mig després d’haver entrat a França, no va dormir per primera vegada en una barraca de fusta de les que s’anaven construint per aixoplugar els refugiats i on les puces no deixaven dormir els seus hostes. Les condicions sanitàries eren deplorables, les farmacioles estaven buides i era impensable mantenir una higiene personal mínima (escriu que no es va poder rentar els peus amb aigua calenta fins el dia 17 de desembre de 1939, quan ja és fora del camp de concentració). Només perquè us feu una idea de la duresa de les condicions d’aquests espais recollim allò que escriu Dreyfus⁸ que actualment en el cementiri de Sant Cebrià (recordeu que Emili Cantal va arribar a aquest camp el 9 de febrer de 1939) hi ha una làpida que recorda els 37 republicans espanyols morts en el camp de Sant Cebrià el mes de febrer de 1939.

Sobreviure en el camp

Per sobreviure durant els primers dies de confinació els interns havien de refiar-se dels queviures que cadascú havia dut des de casa seva, o bé del que havien recollit pel camí entre la gran quantitat de material que abandonaven aquells que s’exiliaven o que havien mort pel camí. “Ningú ens dona de menjar” escriu l’Emili (Diari, 6 de febrer de 1939). Al cap d’uns dies comencen a subministrar menjar, però com que no hi ha cuines (no funcionen fins el dia 30 de març de 1939) el menjar és cru i no els donen combustible per

*Casament d'Emili Cantal i
Maria Masgrau a Llagostera
el 14 de febrer de 1927.
(Imatge cedida per Amèlia
Calvet).*

*Amb Josep Calvet i Carmen
Lobo a Platja d'Aro l'estiu
de 1956. (Imatge cedida
per Amèlia Calvet).*

poder-lo coure. Només tenen llenya aquells que poden extreure la fusta dels vehicles que es troben abandonats a l'entrada del camp i que eren els que havien utilitzat per a l'exili. O bé també en tenen aquells que la podien comprar en el mercat que estava instal·lat a la porta del camp on els francesos posen a la venda els productes més indispensables. Durant els primers dies, a Sant Cebrià, l'Emili es troba molt malament i no pot anar a buscar llenya. Arriba a la infermeria i li recreen sopes de pa torrat. De pa, ja en té, però en canvi, no té llenya per fer foc. Fixeu-vos en la misèria del confinament quan explica que el 24 de febrer li donen una patata i ha de demanar permís a uns companys per posar-la entremig d'un pot de llenties que està al foc. A tot això se li havien de sumar les inclemències del temps que impedièen que, tot i tenir una mica de menjar, un recipient i la llenya necessària, no ho pogués coure, ni en un clot practicat en la sorra, ja que el fort vent sovintejava a la platja i es filtrava per tots els racons.

Quan comencen a subministrar menjar les racions que ofereixen estan per de sota dels llindars de la subsistència: racions migrades amb una escassa varietat d'ingredients: cigrons, pa, bacallà, llet, llenties, carn i patates. I com podeu suposar els cigrons i les llenties compartien el protagonisme en el plat amb la sorra. A mesura que va passant el temps els queviures es van diversificant una mica: te, cafè, arròs (12 de març), fesolets (14 de març)..., algun dia sucre, encara menys vegades mantega, enciam (23 de juny), plàtan (7 d'agost), estefanòries (10 d'agost), patates fregides (13 d'agost), raïm (9 de setembre), alberginies (13 de

setembre). El més gran refinament el trobem el dia 14 de juliol, festa nacional francesa, quan els obsequien amb xocolata per esmorzar i per dinar patates i mandonguilles, carn amb tomata (tot molt dolent escriu l'Emili), préssecs mig podrits i ametlles.

Els companys de Llagostera

Aquestes calamitoses condicions materials estaven agreujades per la solitud. L'Emili perd el camió amb el qual havia de travessar la frontera i va perdent pel camí el contacte amb tota persona coneguda. Fins el dilluns 3 d'abril de 1939, recordem que ja fa dos mesos que és fora del poble, no troba cap rostre familiar. Aquest primer és l'Enric Vicens Colomer, a qui deien en Tirona, al camp de Sant Cebrià. Després trobarà el seu cosí Pere (persona que no hem identificat) i en Cinto (fonts orals ens indiquen que podria ser Jacint Canalies, conegut com Cinto carboner). A Agde, a partir del mes de maig, és on troba més amics i coneguts: primer un dels fills de Gabriel Aleñà i Joaquim Martí, mestre a les escoles públiques de Llagostera (tots dos procedents del camp de Barcarès). Més tard: Joan Escapa Mestres, membre de la CNT i alcalde de Llagostera durant la guerra civil, i dos dels seus fills; Antoni, el germà de l'Emili que procedia del camp d'Argelers; Ralló (podria ser Francesc Ralló Ferriol, regidor de Llagostera durant la guerra civil pel PSUC); i Mascort (podria ser Joan Mascort Rissech, que va estar en el camp d'Agde i en el de Sant Cebrià en les mateixes dates que l'Emili).

A partir d'aquell moment la seva vida al camp canvia substancialment, les converses i els passeigs, sobretot amb en Joaquim Martí, en Francesc Ralló i en Joan Mascort, ja són habituals, intercanvien informacions i aflora la solidaritat entre companys en qüestions de menjar, soplui i malaltia. La solidaritat és més ferma encara quan poden estar junts els dos germans, l'Emili i l'Antoni, el 2 de juliol de 1939, moment en què anota en el diari: "aixís si un no es troba bé l'altre podrà cuidar-lo".

Intercanvi epistolar

De totes maneres el tedi, l'avorriment era de vegades desesperant. Les distraccions en el camp eren poques: passejar, conversar, assistir a alguna festa que molt de tant en tant s'organitzava; veure partits de futbol o de boxa (tot i que no li agradava aquest darrer esport); llegir el diari (que sembla que arribava amb regularitat al camp) i jugar a escacs. No obstant, el que realment el devia ajudar a continuar endavant va ser l'escriptura. A més de fer anotacions en el diari, dia a dia, va mantenir una prolífica relació epistolar, sobretot amb la seva dona. De totes maneres la correspondència també estava controlada i les cartes de la seva muller li arribaven per mitjà de terceres persones, sobretot a través d'una amiga de París, per a nosaltres desconeguda, que anomena Montserrat, i pels cosins Anita i Henri, que resideixen a França. Però també rep correspondència de companys i amics de Llagostera que estan internats en altres camps de concentració com

Francesc Falivene, regidor i alcalde durant la guerra civil. El 24 de maig rep una carta d'aquest que està signada també per Mir, Argelès, Balmanya i Capdevila (els cognoms dels quals coincideixen amb exregidors de l'Ajuntament de Llagostera durant la guerra civil), que li diuen que han demanat de traslladar-se al mateix camp que l'Emili. També rep cartes d'altres llagosterencs exiliats, com Josep Calvet i Santiago Vila. El primer, amic personal de l'Emili que va ser regidor de Llagostera en el primer temps de la II República, i el segon, alcalde i regidor de Llagostera durant la guerra civil i persona reconeguda per l'ajut que ofería als refugiats des de Perpinyà. També rep correspondència dels seus oncles de Palamós; i de llagosterencs que eren fora de l'estat per altres raons que no les polítiques com l'Eduvigis Vila Noguera o la família Bruzzy.

Amb la rebuda d'aquesta correspondència veiem com dia a dia l'Emili veu més lluny el retorn a Llagostera. No ens dona a conèixer el contingut de les cartes però el podem suposar ja que en el poble es succeeixen detencions que són seguides moltes vegades d'internaments a la presó, judicis sumaríssims i afusellaments. L'ambient està enrarit i no es visualitza una bona ocasió per tornar ja que, a banda d'aquests fets extrems que hem mencionat anteriorment, es produeixen denúncies, depuracions, ridiculitzacions públiques i racionaments. Els fets que passen a Llagostera i que arriben a l'Emili per mitjà de les cartes, els hem d'intuir i hem de fer hipòtesis. Per exemple, quan el 24 de maig de 1939 rep una carta de Santiago Vila amb notícies que "no són gaire satisfactòries pels companys

que es quedaren en el poble”, podem suposar, amb tots els interrogants necessaris, que potser s’assabenta que el dia 12 de maig varen afusellar 7 llagostencs. Al coneixement d’aquest clima enrarit que hi ha al poble se li afegeix l’angoixa pel que deu estar passant a la seva dona. És conscient que les coses no deuen anar bé. Sap per informacions que li arriben per carta que durant la retirada la seva casa va ser saquejada, que es varen emportar (en una data no determinada) la fusta que tenia emmagatzemada i que la seva dona s’havia traslladat a viure al carrer Donzelles (tot i que en desconeixia el motiu).

Les informacions també les reben amb la lectura dels diaris, que sembla que arriben amb regularitat al camp i a través de la rumorologia que s’estén ràpidament i que barreja certes amb falsedats, la qual cosa col·labora a augmentar l’ansietat dels interns: l’11 i el 12 de juliol de 1939 corren rumors de sublevació a Espanya; el 24 de juliol diu que “el diari abui a portat que l general Queipo fora probable aurie passat la frontera Francesa, no se que deurá passar a Espanye”; el 25 de juliol escriu que: “Els diaris francesos porten esdeveniments a Espanye?. Qué es el que passa?”; el dia 27 de juliol els diaris del matí parlen d’una probable restauració monàrquica a Espanya i els de la tarda ho desmenteixen. A partir del mes d’agost els rumors sobre el que passa a l’estat espanyol queden eclipsats pels que parlen d’una guerra imminent a escala mundial. Fins i tot el dia 22 d’agost de 1939 ja corrien rumors que havia esclatat la guerra, quan encara faltava una setmana per a l’inici.

Mà d’obra barata

El cost de mantenir un refugiat, encara que fos sota mínims, era extraordinàriament feixuc per a la hisenda del govern francès i per això ben aviat varen veure en els milers de refugiats una immensa font de mà d’obra barata que podien destinar a feines que ni els mateixos francesos volien. Es tractava de reclutar-los temporalment per a feines específiques, a la conclusió de les quals tornarien als seus camps respectius.

A finals del mes de març del 1939 el ministre de treball va encarregar als prefectes que fessin una llista d’homes susceptibles de ser utilitzats i d’estudiar els treballs pesats (excavacions, enderrocaments, neteja de fossats..) que podien fer sense entrar en competència amb la mà d’obra local⁹. Paral·lelament també va aparèixer la idea d’aprofitar els interns perquè treballessin en el camp, un lloc, d’altra banda, de forta demanda de mà d’obra temporal. Així ho demostra una nota confidencial als directors de les oficines departamentals de treball, de Charles Pomaret, del mes de maig de 1939 en què proposa “que efectuin el reclutament de mà d’obra per a les explotacions agrícoles (..) en els camps, on hi ha nombrosos espanyols pertanyents a professions agrícoles i, fins el present, s’han quedat sense treball”¹⁰. Més agresiva és encara una circular del 5 de maig on es proposa el reclutament de mà d’obra per a les explotacions agrícoles amb la intenció de “transformar la massa desorganitzada i passiva que constituïen els refugiats en elements útils per al col·lectiu nacional”.

Quines eren les contrapartides que els amos oferien als refugiats?. Doncs ben senzill: l'allotjament i el menjar¹¹. Una contraprestació ben irrisòria per a unes feines molt dures. A més, a banda que les condicions d'allotjament eren sovint deplorables, si un patró es queixava del comportament d'un refugiat la resposta era primer una advertència i si reincidia se'l podia expulsar del camp. Les condicions pèssimes de l'allotjament estan exemplificades en el diari d'Emili Cantal el mes de setembre de l'any 1939, quan és reclutat per anar a la verema. És un mes molt complicat atès que és un període de forta demanda de mà d'obra que coincideix amb l'esclat de la segona guerra mundial i la mobilització de molts dels joves en edat de treballar. El dia 14 de setembre surt un contingent del camp d'Agde, entre els quals hi ha l'Emili, per tal d'anar a treballar a Montanhac, a la regió del Llenguadoc Rosselló. Cantal escriu: "Soms 150 homes ens an posat en un local bastan indessen, dons despres d'estar mol apretats no ens a sigut permes sortir del local ni per fer les feines mes necesaries i aixó que dit local está mancat de tot. Em dormit al sol de terra" (Diari, 14 de setembre de 1939). I continua: "Alguns pegesos an vingut a triar els homes igual que si fossim una mercaderie algun no a pogut resistir la feine i l'an tornat canviant-lo per un altre, ojo no e volgut fer ni un pas perque am lloguesin dons e volgut anar a la sort quedan-me sense llogar, an passat coses molt estranyes dificiles d'explicar" (Diari, 15 de setembre de 1939). Cantal no és un dels escollits per anar a treballar i l'endemà torna, juntament amb els altres descarats, cap al camp d'Agde. No obstant, aquell mateix

dia ell i 29 interns més són traslladats a Faugères i són distribuïts en diferents propietats. L'Emili va treballar fora del camp, veremant, del 18 de setembre al 18 d'octubre. La feina és duríssima però com a contrapartida menja bé: "Si be tinc de treballar almenys ara menjo com les persones" (Diari 17 de setembre de 1939).

Els refugiats eren reclutats per a feines sense sou (o amb un sou ridícul) i continuaven estant privats de llibertat ja que el govern francès volia evitar els contactes entre els refugiats i la població autòctona. Aquest fet el reflecteix l'Emili, quan escriu: "per ara no ens es permés dormir a fore ni de passeixar sols per el poble" (Diari, 16 de setembre) i això que estava allotjat en una casa particular.

Sortir del camp

Com ja hem dit anteriorment, Emili Cantal i altres exiliats creien, quan varen sortir dels seus pobles respectius, que s'allunyaven de casa seva de manera molt temporal; gairebé era viscut com una forma de previsió davant allò desconegut. Res més lluny de la realitat, i a mesura que passava el temps veien el moment del retorn més remot. Copsem al llarg del diari les reflexions de l'Emili i altres exiliats sobre aquests aspectes. Pel que fa a l'Emili, en tenim nombroses representacions, com és lògic. Per exemple: "Quan vaig entrar en França no m'aurie cregut que i agues d'estar-hi tan de tems. En cambi ara cada dia

mho veig mes lluny” (Diari, 31 de desembre de 1939). Mig any després de la sortida escriu: “vindrà el dia que i podrem tornar (a Espanya), el menys els que com jo no em mort ni rovat res a ningú. La guerre represente la destrucció del món” (Diari, 22 d’agost de 1939). Pel que fa a les impressions dels altres refugiats, l’Emili ens dóna alguna referència molt important. Concretament ens dóna la notícia, el 8 de novembre de 1939, de la rebuda d’una carta del seu amic Paco en què li diu que és optimista per tornar a Espanya. Si aquest Paco és Francesc Falivene Pingetti, cosa molt probable, no va tornar a Llagostera fins l’any 1964 o 1965. Encara ens en dóna una altra, el dia 2 de novembre de 1939 quan escriu en el diari que Mascort també creu que aviat tornarà a Llagostera: “en Rallo i Mascort tenen molte confiança de que per Nadal serem tots a casa nostre per menjar els turróns”. Si aquest Mascort és Joan Mascort i Rissech, que en aquelles dates estava al camp de Sant Cebrià, no va retornar mai a Llagostera ja que va morir al camp d’extermini de Gusen el desembre de 1941.

Quan l’Emili s’adona que el retorn a Llagostera no es produirà a curt termini converteix la sortida de la precarietat i la misèria de les instal·lacions en el seu objectiu. No dubta a qualificar el camp de presó, amb aquestes paraules, amb aquesta rotunditat (Diari, 26 de juny de 1939). Fins i tot el govern francès ho ratifica, paradoxalment, quan intenta desmentir aquesta qualificació. Si no, per què en una data tant primerenca com a finals del mes de febrer de 1939 el ministre

d’interior del govern francès, Albert Sarraut, va dir referint-se al camp d’Argelès-sur-mer que no era un centre penitenciari sinó un camp de concentració?. Albert Sarraut continuava recordant que aquestes dues expressions no significaven el mateix ja que els interns en ell no hi estarien més temps del necessari per preparar la seva expulsió, o segons allò que decidissin, el seu retorn a Espanya. Per tant, tan bon punt comencen a construir-se els camps ja estan pensant en els mecanismes per fer-los desaparèixer i mentre això no es produeixi intentaran aprofitar al màxim, com ja hem dit anteriorment, la mà d’obra barata que constitueixen els refugiats.

Els mecanismes per buidar definitivament els camps de concentració van en diferents direccions: promoció del retorn dels refugiats a l’estat espanyol, incentivar l’ingrés a l’exèrcit, o integrar, de forma voluntària o per força, els interns en companyies de treballadors. També hi havia altres mecanismes per sortir del camp, com trobar una feina o aconseguir un aval prou important de parents o amics francesos acompanyat d’una carta de compromís de no sol·licitar cap ajuda a l’estat ni a les institucions¹². La primera opció, la de tornar al seu lloc d’origen era, evidentment, la que desitjava l’Emili però també volia tenir la seguretat que no seria represaliat al seu retorn; la segona opció ni se la planteja; i pel que fa a la tercera només pensa agafar-la si s’hi veu obligat. Així doncs, trobar feina fora del camp es converteix en el seu objectiu. Amb tot, aquesta sortida és difícil.

La pressió del govern francès

Tornar a casa era el somni de gairebé tots els exiliats i el desig principal del govern francès. De fet, el govern començà a pressionar molt aviat els refugiats i envià circulars als camps per tal d'incentivar que tornessin a l'estat espanyol. Els missatges eren sempre positius en la línia que tots aquells que no havien comès cap delicte no havien de tenir por a represàlies després de travessar la frontera.

El 9 de juliol de 1939 varen sortir 200 homes, ens diu l'Emili en el diari, del camp d'Agde cap a Espanya i és que l'estiu del 1939 retorna un important contingent de refugiats atès que Franco va acceptar rebre 2.500 milicians per dia fins arribar als 50.000 (1500 dels quals passen per Portbou, le Perthus i Puigcerdà) en prova de gratitud pel lliurament per part de França de 5.500 milions de francs de la república espanyola.

L'últim dia del mes de juliol els interns d'Agde han de respondre la següent pregunta: Espanya o França. En Cantal diu que als que varen dir Espanya els carregaven en camions i els portaven a Barcarès. Pocs dies més tard, el 2 d'agost, els repeteixen la mateixa pregunta i als que prefereixen quedar-se a França els diuen, escriu en Cantal, si coneixen una sèrie de decrets que ha fet el govern francès i que en cas de guerra haurien d'anar a defensar França. De fet el dia 12 d'abril de 1939 s'havia aprovat una llei francesa per la qual els estrangers que es beneficiessin del dret d'asil es veurien sotmesos a les obligacions que

imposaven als francesos les lleis sobre reclutament i sobre l'organització de la nació en temps de guerra. Aquesta llei i els decrets que d'ella es derivaven anaven apareixent periòdicament i coincidien amb els moments de màxima pressió del govern francès. Aquesta actitud es manifesta el mes d'agost de 1939, quan ja es veu imminent l'inici de la segona guerra mundial, i encara es radicalitza més a partir setembre, quan ja ha esclatat el conflicte bèl·lic, quan el govern francès manifesta que els que s'haguessin declarat refugiats podien ser expulsats o bé ser mobilitzats si no ho havien estat per les seves autoritats nacionals.

Els refugiats segueixen els esdeveniments amb neguit i amb por. No saben quin serà el seu destí si finalment es declara la guerra. Emili Cantal el 25 d'agost anota en el diari "Per bé de tota l'humanitat que no esclati (es refereix a la guerra). Cas que esclates que serie de nosaltres refugiats Espanyols?" i el dia 27 d'agost "Estem vivin momens de guerre, sols penso que será de nosaltres lluny de nostre volguda terre. A on ens portaran? Que será de nosaltres? Quante engunie senyor". El dia 19 de setembre el ministre d'interior (Dreyfus, 77) va redactar una circular on es feia una crida a tornar a "aquells que no havien estat involucrats en cap crim, aquells que tenien la consciència neta i un passat honest".

Les companyies de treballadors

Una de les pors més grans que ens manifesta l'Emili al llarg del diari és que l'obliguin a formar part d'una companyia de treballadors i treu del cap també al seu germà que en formi part. Durant la primavera del 1939 ja es comença a dibuixar la inclusió de refugiats en companyies de treballadors que estaven destinades, en un primer moment, a fortificar i aixecar campaments militars i que eren comandades per oficials francesos. De fet eren unitats militaritzades que en principi estaven formades per voluntaris, però què, com llegim en el mateix diari, acabaren estant completades, en part, per interns reclutats contra el seu consentiment. Dissortadament, per a molts refugiats que varen ser inclosos en companyies de treball va ser el principi del camí cap a la mort com va passar amb el llagosterenc Joan Mascort, que va ser detingut a Grostenquin el gener de 1940 i va morir al camp d'extermini de Gusen el desembre de 1941.

El 21 de juny de 1939 surten del camp d'Agde dues companyies de treballadors voluntaris (500 homes) cap als Alps marítics. Tanmateix, els refugiats saben bé el que signifiquen les companyies de treballadors i el 6 de juliol quan demanen gent per formar dues companyies més, no surten prou voluntaris. La postura del comandament del camp és completar les companyies amb el reclutament forçat a la qual cosa es neguen els interns. Aquesta negativa és la primera i única postura col·lectiva que ens ressenya l'Emili en el seu diari. Els fets es varen produir el mateix dia 6 de juliol de 1939

quan els gendarmes varen entrar a les barraques per obligar els interns a integrar-se en una companyia de treball i es varen topar amb una forta resistència. Hores més tard varen arribar reforços i gendarmes a cavall que varen tancar els homes dins les barraques, les varen acordonar i varen agafar els que els va semblar. Immediatament, i en resposta a aquests fets, es va declarar una vaga de fam que, tot sigui dit, no va durar massa. La pressió exercida pels refugiats no devia atemorir gaire els comandaments ja que a partir del 10 de juliol sovintegen els sorteigs d'interns per completar les companyies de treball prefixades. A mesura que van passant els dies l'Emili té més por de sortir escollit i escriu: "el que m'interesa es sortir a treballar pero guanyar algo i tenir llibertat, i no anar en una companyia que i van com un soldat el mateix sou d'ells i llibertat molt poca" (Diari, 10 de juliol de 1939). Però el govern francès està decidit, sigui com sigui, a buidar els camps i comencen a córrer rumors insistents que desapareixeran i els posaran a tots en companyies de treball (Diari, 22 de juliol de 1939). L'agost fins i tot demanen voluntaris per anar a l'Indoxina (Diari, 5 d'agost de 1939), colònia francesa que l'any 1946 iniciaria una guerra que acabaria amb l'expulsió dels francesos. De fet, a partir de la declaració de guerra i del decret del 4 de setembre de 1939, les companyies de treballadors estrangers es varen organitzar massivament i durant els mesos següents Cantal va escriure: "semble que'ns truaran la majoria en brigades de treball, dons es beu que's de la forma que interessa mes el govern de que sortim" (Diari, 24 de novembre de 1939).

La sortida definitiva

Pel que fa a trobar feina en alguna població francesa, eren els familiars i els amics dels refugiats que estaven fora dels camps els que tenien una posició privilegiada i llibertat de moviments per tal d'aconseguir-ho. En el cas de l'Emili, però, ni els intents dels seus cosins, Anita i Henri, ni de Santiago Vila, ni d'altres exiliats que havien sortit dels camps abans que ell, com el seu amic Francesc Falivene i el seu germà Antoni, varen aconseguir -ho. Per tant, l'Emili va sortir pels seus propis mitjans després d'haver escrit a diferents empreses que s'anunciaven en els diaris. Un d'aquests empresaris el va a visitar el mes d'agost de l'any 1939 a Agde per oferir-li una feina a Lacabareda però no aconsegueix treure'l del camp fins a finals de novembre del 1939. De fet, el 14 de novembre l'Emili escriu que ha aparegut una nota del comandament francès donant els detalls de la manera en què es pot sortir a treballar per a un patró: "Semble que ara bolen donar facilitats per la sortida, si es aïxis segurament que jo pronte sortiré". I així va ser, el dia 30 de novembre de 1939 criden el seu nom per la ràdio del camp i l'empresari que l'havia volgut llogar el mes d'agost a Agde aconsegueix treure'l. És un dels 7 patrons que havia escrit ja feia molts mesos i l'1 de desembre de 1939 va sortir definitivament del camp de concentració per anar a treballar a Lacabareda, a uns cinc quilòmetres de Labastida-Roairós. Aquest últim és un petit poble de l'Alt Llenguadoc, on residirà fins l'any 1954, l'any del seu retorn a Llagostera.

Abans d'arribar a Labastida l'Emili s'atura a Perpinyà i es queda a dormir a casa de Santiago Vila. És interessant la descripció que fa d'aquest episodi, atès que Santiago Vila, regidor i alcalde de Llagostera per ERC durant la guerra civil, va ser un referent per a molts refugiats, no tan sols llagosterencs. Vila en aquells primers mesos de postguerra estava mínimament situat, és a dir, tenia un pis llogat i treballava en una fàbrica, una posició prou còmoda en aquells moments difícils que li permetia tenir prou llibertat com per intentar aconseguir treball en fàbriques o en cases de pagès per a companys o amics que ho necessitaven. Vila es va instal·lar definitivament a Perpinyà on va tenir una fàbrica de sabó i la casa on residia va continuar sent un punt de referència i un lloc de reunió per a molts exiliats catalans. Ja en aquells primers moments tan precaris, a la seva llar hi havia sempre un plat a taula i un lloc al llit per a tots aquells que ho necessitin. Així ho expressa també Cantal en el seu diari: "em anat al pis que'n Vila te llogat, i me he posat fet un senyor, i em anat a trobar de nou en Vila, després a sopar i pendre café, i per dormir en Vila me a fet la mitat del seu llit que's bastan malament pero cal tindre paciència. Tot el gasto en Vila la pagat, inclus me a prestat 75 francs pere fer el viatge."

Treballava a Lacabareda, a cinc quilòmetres de Labastida-Roairós. Allà les coses li anaven millor, dormia en una fonda, en un llit normal, menjava bé, podia tenir cura de la seva higiene personal i, a més, podia permetre's algun caprici com anar a prendre el café, passejar pel poble, i fins i tot, anar algun dia al cinema.

A finals de febrer se li acaba la feina però en troba una altra també de fuster que li permet continuar vivint en el poble. De totes maneres el govern francès continuava desitjant que els refugiats retornessin a l'estat espanyol. El dia 20 de febrer de 1940 rep una comunicació de l'alcaldia que diu que "dintre cinc dies tinc de presentarme de no fer-ho perdo els drets de refugiat". L'endemà quan es presenta a l'Ajuntament diu: "Me an preguntat si volia els drets d'asil, que tenie d'estar sotmes vaig les ordres del Governament Francés per el que li convingui. Jo he contestat que per treballar bueno, però que per anar a les armes no estava pas disposat. A les hores me an fet firmar una fulla conforme en el termini de sis mesos bolie marjar cap Espanye, i ojalá fos demá que i pogués marjar, porque cada dia ens posen mes trabes. Ara jo am pregunto. Que passará d'aquí a sis mesos?. El dia 28 de febrer diu "Avui an avisat a molts refugiats que tenen de partir demà cap a Espanye. Segons me an dit son dones i criatures."

L'última anotació

El diumenge 1 de juny de 1940 és l'últim dia que escriu el diari i en ell hi ha anotat: "Despres escriurer a me volguda i anyorada esposa.". No sabem per què va interrompre aquell dia el diari, no en tenim cap pista. Potser va arribar la seva dona?. De fet, no coneixem la data de la sortida de Maria Masgrau de Llagostera, el que sí que intuïm és que quan l'Emili va estar mínimament situat, la seva dona es va veure amb cor de fer la

llarga i clandestina travessa a peu per la frontera per reunir-se amb el seu marit, després de gairebé dos anys d'allunyament. El 9 de gener de 1940 va escriure "He tingut lletre de m'esposa i am el que veig voldria vindre i ho en tinc mes ganes qu'ella de que vingui, pero no se com o podriem arreglar per poguer arribar asta aquí". El que sí que ens indiquen les fonts orals consultades és que la Maria també va trobar feina a Labastida-Roairós, en una fàbrica de teixits. El fet és més que probable ja que la petita vila de Labastida-Roairós era important per la seva indústria tèxtil i fins i tot el mateix Emili havia conegut un català que feia molts anys que hi estava instal·lat i que tenia una petita fàbrica de teixits, per tant li podia facilitar com a mínim informació.

El retorn

Les causes del seu retorn tan tardà, l'any 1954, també les desconeixem. Amb tot podem comprovar com la repressió a Llagostera es va allargar durant temps i els internaments a la presó varen continuar, encara que a un ritme molt més baix, en els anys quaranta. A més, les represàlies sofertes per alguns dels exiliats que varen tornar, pensant que el perill ja havia passat, havia de desanimar a aquells que volien tornar al poble. Per exemple, el 27 d'agost de 1940 era detingut Eugeni Gurnés i Bou, alcalde cenetista de l'Ajuntament de Llagostera durant la guerra civil, i el 7 de maig de 1943 va ser afusellat. Encara un altre exemple, per sort molt menys tràgic, el del regidor pel PSUC de

l'Ajuntament de Llagostera durant la guerra civil, Llorenç Balmanya i Mons. Balmanya va ser detingut el 16 de novembre de 1945 i conduït al centre penitenciari de Figueres d'on va sortir en llibertat 12 dies més tard.

No obstant, encara que tard, el seu desig de retornar es va veure complert. Després de 15 anys l'Emili arriba a Llagostera, va anar a treballar a la fàbrica Raset i anys més tard es varen construir la seva casa al carrer Nou, 25. Els últims anys de la seva vida el matrimoni va residir a la residència geriàtrica de Llagostera. L'Emili va morir l'any 1984 i la Maria l'any 2001.

Cloenda

Aquest diari que teniu a les mans és un testimoni de primera mà d'una etapa de la vida llagosterenca extremament difícil que narra un exili dolorós i llarg d'una part dels vilatans. A partir d'ara us convidem a llegir pausadament aquest diari. Hem estat fidels en la transcripció, per tant, l'ortografia i la sintaxi és l'original i en ella apareixen alguns mots i localismes, alguns dels quals han desaparegut o estan en vies de desaparició. Finalment, hem inserit notes al final del diari per facilitar-ne la comprensió i per adjectivar el seu caràcter de document per a la història contemporània de Llagostera.

BIBLIOGRAFIA

DREYFUS-ARMAND, Geneviève: El exilio de los republicanos españoles en Francia. Editorial Crítica. Barcelona, 2000,.

FABRE, Jaume: "50 anys. L'èxode republicà", a Revista de Girona, núm. 132, I-II-1939

FIGUERAS, Narcís; REYES, Antoni; Guerra civil i franquisme. Seixanta anys després". Blanes: Centre d'Estudis Selvatans, 2000.

PUJOL, Enric (coord.): L'exili català 1936-1939. Un balanç. Girona Quaderns del Cercle, núm. 19, 2003.

RAFANEAU-BOJ, Marie-Claude: Los campos de concentración de los refugiados españoles en Francia", Omega. Barcelona, 1995.

SOLÉ i SABATÉ, JOSEP M.: La repressió franquista a Catalunya. Barcelona: Edicions 62, 1985.

Actes de les jornades sobre la fi de la guerra civil. Olot: Patronat d'estudis històrics d'Olot i Comarca, 2001.

La guerra civil a les comarques gironines (1936-1939). Girona: Quaderns del Cercle, núm. 2, 1986.

FONTS ORALS CONSULTADES

Josep Albertí Rissech
Josep Bosch Mercader
Amèlia Calvet Gotarra
Maria Cantal Lloveras
Josep Cantó Pagès
Josefina Casadevall Girbal
Teresa Duran Massos
Encarnació Ferrando Plana
Júlia Font Masgrau
Maria Àngels Corominas Pallí
Rosa Gurnés Mascort
Carmen Lobo Garcia
Rosa Lloveras Mach
Antoni Mascort Vert
Aurora Miquel Morató
Sara Noguera Martínez
Eugènia Riera Gurnés
Enric Sagué Mascort
Joan Valentí Albertí
Jaume Vilanova Font
Lola Xirgo Grau

NOTES

¹ OLIVA LLORENS, Jordi: El cost humà de la Guerra Civil a les comarques gironines: combatents morts i víctimes del material bèl·lic abandonat. Hermes Comunicacions. (Girona) 1999.

² ADG: Obitos prisión provincial 1939-1942.

³ Fons del centre penitenciari de Girona i de Figueres, dipositats a l'Arxiu Històric de Girona i l'Arxiu Comarcal de Figueres, respectivament.

⁴ FABRE, Jaume: 50 anys. "L'èxode republicà", a *Revista de Girona*, núm. 132, 1989, pàg. 12-23.

⁵ ADG: Obitos prisión provincial 1939-1942.

⁶ CERVERA i BERTE, Mossèn Josep: Testimoniatge de fe i de fidelitat. Els preveres de la diòcesis de Girona víctimes de la revolució de 1936, Bisbat de Girona, 1991.

⁷ BOSCH I MERCADER, Josep: "Un oblit lamentable", a *Llumiguia*, Cassà de la Selva núm. 600, novembre 2002, pàg. 132.

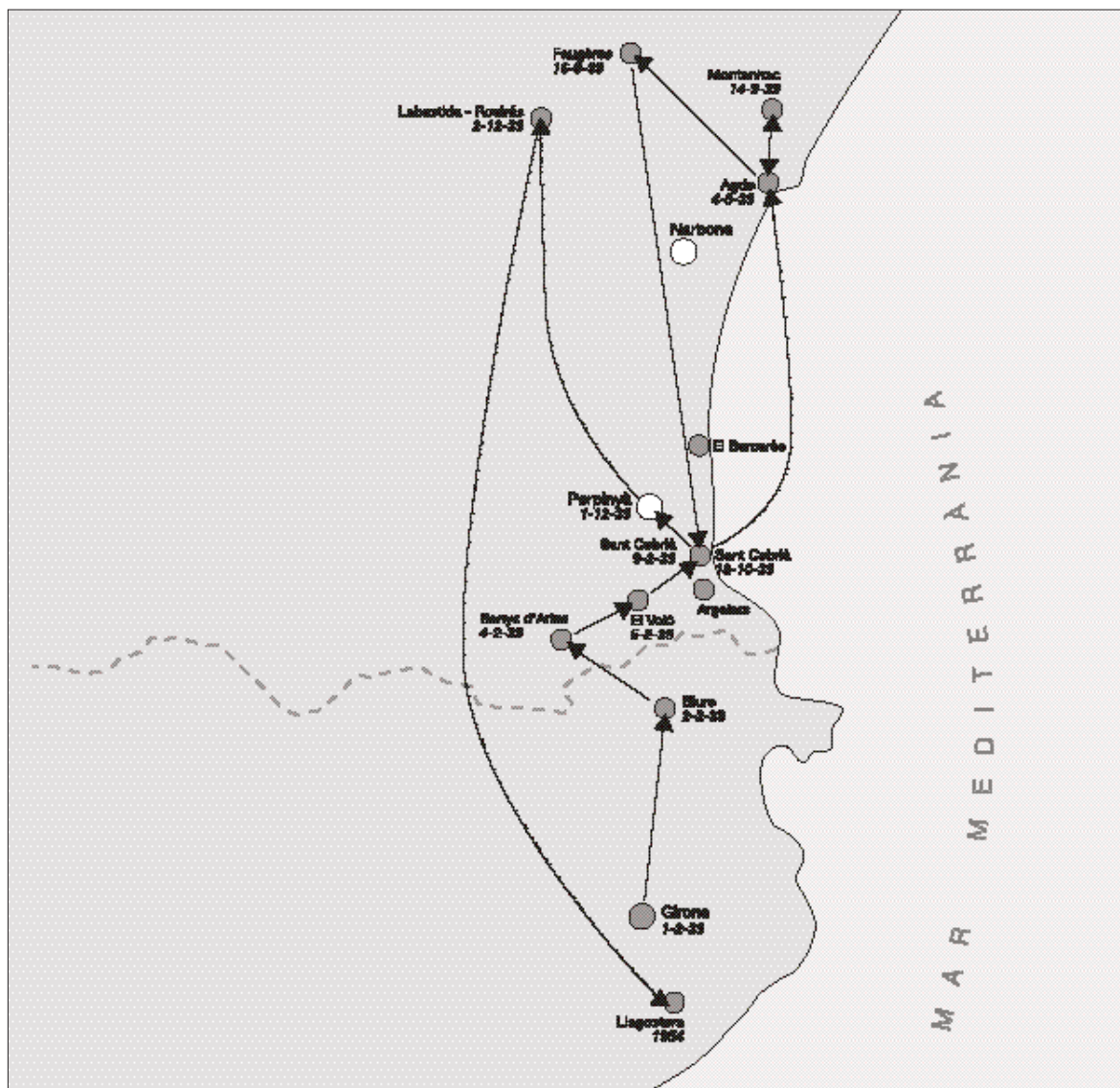
⁸ DREYFUS-ARMAND, Geneviève: El exilio de los republicanos españoles en Francia. Editorial Crítica. Barcelona, 2000, pàg. 362

⁹ RAFANEAU-BOJ, Marie-Claude: Los campos de concentración de los refugiados españoles en Francia, Omega. Barcelona, 1995, pàg. 190.

¹⁰ RAFANEAU-BOJ, Marie-Claude: Los campos de concentración de los refugiados españoles en Francia, Omega. Barcelona, 1995, pàg. 191.

¹¹ RAFANEAU-BOJ, Marie-Claude: Los campos de concentración de los refugiados españoles en Francia, Omega. Barcelona, 1995, pàg. 190.

¹² Circular del 14 de febrer de 1939.

Camí de l'exili, estada a França i retorn a Llagostera (1939-1954)

DIARI DURAN LA MEVA ESTADA A FRANÇA

DIARI

DURAN

L'A. MEVE

ESTADE

FRANÇA

CAMI
DE
FRANÇA

*Les cameteras plenes d'autos ca-
mions camos i tota classe de
veicles, i a peu tothom en di-
recció a la frontera.*

*Pels vopos mantis matallars
i tota classe de roba aban-
donada. Per les cametes totes
clases de camions abandonats
pels que cansat d'esperar
per poder entrar a la*

C A M I D E F R A N Ç A

Les carreteres plenes d'autos camions carros i tote classe de veicles, i a peu tothom en direcció a la frontera. Pels voscos mantes matalasos i tota classa de roba abandonada. Per les conetes totes clases de caviures abandonats pels que cansat d'esperar per poguer entrar a la frontera am auto, es decidien entrar-hi a peu per anar mes depresa.

1 - ANY 1939

DIMECRES 1 FEBRER

Aquesta nit passada em sortit de girona en un oni-bús en direcció a Campmany a un en una montanya abans d'arribar-hi s'ens a fet clar. Em sortit a les nou del mati anan avampar a una montanya prop de Viure¹. Em menjat regularment. Jo sols penso amb l'esser estimat que he deixat, però no tinc mes solució que seguir els altres.

DIJOUS 2 FEBRER

Ens trobem acampats a la mateixa montanya de Viure. E dormit molt malament, però he menjat bé, perque em portat mols caviures de girona. Durant la nit a fet bastanta fret.

DIVENDRES 3 FEBRER

Ens trobem a la mateixa montanya de Viure fent la mateixa vida del dia anterior, esperant ordres.

DISAPTE 4 FEBRER,

Ens trobem a la mateixa montanya de Viure. Serien les quatra de la tarda quan an donat ordre d'aixecar el campament i marxar en direcció als Banys². Pero no ens i em aturat i em anat seguin camí pel Portús. Que per sert sens a fet molt difícil tirar endavant, degut l'enorme quantitat de cotes, que i han per la carretera. E passat la nit dal d'un camió, doncs he perdut l'omni-bus em que vaig sortir de girona. I quin trasbals.

P R I M E R C A M P - L E B O U L O U ³

Le Boulou, poble petitet a uns 20 kilometres de la frontera. Tot ple d'espanyols. Dins un grant camp am erbes tot ple de persones i camions sense casi poguer donar un pas. Dormir sote els camions perque la grassada no et toqui. Fugaines en caixes i naumatics d'auto, per poguer-se calentar un poc. Menjar el que un pot trovar entre uns i altres.

DIUMENGE 5 FEBRER

Anem seguint cami pel Portus em molte calme. Dons som mols els cotxes aberiats ques troben per la carretera. Mengem fiambres perque no ens podem aturar pere cuinar. Son les sis de la tarda quant ens trobem a l'entrada de França. El camió en que jo anabe a tornat enrera, gracies que e pogut pujar en una petita camioneta, en la qual e entrat a França i me a portat fins a un camp de Le Boulou. Aquí no i a res per menjar, i menjo del que abem recullit per el cami que llensaben els camions, al entrar a França ja soc dintre un camp ple de camions i gent però sense trobar ningú conegut Dons per el cami tothom ens em esgarriat en diferens llocs.

DILLUNS 6 FEBRER

Em trobo en el mateix camp de Le Boulou, plé de gent i camions. Ningú ens dona de menjar. Jo em trobo

molt malament del bentre, i he menjat un poc de pa qu'encara portabe.

DIMARS 7 FEBRER

Continuo el cap de Le Boulou. Menjo del que puc recullir del que donen alguns camions que an entrat plens de caviures d'Espanya.

DIMECRES 8 FEBRER

Abui em rebut l'ordre de pendre el cami a peu, per anar a un camp de concentració que diu i an 17 kilòmetres. Dit camp es Argelés⁴.

Jo me he ajuntat en tres altres companys, i a les vuit del mati em empres la marxa. Ens em aturat per el cami a fer nit. Em fet foc i em pres un vas de llet, dels pots que'm recullit a Le Boulou.

C A M P D E S A I N T C Y P R I E N 5

Situat no molt lluny de les muntanyes de la frontera espanyola una grant platje tote de ssorra a on i toquen tots els bens. Espanyols com de formiques tothom cuine del que a portat d'Espanye. El que no a portat res no pot menjar. Aigua molt dolente trette de la ssorra per medi de unes bombes a má que i an montat. Qui dorm sote les veles dels camions que an entrat encar que pocs per no deixar-los arribar fins el camp. Mols dormint en un clot dins la sorra perque el bent no els toqui tapats am les mantes que cada u a portat d'Espanye Voltat de filferro espinós. Guardas per gendarmes i senegalesos am amatralladores aixis comensa la vida de decterro.

DIJOUS 9 FEBRER

A les set del mati prenem la marxa camí d'Argelès. Avans d'arribar-hi, ens fan trencar de camí i ens fan anar al camp de Sain Cyprien. Així és que'n lloc de 17 kilòmetres es comberteixen en 25. Teniem molta pressa arribar-hi perquè ens digueren que trobaríem per menjar i cobert tere dormir. Que desil·lusió, doncs per cobert el cel, i per dormir la sorra de la platja. Em torno a trobar altre volta vent sol, doncs els altres tres companys a anat en camí distint, si se me an emportat els caviures, sols me an deixat un bacallà i un poc de sucre que jo portabe.

Busco per menjar però no me's possible trobar res. Dons ningú done res. Em mes de 60000 persones no trobo ningú conegut. Dons l'entrada a França fou tant desestrose, que vaig perdre tots els companys els quals sorti

de Girona. Arriba la nit troban-me sol i abandonat de tothom. Em tapo com puc am les dos mantes que porto i l'abric, i em poso a seure esperant el nou dia.

DIVENDRES 10 FEBRER

Em trobo al mateix camp abore el mar sol i sense res per menjar, sols un poc de bacallà i sucre que vaig recullir per el camí.

DISAPTE 11 FEBRER

Igual que'l dia anterior sol i dormin al rás, sense res per menjar. Quants sufrimens a la vida.

DIUMENGE 12 FEBRER

Em trobo al mateix camp sense menjar. Abui he tingut l'alegria de trobar uns companys que estabem juns a girona. Després de molt buscar he pogut menjar un poc

de pá. Per la nit me he ajuntat am un d'ells i entre les seves mantes i les meves, em fet un clot dintre la sorra, i em fet una petita xabole pere passar la nit.

DILLUNS 13 FEBRER

Continuem el mateix fent la vida de tauc⁶. Abui i a agut un poc mes de menjar. Aquesta nit passada a glassat de debó i e passat bastant fret.

DIMARS 14 FEBRER

Continuem vivin sota la sorra. Avui i agut un poc mes de pá.

Per mes que busqui no trobo ningú del poble.

DIMECRES 15 FEBRER

Fent la mateixa vida. Fa un vent tant fort que teniem uns sigrons per coure i no ens a sigut posible. El pá se ba allargan cada dia.

DIJOURS 16 FEBRER

Continue fent un vent molt fort am vastante pols siguen imposible coure res, ni rentar-nos la cara.

DIVENDRES 17 FEBRER

Avui a parat el vent. Per esmorçar em fet un poc de llet, i per dinar em bullit uns pocs de sigrons en bacallá. L'aigua per veurer es malissima, dons ens fa mal a tots. Avui he tornat a recorre tot el camp, que ara almenys i aurá unes 100000 persones⁷, pere veurer si trobabe algú del poble, i per mes que vusqui no trobo a ningú.

DISAPTE 18 FEBRER

Continuem fent la vida de gós, dormir a terra sobre la sorra. Per esmorçar em fet un poc de llet. Per dinar lleties barreixades en sorra. De tan en tan em pregunto que aurá sigut de me volguda esposa?

DIUMENGE 19 FEBRER

Avui fa un dia de vent dels pesims. Tot i aixó em tingut de formar tots, porque el comendament Francés del camp a passat reviste. Per esmorçar he menjat un tros de xocolate que vaig comprar en un poc de pá. Per dinar un tall de carn que'm cuit a la paella però degut el vent casi tot here sorra. Sens a ajuntat un altre company, que's trobabe sol i que ja coneixiem de girona. Aixis es que ara a la xabole ja som tres. Fortuny que fou el primer i ara en Roselló.

DILLUNS 20 FEBRER

Avui fa un dia mig passador però degut a l'aigüa que's malissima em trobo en un bentre molt desbellestat i no tinc gane per res, nomes que set, però no vec aigüa per el que's dolente.

DIMARS 21 FEBRER

Fa alguns dies que'ns donen el menjar crú i el tenim de coure però no ens donen lenya i la tenim d'anar a buscar a on podem. Degut aixó els camions que ban entrar aqui al camp estan tots desbelijats, per aprofitar la fuste per fer foc.

Avui em trovo molt malament del ventre i ronyons. Degut el vent i falte de llenya no puc fer foc, ni aigua calenta puc beurer. Quin martiri.

DIMECRES 22 FEBRER

Continuo malament, i sense poguer manjar, dons tinc mols dolors de ventre i mareig, i tot el que provo de menjar no s'em quede res.

DIJOUS 23 FEBRER

Continuo trobanme molt malament, i me he desidit anar a trobar el metje. El qual me a recetat sopes de pá torrat bent espesses i aigüa bullida. De pá per ara m'en sobre, pero imposible fer sopes per falta absoluta de llenya. També me a resepat unes pastilles per el mareix, que me l'an fet passar vastant.

DIVENDRES 24 FEBRER

Avui ens an donat algunes patates com a suministre, en les quals he trobat uns companys que covien llenyes i mes an deixat posar-hi una patata. Me la he menjada bullida i penso m'aurá anat force bé.

DISAPTE 25 FEBRER

Continuo no trobanme gaire bé. Per esmorçar he pogut calentar un poc de llet però no se me a posat gaire bé. Despres he menjat un poc de bacallá remullat, i ara tinc molte set. Son les tres de la tarda i estic esperant si algú vull alguna cosa, porque em deixi bullir dos patates i fer dinar i sopar.

DIUMENGE 26 FEBRER

Avui em trobo una mica millor i he menjat un poc més. Si no fos la dificultat de la llenya podrie fer sopes de pá torrat i promte am posarie bé. Em paciencia i sense desanimar-se arrivarem a cap.

DILLUNS 27 DE FEBRER

Avui he canviat alguna pesseta i he pogut adquirir algun franc. D'aquesta forme he pogut comprar una llimone i xocolata. Crec que la llimone m'aurá anat force bé per netejar-me el bentre. Em trobo molt millor i tinc mes gane.

DIMARS 28 FEBRER

Desde que he pres la llimone i no bec aigua de les bombes que i an instalades aci el camp que'm trobo molt millor. Avui em engrendit la xabole em un altre company tabé de Girona que's trobabe sol. Aixis es que ara ja soms quatra. Aqueste nit em sortit un company i jo per beurer si podriem abquirir un poc de llenya pere cuinar. La veritat em estat de sort, dos abem portat dos pals i un poc de carbó. Tenim de sortir la nit porque si ens baiessin ens castigarien. Ara ja tenim el dinar assegurat per cinc o sis dies. Dic dinar porque durant el dia sols fem un apat em vianda cuite per ahorrar llenya.

DIMECRES 1 MARÇ

Avui fa'un dia esplendit. Em menjat bastant per dinar en calent, i jo em trobo force millor.

DIJOUS 2 MARÇ

Avui fa un poc de bent. Aqueix mati he pogut trobar un barber que me a tallat els cavells a ran i me a afeitat la barbe que portabe de cinc semanas.

DIVENDRES 3 MARÇ

Avui fa sol, pero fa un bent tant fort que aixeca tota la sorra. Em fet dinar però com cal suposar em bastant sorra.

Aquí al camp an posat una espcia de banca de camvi, que sols camviem els vitllets, segons la quantitat clasa i fecha en que son fets. Jo he tingut la sort de tenir-ne un de cinc centes pessetes, i me n'an donades 125 francs. D'aquesta forme he pogut comprar manteca xocolate i figues i encara m'en queda algun.

DISSAPTE 4 MARÇ

Seguim vivin dintre la sorra en una xaboles a on també i cuinem quant fa bent. Y he sortit a recorrer el camp per beurer si trobabe algú del poble, pero no me a sigut possible.

Durant el dia a fet bent vastant fort, però cap el tart se a calmat un poc.

DIUMENGE 5 MARÇ

Seguim fent la mateixa vida de sempre. El dia es nevu-lós, però com que no fá vent i el sol es molt calent semble un dia d'istiu.

DIMARS 7 MARÇ

Continue el mateix tems sense fer fret, i seguim la mateixa vida esperant el dia de retorn a Espanya.

DIMECRES 8 MARÇ

Aquesta nit ja a girat un vent molt fort que aixeca tota la sorra, i ens a deixat la xabole mig cargolada, però el bent conitnue bufant, que fa dificil transitar.

DIJOURS 9 MARÇ

Continua el bent fort, covrinnos de sorra. Avui he tingut carta de París.

DIVENDRES 10 MARÇ

Continue el bent fort i fret aixecant la sorra, i sols es pot sortir per necessitat. Continuem fent un apat calent. Avui em fet sopes.

DISSAPTE 11 MARÇ

Ya portem quatra dies de bent fort i fret. Es un pais insuportable. Per dinar em cuit patates em bacallá. El sopar com sempre, un tall de pá em alguna nyinyeria. El acostarse l'hora de dormir ja em done ansia, degut al tindre de geurer tant dur, dons son ja mols els dies que porto dormin sobre la sorra.

DIUMENGE 12 MARS

Avui diumenge em trobo molt malament del ventre, dons sols faig que greix i sanc. De totes maneres vevent poc aigua i menjant coses lleugeres penso posar-me pronte bé. Ya porto cinc dies que degut el no em puc rentar ni treurer la roba pere poguer treurem els pois que ni an vastans. El vent avui no es tan fort però fá tante fret que ningú no gose sortir de la xavole si no es per pure necesitat. Abui ens ban suministrar arroç i l'em fet per dinar, que encara que no fos bó com feie tan tems que no n'havie menjant le trobat suculent.

En aquesta xabole dels quatre que soms, dos tenim alguns francs pere poguer comprar algo, al esser diumenge i al fer arroç he proposat a l'altre company que te francs pere comprar una llaune de calamas i una pasta pere postres a mitja. Com es tan ganso que del que te no comvida a ningú digué que no, i els altres companys no volgueren que o compres jo sol. Fa dies

vaig comprar un catxarro pere poguer cuinar i encara està a dirme com me costà per pagar-men la meitat. De totes maneres he comprat una séva per el sofreixit, i una lliura de figues que les abem menjades quant ell a sigut fore.

DILLUNS 13 MARÇ

Avui si be fa sol per aixó no deixe de fer fret. Doncs fá un bent tant fort que'ns impossibilita poguer sortir de la xavole per poguer-nos treurer un poc la miserie que portem el demunt.

Avui em cuit sigrons en bacallá que per cert an resultat mols durs. Semble em trobo un poc millor del ventre.

DIMARS 14 MARÇ

Continue fent el vent tan fort i fret que'ns fá impossible sortir de la xavola, per poguer-nos treurer la mangia i rentar-nos un poc. Per dinar em cuit fasolets em carn de xai, i un tros a la brasa que per cert a resultat molt dur. Per sopar com sempre un tros de pá amb el que podem. Aquest vespre ens an dit que'ns trasladarien a un camp de Perpignan i que ara els camps sols seran de 10 mil homes. No se que i aurá de veritat.

DIMECRES 15 MARS

Continuem vivin sota el temporal de bent i sorra, espreant el dia de calme per poguer-nos neteixar i rentar-nos, dons portem ja mols dies martiritzats per aqueix malahit bent.

Avui per dinar em fet un plat de sopes.

DIJOUS 16 MARÇ

Continue el mateix temporal d'ahir siguen imposible sortir de la xavola. ¿Quant s'acabarà aqueix martiri?

El diná d'avui sigrons em carn i bacallá freixit.

DIVENDRES 17 MARÇ

Avui a parat el vent, no se si durará gaires dies sense, però el dia nebulós i el aire fret. De totes maneres le aprofitat un poc per treurem la mengia de sobre i me he rentat un poc. Per dinar em fet un plat de sopes i un parell de talls de carn freixits al darrere.

Com fins ara les impresions eren de que teniem de canviar de cap, ara es el contrar-hi perque avui ens an donat cuines per cuinar i semble que pronte ens estalviarem de cuinar perque ens donaran ranxo.

DISSAPTE 18 MARÇ

Ya tornem tindre un dia de vent i sorra, a mes que no fá sol i es molt fret. Avui per dinar a sigut un plat de sigrons mig cuits en carn i per sopar em cuit llienties.

DIUMENGE 19 MARÇ

Avui per esser diada de Sant Josep a fet un dels dies mes frets que he sofer desde que soc aqui, ames el vent fort e insuportable com tots els dies. A la xavola i a un company que's diu Josep i per celebrar el seu Sant, jo com que tinc algun franc he anat a comprar una pasta per cada un que'ns l'em menjada despres de dinar, que a sigut de patates i un poc de carn. El vespre pere passar tartulia a fi de que les nits no siguin tan llargues, tenim un llum fet d'un pot de conserve i icremem grassa, que per cert avui sens a ensses, però vaixe pronte a estat apagat.

DILLUNS 20 MARÇ

Avui ultim dia d'ivernt em passat un dels dies mes crust ? dons despres del temporal de vent tan fret cap el tart glassave. El demeni he sortit per veurer si trovave algo per poguer fer la xavole nove perque no si plogui i he estat bastant de sort, ja que he trovat alguns ferros i una tela que per cert ens anirat vastant be. També he recullit de un coche dels mols que i an per aci abandonats, uns ferros que'm serviant de matalás, i anirá vastant bé per l'umitat de la ssorra. Ara que parlo de coches fá llastime al veurels, dons tots estan desbelijats, tots els ferros fustes i roves aprofitable per fer xavoles está tret. El diná d'avui a sigut sopes i darrera pá torrat, per sopar em cuit llienties.

DIMARS 21 MARÇ

Per esser avui el primer dia de primavera fá un dia molt pessim ja que fa un temporal de vent dels forts, que'estem sufrin i sense sol. Aqueix mati he tornat a sortir per si trovave algo per la nove xavole que bolem fer i he trovat alguns ferros abandonats. També he replegat un cop d'aire pero penso que no será rés. Sempre tinc de sortir sol, dons els altres els fá pó el fret. El diná a sigut sigrons durs com vales i un poc de bacallá freixit. Per sopar uns tros de pá en manteca i sucre.

DIMECRES 22 MARÇ

Avui encare que fá fret a deixat de fer aquell vent tant fort. Som ja el segon dia de primavera però no es note, dons els Pirineus es beuen tots nevats. Tapat en una manta a fore de la xavole he aprofitat la

calme del vent, pere neteixar-me, un poc, me he tret la rove i nomes he mort que 92 pois. Aqueix mati he sortit per veurer si trobave algune punta que'ns fá falte pere arreglar la xavola, però he estat de pega. Estabe al costat d'un camió desvelijat a una distancia de cinc metres traïen puntes d'un tros, i pronte compreixen dos gendar-mes, i seguramen es creurien, que desfeie alguna cosa del camió, i me han pres un martell i aliquetes que portabe. El que ma sabut mes greu es que eren d'un company que me les havie deixades. El diná unes poques de llienties en bacallá freixit darrerra. Per sopar sopes de café. Quantes coses i entrevancs duran la triste vide.

DIJOURS 23 MARÇ

Avui teniem intenció de canviar la xavole de puesto i ferle un poc millor em algunes coses que'm posseït, però se a presentat el dia dolent, nuvol fret i darrera pluixa. El dinar a sigut de llienties am bacallá. Per sopar una torrada em un poc de té que per cert m'aurá anat bé, perque estic un poc refredat.

DIVENDRES 24 MARÇ

Tampoc avui ens a sigut posible canviar la xavole. Dons cap a la matinada a comensat a plourer bastan i a durat tot el mati a dintre la xabole l'em passat una mica negres, dons tot an sigut que deguters. El dinar degut a la pluixa no em pogut fer foc i a sigut una mica trist. El sopar llienties i un poc de té al darrera. Veïam si demá tindrem la sort de poguer canviar la xavole que no se i plogui. Diuen que Madrid se a rendit. No sehem si será veritat ni en quines condicions.

DISSAPTE 25 MARÇ

Aqueix mati quant ens em aixecat i despres de pendre un poc de café, ens em posat en bolser fer la xabola, però no ens a sigut posible perque s'ens a posat a plourer i no a parat asta les tres de la tarda. Per dinar em cuit lleties em un poc de bacallà, dons ara casi tots els dies no ens donen res mes. Per sopar em fet un poc de té, jo avans he menjat una torrada am mantega. Avui an distribuït alguns plats forquilles i culleres sabó d'olor i afeitar. Com no ni a agut per tothom o an sorteixat. Ami me a tocat una forquilla una cullera i un tros de sabó d'afeitar. Per falta de varber ? jo ja porto vastan varba.

DIUMENGE 26 MARÇ

Avui no fá aquell vent tant fort però com que les montanyes estan cobertes de neu l'aire es mol fret. (...)⁸ auriem canviat la xabole però al esser diumenge o guardarem per demà. De quatre que soms a la xabole sols dos tenim francs, però l'altre company com ja he mencionat alguna altre vegade, sols s'els gasta per lo que a n'ell li combé sens comvidar a ningú. Aquest company els diumenges a la tarda ba a la porte del camp, que i a una familia de pagés que de tan en quant el venen a veurer i li porten algo. Es quant jo aprofito per comprar algo i ens o mengem am els altres dos companys. Avui per dinar em fet arroç, pero com que no teniem carn l'em fet am bacallà i no ha resultat gaire bó. Mentres ells covien l'arroç, jo he anat en una cantine i he comprat un tortell que no a valgut gaire, dons no son pas tan bons com els d'Espanya. L'em menjat entre els tres, em fet un poc de café i aixis em

cel-lebrat el diumenge. Per sopar café em sopes de pá torrat.

DILLUNS 27 MARÇ

Avui fa sol però l'aire que fá es vastan fret. Per fi ens desidim canviar la xabole, i promte ens posem a fer el clot dintre la sorra. Però mala pega, a les onze ens benen que'm de formar per ordre del mando Francés, a fore a l'esplanada del camp, i em la feine que teniem en fer la xabole em tingut de formar, i ens i an tingut tres hores, i despres tot an sigut presses per acabar la nostre casa o del contrari-hi aguessim agut de dormir al ras. I l'em coverte em la forme en que em pogut demá si no plou l'acabarem de fer. La nove casa mide de llarc uns 11 pams i d'ample 10 el suficien pere dormir els quatre. Tot i siguen aqueixes mides tan reduïdes son mols els dies que també serveix pere cuinar degut al bent fort que fá o bé pluixa. Aquesta xabola es la primere de les quatra que portem fetes que jo al centre d'ella i vora la porte i cabo dret, gracies per això al tindrele ensorrada 4 pams dintre la sorra.

DIMARS 28 MARÇ

Avui teniem d'acabar la xabola però com que ja de bon mati a fet bent fret i vastan fort ens a donat ansia. Dinar mongetes en carn. Sopar sopes de café en pá torrat.

¿Quin dia será que podré menjar tranquil a taula?

DIMECRES 29 MARÇ

Aqueix mati me he llevat a les set del mati, i com que no feie fret i el sol bastan calent, em anat a omplir un

dipòsit d'aigua que tenim de gasolina que'l fem servir de safareix, i despres de mes de set dies de no poguer-nos rentar, per fi avui me pogut treurem camisa i samarreta, i me he pogut fer una nateixa bastan bonica, com també bastant neteixa de pois. A continuació per fi em pogut arreglar casi definitivament la nostre casa. Dinar lleties en carn. Sopar em fet café i sopes de pa torrat. Cap el tart ja em tornat a tindre aquell vent tan fort i molestós.

¿Com es compon la nostre casa?

De la següent manere.

Estem situats dal un turonet de sorra. A fi de no sentir tan el vent i poguer tindre la xabole mes alte, per falte de material estem ensorrats dintre la sorra uns 4 pams. Mida uns 12 pams de llarc per 11 d'ample. Tenim la porte que done cara el mar, está montada per alguns ferros i quatra fustes. Per covert i tenim tres mantes, sobre les mantes i tenim dos impermeables i una tela perque no se i plogui. El demés o tepem em quatre draps vells que'm pogut recollir. Dintre aqueixa xabole vaix les mides indicades i dormim quatre companys. Serveix pere cuina menjador dormitori, i per tot el necessari-hi.

El camp de Sain Cyprient. Está situat a l'est, en una platja de uns 4 kilometres de llarc per mes de mig kilometre d'ample. Voltat tot de ferro espinós, a on i vivim del modo que podem unes 20 mil persones, estem guardats per gendarmes, soldats i algun senegalés. A fore al tencat i a una grant esplanada, que's a un paren les camionetes, que benen a vendre. A dita esplanada tots els dies se i forme un especie de mercat ambulan pels refugiats d'aqueix camp que si benen sabates

robes i tote clase d'objectes, variats per poguer fer algun quarto.

DIJOURS 30 MARÇ

Avui a fet un dia una mica passador, però no per poguer-nos rentar. També an comensat a funcionar les cuines, que per esser el primer dia a anat vastan malament. Com que m'an camviat de grup i no sabie a on tenie d'anar a buscar el café me e quedat sense. El dinar a sigut de lleties mal cuites i poques. Per sopar lleties també dolentes, i per final no em tingut gens de pá. Suposo que demá ni aurá. A sortit una ordre del mando Frances, cridan tot el ram de la metalurgia segons diuen será per anar a treballar a fore del camp. Yo me i e apuntat com a modelista sols per poguer sortir del camp. Vaiam la sort que tindrè.

DIVENDRES 31 MARÇ

Son les vuit del vespre i esta ploguen d'una forme virulenta. Dons la pluixa es bé de devant a on tenim la porta, la tenim tapada en un tros de llensol i em tingut de posar-hi el meu impermeable que'm servie per posar al sol pere domrir per l'umitat, perque no ens entrés l'aigüe a dintre de moment per ara a la nove casa no i tenim deguters. Duran el dia per esser el ultim de Març a transcorregut nuvol i ploguent casi tot el dia. El bent es molestós però la pluixa pitxor. El dinar a anat vastan malament, lleties per dinar i per sopar poques i dolentes. Com que ahir no ens ban donar pá, avui me ne anat a comprar un que ma costat 3'50 francs. Aqueix moment acabo de pendre un poc de café que'm fet dintre la xabola.

DISSAPTE 1 ABRIL

Avui 1er d'Abril no fá fret però tampoc fá sol. E aprofitat aqueix dia de calma pere rentar-me la roba, dons feie sis dies que la tenie brute i com que dies bons en pasen pocs, cal aprofitar els pasables. El dinar a sigut de fesoles en un tall de bacallá, pero eren tan clares que casi tot ere suc, per sopar el matex però un poc mes espesses.

El vespre ans de dormir em fet un poc de café a dintre de la xabola.

DIUMENGE 2 ABRIL

Avui dia de Rams a transcorregut vastant quiet, a fet una mica de sol i poc aire. Un dia que'm pogut rentar-nos i despiojar-nos. He acavat d'axugar la roba que vaig rentar ahir i ja la tinc endresada. Avui per esser diumenge tan el dinar com els sopar a sigut de lleties. El migdia em celebrat la diada de rams en un tortell que he comprat i ens l'em repartit entre els tres, i despres un poc de café.

DILLUNS 3 ABRIL

El dia es vastan bonic, no fa bent i vastan de sol, dia que'm aprofitat pere sortir a passeig per la tarda he sortit fore a l'esplanada del camp a passeixar, i per fi despres de dos mesos, he trovat un conegut del poble o sigui l'Enric Vicens⁹ i despres per mediació d'ell he pogut també trovar-me em altres quatre companys mes del poble. El meu cosi Pere, en Cinto¹⁰ ? i algun altre. Quina alegria no a sigut la meve poguer trovar algú conegut. El ranxo bá molt malament, per dinar monjetes i per sopar igual, poques i dolentes.

DIMARS 4 ABRIL

Avui el dia a passat bastan tranquil, dons fins cap el tart que no se ha girat aquell vent tant fort. El dinar a sigut a les dos de la tarda de lleties poques i dolentes el sopar per igual.

DIMECRES 5 ABRIL

Son les vuit del vespre. El dia a transcorregut vastan bó. Ens em rentat i despiojat. Avui ens an donat el dinar a les quatra de la tarda, i ens a agut de servir per dinar i sopar. Nosaltres em fet foc dintre la xabola em fet un poc de té qu'encara teniem, i l'em pres en un poc de pá torrat, que'm quedave. També he anat a fer una visita els companys del poble.

DIJOURS 6 ABRIL

Avui dijous Sant a passat una mica trist, a fet bastan de bent encar que no fort, però no convidave sortir de la xavole per rentar-nos ni per res dons he passat el dia sortin sols per anar a cercar el ranxo i un poc de pá, que passo vastante gane. Quin dia será que tornaré al teu costat. Dinar lleties, sopar igual poques i dolentes.

DIVENDRES 7 ABRIL

Avui ens em aixecat ploguent i poc o mol a durat tot el dia encare que no a fet fret. No a sigut posible rentar-nos, vaurem demá, el dia que fará. Em dinat a las sis de la tarda en patates encar que eren passables ni an agut mol poques. Com de costum també ens a servit per sopar.

DISSAPTE 8 ABRIL

El dia avui a transcorregut nuvol, i de tan en tan un poc d'aigua i bent com se supose. França ens demana voluntaris per anar a treballar, no se que'm sortirà. El dinar a sigut molt pobre unes miques de sopes clares. El sopar a anat bastan bé mongetes en carn encar que poques.

DIUMENGE 9 ABRIL

Avui dia de Pasqua el dia a sigut una mica tranquil no a fet bent, i vastan bonic. Yo he aprofitat el mati per rentar-me i canviar-me la rova que si demà fá bó me la rentaré.

Per la tarda he anat un rato a passeig i he comprat una coca ensucrada, i me la he menjada tot passeixant, dons el dinar a sigut molt pobre, de lleties i poques el sopar dos talls de patata justos el demes suc.

DILLUNS 10 ABRIL

De bon mati fá un dia molt bonic, puig casi fá calor, l'a-profito per rentar-me la rova que'm vaig canviar ahir. Per un franc, me an afeitat la barba d'un mes. Per la tarda he anat un rato a passeig, però cap el tart se a girat un bent vastan fresquet. Comenso ja estar intran-quil per no rebre noticies de me volguda esposa ¿Quant será que sabré algo d'ella? Ditxos el dia. El dinar a sigut sols d'un tallet de carn, el pá poc i florit. Yo me ne comprat un de kilo

DIMARS 11 ABRIL

Pel mati a passat un dia vastan bó que le aprofitat per rentar-me i cassar-me els pois. Per la tarda se a girat

un ben vastant fort, però com que no ere fret me ne anat un rato a passeig. El dinar lleties sense carn, per sopar el mateix però en carn.

DIMECRES 12 ABRIL

De bon mati no fá fret però i a una boire molt espessa mes tart a deseperegut, i a fet un dia vastan bó, fins per la tarda que se a girat bent vastan fort. El rato de calme le aprofitat per rentar-me i despiojar-me dons com fá alguns dies que o faig seguit no tinc tans de parasits, que'm molesten. Avui el dinar a sigut vastan trist, dons sosament un petit tall de carn en una mica de caldo, i per acavar-ho d'arreglar un pá de kilo partit per cinc, menys mal que per sopar ens an dat monge-tes i me he atipat vastant. Despres de sopar he anat a passar tartulia al barracó dels meus compay del poble, i tots esperem una abnistia per poguer tornar al costat dels essers tan volguts.

DIJOURS 13 ABRIL

El dia vastan bó sense vent ni fret. Me he pogut rentar i neteixar de pois. El dinar a sigut molt petit, un tallet de carn en un poc de suc, jo despres he menjat un tall de pá en un poc de mantega. Per sopar lleties, ja me he pogut atipar un poc mes. Molte passiencia esperan el dia.

DIVENDRES 14 ABRIL

El dia sense vent però nevolós cap el tart se a posat a plourer, però me he pogut neteixar. Per la tarda em tingu-ut de formar, per el Mando Francés per recompte del personal. El dinar a sigut molt pobre dos talls de baca-

llá sols. Yo com que'l demanti e anat a vuscar café a n'els meus paisans que'ls i sobre, he fet sopes de café. Per sopar patates encar que poques.

DISSAPTE 15 ABRIL

El dia vastan seré pero en un poc d'aire vastan fresquet. El dinar un tallet de carn en un poc de suc. Yo he pres sopes de café despres. El sopá llienties en patates però escasses.

DIUMENGE 16 ABRIL

El dia seré, el sol vastan calent pero no falte aquella mica d'airet de cada dia. Per dinar ens an donat tres plats però entre els tres no me he pogut atipar. Els plats an sigut, un tall de carn tres talls de patata freixides i un poc de llienties em suc. Com els meus paisans els sobre sempre café del esmorçar despres de dinar per celebrar la festa, ha anat a comprar una coca ensucrada, he portat algo de sucre i a la barraca dels meus paisans em menjat pastes i em pres café en sucre, despres em anat un rato a passeig i aixis em passat la festa.

DILLUNS 17 ABRIL

El dia vastan bonic el sol calen i una mica d'airet. El dinar molt pobre, dos talls de bacallá frexits. Per sopar unes quantes patates en suc.

DIMARS 18 ABRIL

Fa un vent molt fort. Imposible rentar-nos. No fá fret porque fa sol. El menjar ba molt malament, duran el dia se a de dir que sols fem un apat i encar petit. Esmorçar café, dinar un tros de bacallá sol, per sopar llienties

poques i dolentes. Ditjós el dia que podré estar al costat dels meus.

DIMECRES 19 ABRIL

Continue el mateix vent fort d'ahir imposible rentar-nos. Avui ens an fet traslladar a una barraca grant de fusta¹¹, de les que ban fent. Soms uns seixante. Per moltes coses estarem millor si no que no tindrem tante independència i les nits son molt fredes en un barracó tan grant i sense foc. En una tela i gomes me he fornit une especie de llit i ara per dormir estaré molt millor. Esmorçar café, dinar un tallet de carn, per sopar unes poques de llienties. Quin dia s'acavarà tot aixó.

DIJOUS 20 ABRIL

Avui a parat el vent, el dia es clar i fa un poc de calor. Aquesta tarda he anat un rato a passeixar am els companys del poble. Esmorçar un poc de carn en conserve, dinar un tallet de carn, sopar llienties dolentes.

DIVENDRES 21 ABRIL

El dia a passat bó en sol i un poquet d'aire. Aquesta tarda an marjat els internacionals que i avie aqueix camp. Els intellectuals an fet una petite festa a la que i he anat un ratet. Despres de sopar com no feie fret he anat a passeixar sol pensan am els meus. Esmorçar café dinar un tall de carn, sopar unes poques de patates amb llienties.

DISSAPTE 22 ABRIL

El dia vastan calurós, però cap el tart se a girat aquell bent tant fort. El dia le passat aburrit com sempre, ren-

tar-me i un rato a passeixar. Esmorçar café dinar un tall de carn, sopar lleties.

DIUMENGE 23 ABRIL

El dia am sol, però am aquell bent tan fort. Despres de dinar per cel·lebrar la festa, he anat am els companys del poble he portat un poc de sucre i em pres café, despres un rato a passeig. Esmorçar café, dinar un tall de bacallá, i sopar unes quantes patates en molte aigüe. A sortit una nota en la qual demanen grups de trebelladors per sortir a treballar¹², que deuen sortir el dia 25, jo me i he apuntat per beurer si puc millorar un poc la situació.

DILLUNS 24 ABRIL

El dia em vastan de sol però em bent fort. El demati d'espres d'esperar el correo am impasiencia he anat un rato a passeig. Esmorçar café, dinar un tallet de carn, sopar lleties encara que ni an agut no an sigut bones. Ne portades un pot als meus paisans. Ells an fet brunyols de farine i bacallá i ne menjat uns quans i aixis he quedat bastan compler.

DIMARTS 25 AVRIL

El dia nuvol i un poc d'aire fret. Despres d'esperar inutilment el correo he anat a passeixar. Les brigades de treball en lloc de sortir el dia 25 com deien a diuen que sortiran el dia 30 no se el que i aurá de veritat. Esmorçar café, dinar un tall de carn, sopar unes quantes patates, a mi me a tocat un tall de carn.

DIMECRES 26 ABRIL

El demati a plogut una mica i nevat a la montanya. Per la tarda el dia se a aclarit i a sortit el sol, el que jo he aprofitat per canviar-me la roba i rentar-me-la. Continuo enguniós per no sebre noticies de me volguda esposa. Esmorçar café, dinar un tall de carn sopar unes quantes lleties en carn.

DIJOURS 27 ABRIL

El dia nuvol la montanya nevada i vastante fret. Continuo am la mateixa intranquilitat per falta de noticies. Esmorçar café, dinar lleties en carn, sopar dos talls de patata justes cuites am aigüe. Si continuem per aqueix cami potser morirem de gana.

DIMECRES 28 ABRIL

El dia nuvol i em vent bastan fort, dificil poguer-me rentar. He tingut de comprar un pá degut a la poca viande que'ns donen. Continuo intranquil per no sebre res de la meve esposa. Esmorçar café, dinar lleties en carn, sopar lleties em aigüa.

DISAPTE 29 ABRIL

El demati a fet bon dia, sol i sense vent, però per la tarda se a girat bent bastant fort i fret. Per fi per uns meus companys he pogut sebre algo de la meve volguda esposa, sols pero que está bé que's el principal per la meve tranquilitat. Esmorçar café, dinar un tall de patata en dos cassos de suc, sopar sis talls de patata en dos cassos de suc i un ós.

DIUMENGE 30 ABRIL

El dia nuvol i el bent vastan fret degut al haver nevat a la montanya. He sortit a veurer els meus paisans i un rato a passeig. An sortit quatra de les companyies de trebelladors. Ami no se quan me tocará. Esmorçar café, dinar lleties en un tall de carn, sopar lleties en un petit vistec.

DILLUNS 1 MAIG

Ha comensat per la nit a ploure i no a parat fins cap el tart. Esmorçar café, dinar lleties en un tall de carn, sopar el mateix.

DIMARS 2 MAIG

Per mati plouia, per la tarda a parat, però se a girat bent mol fret. Esmorçar café, dinar a les quatre de la tarda en sis talls de patates i un tall de carn que a servit pere sopar.

DIMECRES 3 MAIG

El demati nuvol i un poc d'aire fret, per la tarda se a aclarit un poc que me a servit per rentar-me. Tenim ordre de sortir demá cap el camp d'Agde¹³ uns 1200 i disapte un altre expedició. Ami me a tocat sortir demá, abeure que será. Esmorçar café, dinar unes quantes patates en un tall de carn, que a servit pere sopar.

DIJOUS 4 MAIG

Avui he sortit junt am 800 cap al camp d'Agde. No me a mogut altre motiu, que poguer-me ajuntar am alguns del poble, avui he trovat el noi d'en Biel¹⁴ i en Marti¹⁵. El viatge a sigut macnific, i ames tinguen am comte que feie tres mesos que estavem incomunicats de tothom.

C A M P D ' A G D E

Un camp bastan reduït en mols als i vaixos, en moltes roques entremig. També i a que alguna caltre olivera.

Es el mes de maig i a bastan d'erva, alguna de florida.

Es trobe a uns dos cens metres del poble d'Agde que's bastan importan.

Barraques fetes de fusta i toles. 200 homes en cada una. Un poc de palla per metelás. El clima no gaire bó porque i toquen tots els bens. Voltat d'alambrades com tots.

Només que trepitjan sorra bent i aigüe. Encar empro el motio del vindre aqui a Agde, es per poguer-me reunir en alguns companys. La desil·lusió me a sigut bastan grant, porque ens avien dit que no seriem manats militarment, que tindriem menjadors i que dormiriem en camilles, però es mol al contrar-hi, dons i a mes disciplina, res de menjadors i dormir sobre fustes. He tingut un disgust porque al entrar al camp, els gendar-mes me o an regirat tot, i entre altres coses me an pres les estisores. De totes maneres aqueix camp es un altre clime, dons es beuen plantes i erves i no fa aquell bent tan terrible que aixecabe la sorra i et feie imposible sortir de la xavola. En aqueix camp estem en barraques de fusta de 200 homes, encar que una mica incomodus mai es alló de dormir ficat dintre la sorra. Per ara dels companys del poble que tenie a Saint-Cyprient sols he vingut jo. El menjar durant el dia a sigut de un pot de carn en conserve i pá.

DIVENDRES 5 MAIG

El dia es de primavera fa sol i no fa fret. He sortit a donar un passeig per el camp i per primere vegada despres de tres mesos he pogut trepitjar herba i collir algune flor, com també contemplar arbres en fulles verdes. Aquesta tarda an arribat del camp de Barcares, alguns homes, entre ells, he pogut trovar en Marti mestre i el noi d'en Biel. Avui el menjar a anat un poc millor, en qualitat i quantitat. Esmorçar café, dinar unes quantes patates en carn, i darrera un tall de carn en toma-ta, sopar unes quantes patates en carn, el pa si que'ns n'an donat poc com sempre.

DISAPTE 6 MAIG

El dematí a fet un dia bó que le aprofitat per anar un rato a passeig, per dintre el camp com es natural, he passat un rato assegut sota una olivera que semblaba que'm trobabe a casa, també he vist un trenc alectric que passa bastant arrimat al camp. Per la tarda el tems a canviat completament, dons se a girat un aire mol fret i pluixa. Esmorçar café, dinar llenties en carn, per sopar llenties un tall de carn al darrera, que si bé ni avie poc almenys ere vastan bó.

DIUMENGE 7 MAIG

El dia nuvol i bent bastan fret. De bon mati he sentit a tocar les campanes del poble que tocaben a missa. Semble aquell tems a casa. Sentie serte nostalgia, pensan el dia en que podré tornar estar al costat de me volguda esposa. Per la tarda tot i fent mal dia he anat un rato a passeig pensant i recordan tems passats. Esmorçar café, dinar arroç en un poc bacallà, en suc, per menjar i dormir si no cambie ba un poc millor que l'altre camp. Aquí les dificultats es la falte d'aigüe per poguer-te rentar doncs casi avie tret els pois però si no sol·lucionen pronte lo de l'aigüe m'en tornare a omplir.

DILLUNS 8 MAIG

El dia nuvol i bent fret. El demati he anat un rato a passeig per el camp però am l'abric posat. Estic esperan que fassi un dia bó i trovi aigüe per poguer-me rentar la roba que porto puig fa ja 12 dies que le porto i em comense a fer engunie. Aquesta tarda an arribat 1200 homes procedens del camp d'Argelés. He mirat si beie algun company del poble, i asta el moment soc sol, potser en algun altre que na de vindre que'm trobi algun. El dinar avui a sigut mol escàs. Esmorçar café, dinar lleties i poques, sopar patates també poques.

DIMARS 9 MAIG

Duran el dia a fet sol a ratos però un aire bastan fresquet. El demati he passeixat un rato però per la tarda me he trovat un poc pasat de cames, i no he sortit del barracó, puig he passat un dia mol melincós. Esmorçar café dinar un poc de patates en carn, que me he que-

dat en bastante gane, sopar sigrons que me he pogut atipar un poc mes.

DIMECRES 10 MAIG

Es bastan nuvol, aire fret i el mateix tems a plogut una miqueta, que per cert quant plou i a una classa de terra que tot es fanc.

Per la tarda an arribat 1000 homes mes del camp d'Argelés, i he mirat si beie algú del poble però asta el moment me a sigut imposible trovar-ne cap. Pel mati me he camviat la roba i me la he rentada en una bassa que l'aigüe no es molt clare. Esmorçar café, dinar unes poques lleties en patates i carn, dic poques perque me he quedat en molte ganes, sopar el mateix.

DIJOUS 11 MAIG

Pel mati a fet vastan bon dia despres d'haver plogut una mica durant la nit. Pel mati he sortit molt poc del barracó, però per la tarda an arribat altres homes d'Argelés i he mirat si beie cap conegut siguen-me imposible. He tingut carta de l'amic Vila¹⁶, en la que me a causat molte alegria puig em diu que la meve volguda Maria está bé i que per ara no vaixi per allà. Despres de sopar me a vingut a buscar el company Martí i em anat un rato a passeig, conversan llarc rato. Esmorçar café, dinar sigrons en carn, sopar el mateix me he pogut atipar un poc.

DIVENDRES 12 MAIG

El dia nuvol i un poc de fret i per la tarda a plogut. Fa ja vuit dies que estic refredat i tinc un poc de tos. Despres de sopar em anat un rato a passeig am el

company Martí, parlan sobres la organització del camp. Quan ja ere a dormir a vingut un company de un altre barracó i me a portat una carta de mon germà¹⁷ que'm diu que vindrà aquí aqueix camp seguramen que si es aixis pronte ens vaurem. Esmorçar café, dinar lleties en carn sopar lleties en bacallá.

DISAPTE 13 MAIG

El demati a fet un sol molt macó, i he trobat un bon company que me a afeitat, dons portabe ja una barba de quinze dies, i per manca de francs no en podia afeitar. Per la tarda a arriat una nove expedició d'Argeles, però no he pogut veurer cap company del poble. El vespre he passat un rato de tartulia am el company Martí. Esmorçar café, dinar sigrons en bacallá i falte d'aigua, sopar el mateix. Sols estic pensan en el dichos dia en que podré torna a casa.

DIUMENGE 14 MAIG

Pel matí el dia a sigut bastan bonic, per la tarda se a girat un bent molt fresquet. Despres de dinar del modo en que he pogut he fet una maleta de fusta per el company Martí, no me a quedat gaire bé per manca d'eines sols tenia un serra i un martell. Despres de sopar am el company Martí hem anat a fet un passeig. Em trobat l'Escape¹⁸ i els seus dos nois i em parlat un rató del poble. Esmorçar café, dinar lleties en patates i bacallá, sopar arroz en bacallá.

DILLUNS 15 MAIG

El dia mig bó, he sortit a passeig un rato, i el rest del dia le passat dintre el barracó. Esmorçar café sense sucre, dinar arroz en lleties i bacallá, sopar el mateix.

DIMARS 16 MAIG

Duran el dia a fet un dia nuvol però no a fet fret. Pel mati he tingut d'anar un rato a neteixar un rec, i per la tarda he anat un rato a passeig, i escoltar la radio que a cantat unes quantes cansons catalanes. Esmorçar café, dinar lleties en bacallá y un poc de té al darre-ra, sopar lleties i un tall de bacallá freixit, me he atipat bastan.

DIMECRES 17 MAIG

Un dia sense sol i aire fresc com de costum, per el mati he sortit a donar un passeig per el camp, he trovat quatra soldats Francesos que feien una comuna de fusta, i voluntariement els he ajudat, me an donat un bon tros de pá i una presa de xocolata. Me an dit que i tornés per la tarda, i com que treballan passo el dia mes distret, i he tornat i me an donat un tall de pá en confiture de prunes. Son uns bons xicots. Despres de sopar he anat a donar un passeig am el company Martí. Esmorçar café, dinar sigrons amb arroz, sopar el mateix, eren crusos, i de gust passables.

DIJOURS 18 MAIG

Dia de l'Asenció, com que'ls Francesos també o celebren no he pogut anar a treballar i tampoc no he pogut tindre cap tall de pá, ni postres. El demati a plogut una mica però per la tarda se a serenat, i he pogut anar un rato a passeig i matar-me els pois. Cap el tart se a girat un aire molt frasquet, i despres de sopar no he sortit de la barraca. Esmorçar café, dinar arroz patates i sigrons en carn, sopar el mateix.

DIVENDRES 19 MAIG

Avui a fet un dia bó de primavera i per acabar d'alegrar-me he tingut dos grates sorpreses. Després de tres mesos i mig per fi he tingut notícies directes de me volguda esposa. Quant grant a sigut la meve sorpresa quant el carter me a entregat una carta i quant l'alegria quan he vist que ere de m'estimada esposa. A sigut tanta l'amossió que tot seguit e sentit que'm corrien dues llagrimas cara avall. Ho Maria que alegria me a causat al tindre lletre teve.

Per la tarda estave trebellant am els soldats quant de sopte he vist tres homes i entre ells mon germá, que desde que soc aqui a França el vuscava i no l'avie pogut trovar. A vingut am l'ultima expedició del camp d'Argelés, però com que no cavien aquí al camp nº3 els an posat al camp nº1, però penso que pronte s'arreglará i podrem estar juns, que aixís o espero. Esmorçar café, dinar llen ties en carn, sopar lleties soles i un tall de bacallá freixit darrera, les lleties an sigut molt dolentes.

DISAPTE 20 MAIG

El dia a passat en bastan sol però cap el tart se a girat un aire tan fresquet que'ns a obligat quedar-nos dintre el barracó. He anat a treballar am els soldats. Pel mati me an donat un tall de pá, per la tarda pá i un tall de carn. També em quatre trossos de fusta he fet un sillon pere afeitar per el noi Escape, i aixis es que tindré el barber de franc. He tingut carta de Paris que'm diu que no an tingut carta de m'estimada i que li escriurant. Quant en rebin me la remetran. Esmorçar café, dinar arroç en sigrons i darrera un tall de bacallá freixit, sopar igual, a anat force bé en qualitat i quantitat.

DIUMENGE 21 MAIG

El dia a sigut bastant dolen, puig a fet un vent tant fort quet fá dificil poguer sortir de la barraca. El demati he anat a la barraca a on está l'Escape, i el seu noi me a afeitat, també me he fet tallar el vigoti que desde que ere aqui que'l portabe. Per la tarda bolie anar al camp un a on es trobe mon germá però me a sigut impossible poguer obtindre permis. Un company que i a anat el meu germá li a donat dos talls de bacallá i un sigar pere mi. He tingut carta d'en Bruzi¹⁹ i am diu que m'envie 50 francs, en tindré pere comprar paper per escriurer i alguna coseta mes. Esmorçar café, dinar arroç i un tall de bacallá freixit, sopar patates en carn. Avui me he atipat bastan.

DILLUNS 22 MAIG

Continue fent bastan bent i une mica frasquet. El demati he anat ajudar als soldats a treballar, i per la tarda he anat per veurer si podia cobrar el gir, que la meve volguda esposa fa el sacrifici d'enviar-me per mediació del company Bruzi però estan tan mal ordenats els correos d'aqueix camp que me a sigut impossible cobrar-lo. Esmorçar café, dinar sigrons sopar el mateix.

DIMARS 23 MAIG

Continue fent bastan bent però no es fret. Pel mati en una convinació de tarjes d'entitat he pogut anar al camp nº1 a on es troba mon germá i altres companys del poble, a passar un rato, com de suposar em parlat del poble i del dia en que podrem tindre la sort de tornar al costat de nostras volgudas familias. Per la tarda

he tornat per beurer de cobrar el gir, i em mols de treballs he lograt cobrar-lo. Despres de sopar he anat a passeixar un rato am el amic Marti. Esmorçar café, dinar llienties am arroz, sopar el mateix.

DIMECRES 24 MAIG

Avui a fet un dia com d'istiu encar que cap el tar se a girat aire fresc, pero soportable. He passat el dia treballant am els soldats. He tingut carta d'en Vila que per cert no es gaire satisfactoria pels companys que's quedaren al poble²⁰. També ne tinguda de l'amic Falivene²¹ que jun am ell i firmen els companys Mir²², Argelés²³, Balmanyà²⁴ i Capdevila²⁵. Ja ere hore perque desde que soc aqui havie escrit dos cartes a cada un d'ells sense tindre contestació de cap. Am diuen que'ls meus familiars estan bé cosa que o selebro, també amb diuen que tenen demenat per vindre aqueix camp, i que les i emvihi detalls de com está, però com que ja estan plens no se si podran vindre. A mi m'agradarie moltissim. Avui me an canviat de barraca, i com que i an dos sostres, i els de dal estabe ple me a tocat anar a vaix que per cert si está bastan malament. En fi que i farem paciència que tot te fi en aqueix mont. Esmorçar café, dinar patates en carn i arroz, sopar el mateix pero en poca cantitat, aixis es que'm el que donen ningú s'engreixará.

DIJOUS 25 MAIG

Amb avui fá dos dies que semble que agim arriat a l'istiu, puig duran el dia tan ahir com abui, a fet bastante calor. Aqueste nit passada a sigut la primera desde que soc aqui al camp d'Agde que he pogut dor-

mir despullat, puig les altres nits tot i dormin vestit am els abrigais que tinc tenie fret. Si no sol-lucionen pronte l'asumte de l'aigue em fá por passar-hi l'istiu dons tan per veurer com per rentar-nos ba mol escasa jo no se aque será degut aquesta manca d'aigua. He anat a treballar am els soldats i me an donat esmorçar, però pronte me s'acaba perque me an dit que dissapte els trasladaben al camp de Barcarés²⁶. Que hi farem. Esmorçar café dolen, dinar llienties poques i dolentes, sopar al mateix.

DIVENDRES 26 MAIG

El dia clar em un poc de bent tot i aixó per la tarda a dintre la barraca no se i podia estar de calor, aquest istiu si soms aqui se'ns fará mol dificil viurer en ella. Aquesta tarda me he rentat els peus però com que feie un poc d'aire ja me he refredat. Estabe esperan el meu germà que'm feu dir que vindrie a veurem, però es beu que no l'an deixat vindre. Esmorçar café, dinar llienties am bacallá, sopar igual.

DISSAPTE 27 MAIG

A fet un dia d'istiu, però jo per el motiu d'haverme rentat els peus ahir he arreplegat un cop d'aire, que no he sortit del barracó ni he menjat res de tot el dia. Per la nit he pres una aspirina l'última que'm quedabe de les que vaig portar de casa, puig ne demenat a un sanitari i me a dit que a l'enfermerie no ni havie. Ja veus com estem. He tingut la segona lletra de me volguda esposa, em causá alegria però també em causa tristesa. També he tingut lletre d'el amic Falivene.

DIUMENGE 28 MAIG

A fet un altre dia d'istiu, em trobo força millor, dons avui ja he comensat a menjar de totes maneres no he sortit del barracó. He escrit a me volguda esposa una altre lletra desde aquí al camp, baïam si la rebrà. També he contestat al company Falivene. He recordat am anyorança aqueix dia tan remercat per esser la festa major del poble, recordant que altres anys al costat de la família i de la meve tan anyorada esposa passabem aquesta diada tan feliços. Em consola que's el desti el que me a portat aquí, i que vindrà el dia que'ns ajuntarem per no seperar-nos mes. Esmorçar café dinar, unes quantes mongetas en carn sopar igual.

DILLUNS 29 MAIG

Avui Pasqua, i a mes segon dia de la festa major, dia que sols pensar am els ratos feliços que he passat al costat de me volguda esposa, fa que un es fassi mes carrec d'axili que está sufrint, lluny de'ls essers tan estimats, sort que un agafa coratge i prent les coses tal com se presenten pensant que tot te fi, i que també arribará el dia que de nou podré ajuntar-me amb els essers tan volguts. El dia a passat bó com d'istiu, jo em trobo mol millor del refredat, tot i això he sortit molt poc de la barraca. Esmorçar café, dinar lleties am arroj i carn, sopar lleties am arroj i bacallá.

DIMARS 30 MAIG

El dia a passat tranquil sense gaire calor, i menys jo que'l nas em ba a vell raig, del refredat que fa tres dies que arrossego. Pel mati el noi Escape me a afeitat que portabe varba de deu dies, suposo que ja am comve-

nie. He escrit al company Vila recordan-li que ere el segon dia de festa Major, i que aquest any el desti a fet que'ns trovessim seperats de la família, i lluny de casa, però com que aqueix mont tot s'acaba, suposo i aixis o espero, que tambe tornaran aquells feliços dies tan preuats. Com que no tinc ara aquells soldats per anar ajudar passo els dies molt aburrits i ni tampoc tinc anguila. Si almenys poguessim abquirir algun llibre per poguer llegir. En fi, passiencia que tot s'acabarà. Esmorçar café amarc, dinar lleties i un tall de bacallá salat al darrera, sopar el mateix.

DIMECRES 31 MAIG

A transcorregut el dia bastan bé, a fet bastan sol però per la tarda se a girat aire fresquet. El demati no he sortit de la barraca perque el nás em ba al raig. Allá a les tres de la tarda, an vingut del camp nº1 els companys, Ralló²⁷ i Mascort²⁸, i juns am el company Marti em anat a fer un passeig. Me an entregat una carta que'ls i a emviat el company Vila, i per ella me he pogut enterar que ja no tinc la fusta²⁹ que vaig deixar a casa guanyada am els meus suors, com també la meve estimada a tingut de canviar de casa³⁰, els motius no els sé. Encara que aquestes notícies me an fet posar de mal humor, penso que quan pugui tornar a casa, al costat de me volguda esposa, trebellan els dos podrem altre volte, si tenim salut crear-nos una posició igual com teniem, i els dos juns sense preocupar-nos per res de'ls demés, podrem disfrutar, tot quan ara estem sufrin.

A les sis de la tarda a vingut el General Francés, dels camps i el coro a cantat unes cançons que'm passat

un ratet recodan la nostra volguda terra. Esmorçar café, dinar arroç en sigrons i un tall de bacallà al darre-ra, sopar el mateix.

DIJOURS 1 JUNY

Primer dia de juny a sigut un dia completament d'istiu. Em trovo ja casi restabler del refredat. Pel mati he tingut molte feine anar per aigua per rentar-me la roba d'ivern que feie dos dies me avie camviat i no podie rentar-me-la. Ara ja la tinc endresada i que quant la tingui de tornar a fer servir ja sigui al costat de me volguda esposa. Ens an repertit roba, a mi me a tocat dues samaretes una camisa i uns pantalons, tot roba d'istiu, inclus els pantalons son curs i semblem nens que ban a colegi, a mi em fa l'afecte de si em trobes a la platje pescant³¹? Quant i tornarem Maria? Ditjós aquell dia. Esmorçar café, dinar quatra sigrons en carn sopar el mateix.

DIVENDRES 2 JUNY

El dia a trascorregut bó d'istiu, jo com cada dia le passat aburrit, s'em fan interminables, dons desde que'ls soldats son fore els dies em semble anys, i els meus desitjos serien de poguer treballar, pero no i a maneres de poguer sortir. Quin dia será que s'acabarà aqueix empresonament voltats d'alambres com a fieres? Si almenys tinguessim algun llibre per poguer llegir potser passariem millor el rato. Desde el dia que'm digueren que se me havien emportat la fusta, i que me volguda esposa havie camviat de casa sols penso que me so an quedat tot i que an deixat a m'esposa a la miserie.

Ho Maria del modo que't conec, com deus estar sufrin igual que jo, però no i a altre remei i esperar el fi de tan martiri. Esmorçar café, dinar, sigrons en patates, sopar el mateix, però en mol poc d'espes com casi tots els dies, sols menjem per no morir de gane i aguantar-nos.

DISSAPTE 3 JUNY

El dia bó d'istiu. Jo per el mati le passat casi tot dintre la barraca. Degut al meu modo d'esser no i a res que tingui atractiu pere mi, sols estic pensant en me anyorada Maria i aixó fá que'ls dies s'en fassin mes pesats. Jo prou voldrie sortir a treballar per veurer si d'aquesta forme em podrie distreure però asta el momen totes les tentatives me an fracassat.

Per la tarda he dormit fins a les cinc, hora que a vingut un General Francés a visitar el camp, i el coro que i a aquí format li a cantat unes quantes cançons. Despres de sopar em anat a donar l'acostumat passeig am el company Marti i els dos coinsidim que la nostre sortide del camp es llargue i dificil. Esmorçar café, dinar lleties en carn, sopar el mateix, que per cer eren mol dolentes, el pá me a tocat florit, son tans els inconveniens que tenim de passar que ja no be d'un.

DIUMENGE 4 JUNY

El dia bó d'istiu. Dia de festa però pere mi desgreciaden tots son iguals. Pel mati me he estat dintre la barraca esperant carta de me volguda esposa i afectivament he tingut aquesta sort am diu que está bé, l'hort tot treballat i que no a tingut de comprar cap patata que no les a tingut d'estalviar. Será veritat aixó

o mo diu per la meve tranquil·litat. Jo vull creure que serà veritat, i així sigui.

També em done notícies de la Carmen³², del que me ne alegro molt, dons moltes vegades m'avia preguntat que s'hauria fet d'ella. Per la tarda després de dormir un rato me ne anat sota una olivera a diviuir, després de sopar un passeig amb el company Martí. Esmorçar cafè, dinar sigrons en carn, sopar sopa i sigrons en carn.

DILLUNS 5 JUNY

El dia de molta calor, si a l'estiu el tenim de passar a sota aquesta barraca quedarem mig rustits, serà igual que l'Àfrica. El dematí me he quedat a la barraca. Per la tarda en motiu de canviar el capità de Gen-darmes del camp an organitzat varis festeigs i després de fer un poc de migdiada he anat a veure dits festeigs en el camp d'Esports, que an sigut, **sals d'alture, llensament de disc, curses de peu, xiquets de Balls, ball de bastons**, i un partit de football, entre una selecció dels tres camps i l'equip titular d'Agde, fou un partit bastant animat, quedant empatats per tres gols. Per últim l'ofeó cantà algunes cançons. Ja pots figurar-te que'm totes aquestes festes i he trobat a menjar la meve estimada companyia, volguda esposa. El mes bó del cas es que entre tanta festa el ranxo a sigut dolentíssim. Esmorçar cafè amargat com cada dia, dinar lleties en carn, sopar el mateix. Si be ni avien poques an sigut dolentíssimes.

DIMARS 6 JUNY

Dia de calor. El dia le passat aburrit, passeixant i jeven. Es tanta l'aborriment i anyorança la que passo, que'ls

dies s'em fan carregosos, i pensar qu'encara en tinc per molts tems d'estada en aqueixos camps de concentració. Que no puguin arribar a treurem a treballar que passaria millor el tems. Esmorçar cafè, dinar lleties en carn, sopar igual poques i dolentes.

DIMECRES 7 JUNY

Vastant calor, un dia mes d'avurrimient i anyorança. Cap cosa a notar, sols la vida monotoma dels camps. Esmorçar cafè, dinar sigrons en carn, sopar lleties en carn.

DIJOUS 8 JUNY

Un dia de calor, dormir passeixar i aburrimient com sempre, esperant dies mes feliços que ja vindran. De totes maneres cada dia després de sopar anem a dar un passeig amb el company Martí, parlan com es de suposar de nostres coses. Esmorçar cafè, dinar mongetes en carn, sopar les acostumades lleties. El dia que pugui sortir d'aqueix camp, ni en bull sentir a parlar-ne.

DIVENDRES 9 JUNY

Com cada dia aburrimient en grant, encar que avui he passat el dia dintre la barraca fent uns divuixos, i per la tarda he escrit els oncles de Palamós³³, per veure si d'aquesta forme me volguda esposa podrà sebre de mi. Y an impresions de que pronte sortiran companyies de treball³⁴ a treballar, mon germà em diu que està apuntat amb una d'elles, jo li he dit que no i vagi, dons les condicions no son gaire falagueres i potser sortirà algo millor i no em vol creure, que fassi el que vulgui

que ja es prou grant. Esmorçar café, dinar sigrons en carn sopar igual, ni an agut bastans.

DISSAPTE 10 JUNY

El dia d'istiu en sol i bastant calor. El demati divuixar i escriurer dintre la barraca. Per la tarda un rato de migdiada i rentar-me la roba i passeixar un rato. Avui an tingut la mala pensada de donar l'ordre de que no es pot escriurer sense segell, es la grant manera de no poguer-nos comunicar am els companys. Semble que nomes prucurin amargar la nostre ja amarga vida de refugiat. Esmorçar café, dinar mongetes en carn, sopar llenties.

DIUMENGE 11 JUNY

El dia nuvol i cap el tart a plogut. Una selecció de footbollistes dels tres camps an sortit a jugar un partit de revenja am l'aquip titular d'Agde, an dit que avien quedat tres a un a favor dels refugiats. El dia le passat un poc avurrit, le dedicat a escriurer i divuixar un rato. He tingut la primera carta de l'amic Calvet³⁵, estan tots bé. Esmorçar café, dinar mongetes mol dolentissimes. Aqueix es del modo que he cel·levrat la festa.

DILLUNS 12 JUNY

Es beu que ahir debé caurer calabriusonada en algun puesto que fá un aire molt fret jo no he sortir de la barraca fins despres de sopar que he anat a donar un passeig am el company Marti.

Ha vingut el general menor Jefe dels camps de concentració, jo ni le vist. He rebut carta de me volguda esposa. Quina alegria am done quant rebo carta d'ella,

a mes quant em done bones noticies. El dia le passat un poc aburrit com sempre. Esmorçar café, dinar sigrons am bacallá salat, sopar sigrons en carn.

DIMARS 13 JUNY

Després de la pedregade que caigüe diumenge avui se a girat tramontana i a fet un dia d'ivern, he pessat el dia dintre la barraca passen el rato en lo que pogut escrivin divuixant o be geien. En Marti s'encarregá de dir al meu germá que esta al camp un, de que en Tomás³⁶ está a casa, i que la familia está bé tinguen un grant alegria. Esmorçar café, dinar llenties en carn sopar el mateix. Les de dinar les he tingut de tirar de dolentes que eren. Tenie una llauna de sardines de les que vaig portar de casa i les guardabe com a reliquies, però avui le overta, i ne donades dues al company Marti, ara ja no m'en queden mes.

DIMECRES 14 JUNY

Continua la mateixa tramontana d'ahir, freda igual, un no te pas ganes de sortir de la barraca. Avui a vingut el company Mascort que está el camp 1 i me a donat l'adreça d'en Juny, li he escrit per veurer si en trobabe treball pere mi. Esmorçar café, dinar sigrons en carn, sopar el mateix, pocs i no eren gaire bons, fa tres dies que'ns an escursat la racio del pá, i en fá molte falte: que i farem pasiencia.

DIJOUS 15 JUNY

Avui a camviat el tems i a tornat a fer un dia d'istiu, el demati le passat a la barraca esperan el correo, no he tingut res de ningú. Per la tarda despres de dormir un

rato he anat a passeixar i a veurer un partit de football, despres de sopar un rato a passeig. Esmorçar café, dinar lleties en un tall de bacallá, sopar lleties i darre-
ra un tall de carn en pesols tendres, es una estranyesa les lleties encar que dolentes ni an agut per poguer-
me atipar, avui ens an tornat a donar mig pá.

DIVENDRES 16 JUNY

El dia a trancorregut bó d'istiu. He tingut carta de la meve tan anyorada esposa, sempre quan rebo lletra d'ella es tante l'amoció que sento, que son moltes les vegades que no em puc contenir les llagrimas. ¿Quin dia será que podrem estar juns altre volta? Avui si bé ens an donat menys pá ens an donat mol mes ranxo, si dura no se a que será degut. Esmorçar café, dinar sopes de pá, i sigrons en carn, sopar sigrons en carn en bastant quantitat. He contestat dues lletres de m'estimada.

DISSAPTE 17 JUNY

El dia bó en bastan de sol, el demati i par de la tarda le passat dintre la barraca, dons he tingut bastan mal de cap i per no tindre una espirina le tingut de soportar. A mitja tarda me a passat un poc i he sortit a veurer un partit de **basseball** despres de sopar com cada dia un petit passeig am en Marti. Esmorçar café, dinar mongetes am un tall de bacallá salat, sopar igual, avui ens an donat un poc mes de pá.

DIUMENGE 18 JUNY

El dia a sigut de bastant calor, el demati a dintre la barraca me he camviat la roba, i miraré demá si me la

puc rentar. Per la tarda he trobat una comvinació per anar al camp 1 a beurer el meu germá, i demes companys del poble que's troben en ell. He passat una tarda bastan bé, dons bam xarlar de'ls nostres projectes, i tirar plans per el dia que poguem tornar al poble. A mitja tarda junt am mon germá bam anar a una barraca a on se i trobe un company seu de Castell d'Aro, i menjarem bacallá freixit que'ns atiparem bastan, i am aquesta forme pronte arriba l'hora de regresar al meu poble o sigue el camp nº 3. Esmorçar café, dinar patates en carn, sopar igual. Continuo poguen-
me atipar un poc més, dons ens donen algo mes de menjar, que duri que no se si será aixis.

DILLUNS 19 JUNY

El dia es bastan sol, pero bent fort molestós. El demati le passat dintre la barraca, per la tarda despres de fer migdiada, he anat a rentar-me la roba. Despres de sopar l'acostumat passeig am el company Marti. Son mols que estan en l'impresio de que esclatará la guerra, jo per el contrar-hi penso que s'avitará, que aixis sigui. El menjar segueix un poc millor però avui ens an donat menys pá. Esmorçar café, dinar sigrons en patates i carn, sopar el mateix.

DIMARS 20 JUNY

El dia bó en un poc de calor. Pel mati com sempre dintre la barraca, he escrit, el company Calvet. Per la tarda despres de dormir un rato he anat a donar un passeig. Despres de sopar l'acostumat passeig am el company Marti. Esmorçar café, dinar sigrons i un tall de bacallá freixit sopar igual, avui el bacallá a sigut mol salat.

DIMECRES 21 JUNY

A comensat la matinada a plourer, i a mig mati a parat per tornar-hi cap el tar, el dia a passat nuvol i fret no poguen sortir casi de la barraca. A les set del vespre an sortit dos companyies de treballadors que sumen en total 500 homes, an sortit segons an dit cap els Alps Maritims a fortificar. El meu germà també estava apuntat en una d'aquestes que an sortit, però com que'm les condicions en que ban a treballar son molt confuses, li vaig dir que's dongués de vaixa. En un principi estabé en desecor però el final he sabut que afectivament se a donat de vaixa. Jo ansio en grant manera poguer sortir a treballar però en unes condicions una mica reonables. Esmorçar café dinar sigrons en carn sopar igual. Els sigrons an sigut tan crusos que casi no se an pogut menjar també el poc que me a tocat a resultat un poc florit.

DIJOURS 22 JUNY

El dia a passat un poc nebulós inclús en un poc de pluja. He tingut lletre de m'estimada esposa, la qual me a posat un poc intranquil, per certes coses que'm ella am diu, esclar que despres de llegir-la varies vegades me a tranquilitzat un poc. Tot lo que ella am demane si i pogués parlar-hi pronte li tindrie explicat. He passat tota la tarda per veurer si podrie arribar a lligar-ho però no me a sigut posible, esperant que potser demà el mati podré fer-ho. Esmorçar café sopar sigrons en carn. El pá se a escursat.

DIVENDRES 23 JUNY

El dia encar que sense pluixa algo nebulós, poca cosa remercable, he escrit a me volguda i entre dormir i passeixar he passat el dia. Esmorçar café dinar sigrons en carn i un poc d'ensiam, sopar sigrons igual.

DISSAPTE 24 JUNY

Molt poc de sol. Fins a la tarda no he sortit de la barraca, per anar un poc a passeix. No se el perque, però he passat un dia tot melincós, pensan en la meve triste sort, dons durant la mebe vida no he fet cap malt a ningú, i a sigut una vida de trevall i sufriments i ara per culpe dels altres tinc de beurem seperat del que mes vull en aqueix mont, que's me volguda i estimada esposa. Deu meu quant s'acabarà aqueix desterro? Despres de sopar me an entregat una lletra de nostre apreciada amiga de Paris, Montserrat en la qual mi abjunte la que li escrigué m'esposa. Al llegir-la no me pogut contenir dos llagrimas que'm vaixaben cara aball. Dons em poques paraules en ella, m'esposa reflexe el molt que m'estime i sofreix per mi. Ho Maria jo també t'estimo i sofreixo i amés penso continuament que res desegredable pugui pasar-te.

Esmorçar café. Dinar avui per mi a sigut bó, dons un plat de sopes molt espesses, i despres sigrons en carn, i per sopar sigrons en carn.

DIUMENGE 25 JUNY

El dia nuvol i algo de pluja. El demati le passat dintre la barraca que me cosit els pantalons de bellut que i tenie un set bastan gros. Per la tarda he anat un rato a passeixar però he tingut de tornar a la barraca per no

trobar-me gaire bé. Fa alguns dies que totes les cames i l'esquena em fa malt, de primer em pensabe que ere dolor degut al cambi de tems però abui beix que lo que tinc es un cop d'aire a dintre, al anar a dormir aurie pres una espirine, pero reulte que l'emfermermarie estem tan malt servits que desgreciat del que's posa malalt. Avui penso m'en portaran del poble.

Esmorçar café, dinar sopes espesses i sigrons am arroç i carn, sopar sigrons amb arroç i carn. He tingut una lletre dels oncles de Palamós, que'm contesten la que jo els i vaig escriurer el dia nou del present, en el que veig la reberen en força regularitat i aixó que'ls i baig escriurer sense segells.

DILLUNS 26 JUNY

El dia mig passador. He tingut un dia molt pasat. Tot el dia le passat ajegut dintre la barraca en bastant febre, dons tot em feie malt, i pensar que si fós a casa me volguda Maria am cuidarie tan bé, i aqui tindré d'estar tirat sense el mes necesari per un curarse. El demati he pres un poc de café, el dinar an donat sopes de pá, i es el que he menjat. Despres de sopar en Marti me a portat espirines del poble, un company de Sant Feliu de Guixols. Me a anat a la cuina a buscar aigua calenta, ell tenie un pot de llet i me na donat una mica, i he pres la llet en un poc de pá que a sigut el meu sopar, i despres en una mica d'aigua calente he pres una espirine, penso que d'aquesta forma demà em trovaré millor. Quin dia será que s'acabarà aqueix martiri? He tingut carta d'en Vicens, em diu que l'amic Dausà, a sortit i a casa d'uns 12 dies a treballar en una casa de pages. Tambe ne tingut de l'amic Vila, em diu que a mirat per

trobar-me feine del ofici, però no li a sigut posible trobar-ne, diu que mirará si m'en trobe per anar en alguna casa de pagés³⁷. Deu vulgui que l'escolti i pugui sortir d'aquesta presó.

DIMARS 27 JUNY

El dia bó, però jo he jegut tot el dia, dons i bé em trobó un poc millor del cop d'aire no vull fer gaire el valen, dons aqui si arreplegues algo serio quant i posen remei, ja ets mort.

Per esmorçar he pres café, per dinar un poc de llet en pá, per sopar el mateix, i avans de dormir he prés una espirine, baïam si demà em trobaré algo millor.

DIMECRES 28 JUNY

A fet un dia calorós, pero jo per no trobar-me bé no he sortit de la barraque, que per cer he passat bastant calor. Duran el dia nomes he pres aigua calenta i un poc de llet en pá.

Ans de dormir he pres una espirine, es beu que tinc un refredat a dintre i ara en comensa a sortir a fore, espe-ro aliviar-me pronte.

DIJOURS 29 JUNY

Diada de San Pere, el dia calorós altres vegades en me volguda anabem a passar-lo a la Platja i allà tranquils disfrutan de nostre estimació. Aquets any al contrari, un seperat de l'altre i per mes martiri, tinc un refredat que tot el dia el naç me a anat a raix, de totes maneres es beu que ara em surt a fore i em trobo algo mes desquerregat. Esmorçar he pres café en un poc de llet, dinar patates arroç en un poc de carn, per sopar igual,

abans de dormir he pres una espirine, dons aquí es casi l'única medecine, i encara te les tens de precurar. Ja porto cinc dies sense sortir de la barraca. Avui esperabo carta de m'estimada, me a fallat. Baïam si demà.

DIVENDRES 30 JUNY

El dia bastan coloros, però cap el tart se a posat nuvol i a plogut un bon roixat. Aquest mati he pres café en un poc de llet, em trobo bastan malamen i a mig dia he pres una espirine, que sembla que me a anat força bé, dons per la tarda he millorat bastan. Aquí si estas malalt es molt trist dons després quet falte el principal per curar-te tens de dormir a terre. Per dinar he menjat un poc de ranxo arroç i patates en carn, sopar el mateix.

DISSAPTE 1 JULIOL

El dia calorós però cap el tart tot de sopte se a girat un ben molt fret. Encara que una mica millorat no em trovo bé del tot. Per esmorçar e pres café, dinar patates, arroç en carn per sopar el mateix. Ans d'anar a dormir no he pres cap espirine perque no em deviliti massa. Fa ja tres dies que estic esperant carta de m'estimada, dons en revie cada 5 o 6 dies i ara ja en fá nou que no he revut res? Aque será degut?

DIUMENGE 2 JULIOL

Dia d'istiu en un poc de calor. Avui comenso a trobar-me vastan bé me he canviat la roba que ja feie dos semanas que la portaba, degut el no trobar-me bé per poguer-la rentar. Per fi després de fer casi dos mesos estabem juns en aqueixos camps d'Agde sense però

poguer-nos ajuntar am el meu germà, per fi abui l'an deixat traslladar al meu camp, i a la mateixa barraca, ara dormim juns, i aixis si un no es trobe bé l'altre podrá cuidar-lo. Dinar sopas i patates en carn, sopar lleties dolentes.

DILLUNS 3 JULIOL

El dia bo, el demati le passat dintre la barraca contestan la carta de m'estimada que vaig rebre ahir. Per la tarda després de dormir un rato jun am el meu germà em anat a rentar-nos la roba. Després de sopar jun am el company Marti em anat els tres a dar un passeig. Esmorçar café, dinar lleties en carn sopar sigrons bastan crusos i un tall de bacallà selat.

DIMARS 4 JULIOL

El dia d'istiu en un poc de calor. Pel mati casi com de costum dintre la barraca, per la tarda una dormida, un rato jugant un parell de partits d'escacs, i en aquesta forma en empentes i rodalons anem passant els dies. Corren rumors que provablement pronte podrem tornar a Espanye, jo penso que sols seran rumors, ojalá fore una veritat. Esmorçar café, dinar arroç en patates i un tall de bacallà freixit i salat, sopar el mateix.

DIMECRES 5 JULIOL

El dia d'istiu pero com cada dia, cap el tart aire fret. Demà an de sortir dos companyies de treballadors voluntaris, pero ara sembla que resulte que no ni a agut prous voluntaris, i ara els volen agafar obligats, aixó pot portar algun enrenou. Esmorçar café dinar arroç sigrons i carn sopar el mateix.

DIJOUS 6 JULIOL

El dia bó d'istiu en bastant calor. Avui an sortit dugues companyies de treballadors voluntaris però com que a resultat que'ns ni faltaben mols, a les vuit del mati an comensat els gendarmes anar en alguna barraca agafar homes forsats però an posat resistència i semblabe que de moment o abien deixat correr. Cuan semblabe que estabe l'assumpta casi arrenjat a resultat que an arriat reforços de gendarmes i la radio a donat un ordre que sortissin tots els que estabem apuntats per anar a treballar voluntariamen, que si no en tenien prous a dos quarts duna pendrie el Comandamen Francés les mesures oportunes pere completar dites companyies. Afectivamen a dos quarts d'una an com-pregut gendarmes de caballs dintre el camp per tencar totes les barracas am els homes dintre, soldats an acordonat dos barracas, i an agafats els homes que'ls i a convingut pere poguer completar les companyies. A més d'aixó i en senyal de protesta se a declarat el pacte de la fam, de momen ja portem 24 hores sense menjar. Els camps 1 i 2 també se an solaritzat am el 3 com a protesta per sortir forçat a treballar.

DIVENDRES 7 JULIOL

El dia calurós d'istiu. Es continue per el mati de no anar a buscar el café. Mentres uns comprenien que ja s'abie d'anar a buscar el dinar els altres el contrar-hi, que s'havie de continuar am la бага. Que a portat dons que an entrat els gendar-mes de caball al camp i an obligat a les barracas anar a buscar el menjar. El mes bó del cás a sigut, que mols no bolien menjar, però a resultat que quant el ranxo a sigut a les barracas no a sobrat

res també se a sopat. Dinar patates en carn, sopar sigrons arroços i bacallá.

DISSAPTE 8 JULIOL

El dia força caloros, les nits fresquetes com de costum. Semble que l'assunto de la vaga ja està arreglat, dons ja es treballa i es menje normalment. Millor que no torni a passar mes una cosa semblan, puig aixó son coses que no combenen a ningú però despres de tot el seny se a imposat. He tingut carta de me volguda esposa, ja li he contestat, també he contestat a nostra amiga de Paris. Per aqui corren rumors diversos per ana a España jo soc algo pessimiste. Esmorçar café, dinar arroç patates i carn sopar el mateix.

DIUMENGE 9 JULIOL

El dia calurós com sempre jo le passat dintre la barraca fen un joc d'escacts. Aqueix mati a les cinc an sortit uns 200 homes per anar a Espanye, dichos del que i pot anar-hi. La radio a donat una nota del comendament Francés que d'aqueix camp havien de sortir 150 homes, pere les companyies de treball, demane el que vulgui aputar-si voluntariament. Esmorçar café, dinar llenties i arroç en carn, sopar llenties en patates i darrera patates en carn, volie esser un estufat però com que les patates eren crues no valie res.

DILLUNS 10 JULIOL

El dia de sol però com que a fet bent no a fet calor. Avui pere completar les companyies de treball, an sorteixat quatra homes per barraca, aquesta vegada de momen me n'escapat. Un altre ja baurem, puig a mi el que

m'interesa es sortir a treballar pero guanyar algo i tenir llibertat, i no anar a treballar en una companyie que i van com un soldat el mateix sou d'ells i llibertat molt poca. He tingut lleure de me volguda esposa. Esmorçar café, dinar arroç en patates i bacallá, sopar el mateix.

DIMARS 11 JULIOL

El dia en bastant calor. Res importan, sols que corren rumors de sublebació a Espanya. Que i aurá de veritat? Que passarà? Deixem que passi el tems quell desidirá. Esmorçar café, dinar lleties en carn i un poc d'ensiam, sopar lleties en carn, però eren tan dolentes que les he tingut de tirar, sols he menxat dos tallets de carn en suc que'ns an donat al darrera jun am un presec pero no gaire bó.

DIMECRES 12 JULIOL

El dia bastan calorós. Pel mati dintre la barraca, despres de dinar em anat am uns companys a parar l'ombre sota una olivera, però i feie molt de resol i no si estabe gaire bé. El vespre despres de sopar l'acostumat passeig am el company Marti. Duran el dia intensos rumors de sublebació a Espanye, no se el que i aurá de veritat, però si, avui el diari deixe entreveurer algo. Que passarà? Esmorçar café, dinar arroç en patates i carn, sopar el mateix.

DIJOUS 13 JULIOL

Tot el dia la passat nevulós cap el tart despres de sopar a plogut una mica, que me a privat d'anar a donar l'acostumat passeig. An continuat els rumors sobres a Espanye, ara que jo penso que i a molte part

de fantasia, el tems o dira. Amb el meu germá estem apuntats per anar a treballar al bosc, segons impressions es de que sortirem aviat, pero com que ja me e apuntat tantes vegades no i tinc gaire confiança, baiam que será. Esmorçar café, dinar arroç en patates i carn, sopar arroç patates i un tall de bacallá salat com sempre.

DIVENDRES 14 JULIOL

El dia bó en bastant calor. En cel-lebració al aniversari al 14 de Juliol³⁸, els francesos an organitzat varis festeix al camp de la siguen manere. Per la tarda un partit de football entre els componens del camp u contre els del camp tres, an quedat empetats, i el partit a resultat bastan. Per la nit despres de sopar, el coro a cantat varies cançons, els xiquets de Valls, am els seus castallets, ball de bastons, com també els dançaires, an ballat alguns balls, en conjunt a sigut una vetllada que a resultat bastan. També i a agut ranxo extraordinari, però els cuiners no l'an sabut cuinar gaire bé. Esmorçar xocolata molt clara, dinar patates em almondigues, però el caldo ere tan dolen que o a despreciat tot, darrera un poc de carn en tomata cuita en molt mal gust, un poc de café, dos presecs mig podrits i unes quantes atmetlles, sopar patates en carn i un poc de café.

DISSAPTE 15 JULIOL

Dia d'istiu en un poc de calor. Cap el tar se a girat un aire bastan fresquet. Res de nou anotar. Despres de sopar el petit passeig acostumat. Esmorçar café, dinar arroç en patates i carn, sopar el mateix.

DIUMENGE 16 JULIOL

El dia bastan variat, algo de calor com també aire fresc. El demati le dedicat escrivin a me volguda esposa. Despres de dinar dormir un rato i a passeixar esperant el sopá. Despres de sopar i anar a dar un passeig com cada dia, cap el tart organitzaren un vetllada de voxa i vaig passar-hi un ratet perque la veritat no me agrada aquest esport. Esmorçar café, dinar sigrons en patates i carn, sopar sigrons i patates en un tall de bacallá freixit salat com sempre.

DILLUNS 17 JULIOL

El dia bó d'istiu en bastant calor. He tingut lletre de me volguda esposa. El company Vila am busca treball per anar a treballar de pagés, però ara fa bastans dies que no me a escrit, també estic apuntat junt am el meu germá per anar a bosc, però tinc por que avans no logri sortir, en toqui un dels sorteix que fan per anar a treballar en una companyie de treball? Quine será la meve sort? Esmorçar café, dinar sigrons en patates i carn, sopar el mateix.

DIMARS 18 JULIOL

El dia bastan fresc nuvol i un poc de pluja, rumors de fer noves companyies de treball no se que será, res d'importancia. Esmorçar café, dinar sigrons en patates i carn, sopar igual, vastan crusos.

DIMECRES 19 JULIOL

El dia bastan calurós, per la tarda dintre la barraca no si pot estar. Rumors de que an de sortir molt pronte tres companyies de treball ni a dues de voluntaris

segons diuen, no se el que i aurá de veritat. El meu germá i jo estem apuntats per anar a treballar el bosc, avui ens an dit que aquesta semana ens vindran a buscar. Será així? Desonfio.

DIJOURS 20 JULIOL

Dia d'istiu en bastant calor, per el mati he revut una lletre de me volguda esposa, jun am una dels oncles de Palamós, que m'envien la dreça de la meve cosina Anita³⁹ que tenim aquí a França. Aquesta tarda le passada a la barraca constestan a me volguda esposa, i al mateix tems he escrit a la cosina per si pot fer algo per mon germá i per mi. Esmorçar café dinar lleties en patates i carn sopar igual, però an sigut sempre molt dolentes.

DIVENDRES 21 JULIOL

El dia d'istiu en bastant calor continuo esperan ens avisin pere sortir a treballar, no se si tindrem sort. Esmorçar café, dinar lleties en patates i carn, sopar igual poques i dolentes.

DISSAPTE 22 JULIOL

Pel mati un dia fresquet i duran el dia bastan de ben sen fer calor. Men an donat roba, una camisa, una grana, tobollola mocado, esperdenyes, un respall i paste dens, i un peine, tot però molt ordinari. Rumors de que ban a desepereixer els camps de concentració, i ens enquadraran en companyies de treball, baïam que'n sortirá. Esmorçar café, dinar lleties en patates, en un tall de bacallá tan salat imposible de menjar-lo, pocas i dolentes. Sopar el mateix.

DIUMENGE 23 JULIOL

Un dia de sol, pero a fet bastan ben i no feia calor, ja portem tres dies que per el mati fa vastante fresquete. He tingut lletre de me volguda esposa per un cantó me a donat alegria i per l'altre tristesa. Rumors de que ens tresladaran tots al camp 1. Vaïam que será. Feie tres o quatre dies que'l ranxo ere dolentissim i avui a millorat un poc en qualitat. Esmorçar café dinar sigrons en patates i carn sopar el mateix però poc.

DILLUNS 24 JULIOL

El dia de sol, però un bent bastan fort, que aixecabe molte pols i no feie gaire bó sortir de la barraca. Cap el tart despres de sopar el ben ere tan fret que semblabe un dia d'ivern, per la nit pere dormir me e tapat en dues mantes i un abric i casi tenie fret. El diari abui a portat que'l general Queipo⁴⁰ fore probable aurie pas-sat la frontera Francesa, no se que daurá passar a Espanye. Esmorçar café. Dinar llienties en patates i carn sopar el mateix però an sigut molt dolentes, sempre que'ns donen llienties fem mal apat.

DIMARTS 25 JULIOL

Dia de sol però degut al bent que a fet duran el dia a resultat algo fresquet, i per la nit mes fresque encara. Els diaris francesos porten esdeveniments a Espanye? Que es el que passa? Tot son rumors de que tenen de desepereixere els camps de concentració de per aqui ¿A on ens portaran? Aquesta tarda e escrit a un anunci del diari que demenabe un fuster. No se què'm sortirà. Esmorçar café, dinar las aburridies llienties en un tall de bacallá salat com sempre, sopar el mateix. Fa

una colla de dies que'l menjar ba molt malament. No se el que deu esser degut aqueix cambi.

DIMECRES 26 JULIOL

Un dia de molt de vent, mes aviat a fet fret, però a dintre la barraca calor. Res importan anotar. Esmorçar café, dinar sigrons en patates i darrera un tall de bacallá selat, tinguen la de tirar, sopar el mateix.

DIJOURS 27 JULIOL

El dia mes aviat caloros. Els diaris del mati porten d'una probable restauració monarquica a Espanye, els de la tarda o desmenteixen. Que es el que passa? Esmorçar café, dinar patates estafanories i carn, sopar el mateix, sopar el mteix. He dedicat bastan de rato escrivin a me volguda i anyorada esposa.

DIVENDRES 28 JULIOL

Dia de vastante calor, he provat de dormir despres de dinar, però no me a sigut posible degut a la calor que fá dintre la barraca. De momen els rumors de restauració monarquica se an esveit. Esmorçar café, dinar sigrons estafanories i carn, sopar el mateix a resultat bastan bó, però ni avie poc.

DISSAPTE 29 JULIOL

El dia calurós, pel mati a las set despres de pendre el café, desde el lliet estan he fet dues partides d'escacts, am el company de lliet Pujol de Sant Feliu de Guixols, dons son mols els matins que i passem un rato. Per la tarda am el company Pujol em anat un rato a beurer un partit de football. Esperabe lletre de m'estimada espo-

sa no a sigut aixis. Baiam demà. Esmorçar café, dinar sigons arroç patates i carn, sopar el mateix encara que es podie menjar ni havie poc.

DIUMENGE 30 JULIOL

El dia nuvol i fresquet, despres de esmorçar del llit estan em fet una partide d'escacts am el company Pujol, despres me an afeitat. Esperabe lletre de m'esposa però no a sigut aixis. La nostre cosina Anita ens a contestat dons feie ja tans dies que no esperabe contesta. Despres de sopar el passeig com cada dia am l'amic Marti. Aquesta tarda he anat un rato a veurer un partit de rupbi. Esmorçar café, dinar sigrons arroç i patates, sopar el mateix jun am un tall de bacallá.

DILLUNS 31 JULIOL

Un dia calorós, dintre la barraca el resol es insoportable, en cambi a la nit fresca com totes. Per la tarda al camp. An fet format a tothom en tot l'aquip, i ens an fet la siguen pregunte. Espanye o France, els que diuen Espanye tot seguit els careguen en camions i els porten al camp de Barcarés⁴¹, els de França em tornat dintre les barracas. Demà tocará el torn al camp 2. Quine pene tindre de dir França amb les ganes que tinc d'anar Espanye. Avui am creie tindre lletre de me volguda esposa, no a sigut aixis. Baiam demà.

Esmorçar café, dinar lleties soles cuites am aigüe, sort que'ns an donat un pot de carn per dos, que a sigut el meu dinar, sopar lleties soles cuites am aigüe, el meu sopar a sigut un poc de pá remullat am aigüe i un poc de sucre.

DIMARS 1 AGOST

Un dia de calor. Despres d'esmorçar les acostumades partides d'escacs am el company Pujol del llit estan. Avui esperabe casi en certesa que tindrie carta de me volguda esposa, he tingut un desengany al no tindren dons ja porto nou dies sense noticies. Per la tarda e anat un rato a veurer un partit de football, entre les barracas 8 i una selecció de les 5. Esmorçar café, dinar sigrons an patates i arroç, sopar el mateix, sor que'ns an donat un pot de carn en conserve, o si no aguessim passat molte gane perque el ranxo ere molt dolent, i justet.

DIMECRES 2 AGOST

El dia de bastante calor. A les cinc an tocat diana, tot seguit em pres café i a les sis an fet formar a tothom en tot l'equip i de un a un ens an interrogat si boliem anar a Espanye i jo am les ganes que'n tinc e gut de dir que nó, despres si boliem quedar a França, i ens an preguntat si coneixiem una serie de decrets que a fet el govern Francés, també ens an dit que en cas de guerre tindriem d'anar-hi pere defensar a França⁴². Despres de tote aqueste seremonia eren les onze quant em tornat a les nostres barracas. Esmorçar café, dinar sigrons am arroç patates i carn sopar igual però sempre en pòca quantitat.

DIJOUS 3 AGOST

Un dia de calor. Per el pati un parell de partides d'escacs en espere del correo, i per fi e tingut lletre de me volguda en la que e pogut comprobar de que se me na perdut una, dons ja trobabe estrany tardar tans dies en

sebre de me volguda. Per la tarda an fet formar a tot-hom pere rebre el general Gamoulene⁴³, que a vingut a fer una visita els camps d'Agde, yo me he estalbiat de formar per estar de conducció de ranxo. Esmorçar café, dinar sigrons am arroç patates i carn, sopar el mateix a sigut pasable.

DIVENDRES 4 AGOST

El dia fresc, inclús per la tarda a plogut i a durat tota la nit. Res importan anotar el dia monotono com sempre. He escrit els cosins Anita i Henri. Esmorçar café, dinar, sigrons am arroç patates i carn, sopar el mateix, a sigut pasable.

DISSAPTE 5 AGOST

A continuat ploguent fins a mig dia, per aqueix motiu a sigut fresquet, res de novetat anotar, sols que'l govern Frances a demenat voluntaries per anar a la Indochina⁴⁴, se ni an apuntat alguns. Avui e tingut lletre de me volguda esposa. Esmorçar café, dinar, sigrons am arroç patates i carn, sopar el mateix.

DIUMENGE 6 AGOST

El dia en bastant calor, duran la nit bastant fresca. El demati le passat com sempre. Per la tarda an fet un partit de football, i e anat un rato a beurel, despres de sopar l'acostumat passeig. Esmorçar café, dinar, sigrons am arroç i carn, sopar el mateix, a sigut regular.

DILLUNS 7 AGOST

El dia en un poc de calor, tot el mati le dedicat escrivint a m'esposa, i al mateix unes ratlles per la Carmen de

totes formas no la tiraré fins a demá. L'altre res del dia, aburrit com els altres pensant solsament am el dia de poguer tornar a Espanye al costat de me volguda que per ara o veig molt lluny.

Esmorçar café, dinar lleties en carn, sopar el mateix, sols que'ns an donat un petit platano per postres, que a sigut el meu sopar, dons les lleties no les puc rebre.

DIMARS 8 AGOST

Duran el dia calor, per la nit fresqueta. Res d'important anotar. Esmorçar café, dinar sigrons am arroç patates i carn, sopar el mateix, bastant quantitat pero dolen.

DIMECRES 9 AGOST

El dia calorós, la nit fresque com sempre. Am motiu del rellevo del xef de camp an organitzat un festival de despedide. Football per la tarda, i per la nit fan voxas, castallets, ball de bastons i altres coses, per la tarde e anat un rato a beurer el partit de football, o an fet bastan bé, despres de sopar e anat a sentir a cantar unes quantes cançons, i el ball de bastons, despres a dormir. Esmorçar café dinar, sigrons am arroç i carn. Sopar el mateix, en quantitat pero mala qualitat. He tingut lletre del meu amic Vila, a anat a beurer els cosins i am diu estan molt animats per treurens del camp, però que topen en moltes dificultats, vaia que'n sortirá.

DIJOURS 10 AGOST

El dia calurós, la nit fresque com sempre. Estic un poc refredat. Avui casi me an assegurat que'ns camviaran de camp i anirem al camp 1. An demenat tots els fus-

ter pere treballar aquí el camp, com que'l que donen es insuficien per no dir res no me e presentat. Esmorçar café, dinar patates estafanories i carn, sopar el mateix, no a resultat gaire bó, per dinar ens an donat platano pere postres, pero encara no a pogut arribar a un per barba, quatre pertits per cinc.

DIVENDRES 11 AGOST

Duran el dia bastant calor, per la nit fresque. Avui me an donat una iniecció contre el Tifus. No e menxat gaire per sopar porque no en fes febre i tot i aixó me na donada un poc. Avui an comensat a sortir gen del camp cap a Barcarés. Esmorçar café, dinar arroç en patates estafanories i carn, sopar el mateix.

DISSAPTE 12 AGOST

El dia calorós, la nit fresque. He tingut llestre de m'estimada esposa junt amb una fotografia, la qual me a entristit bastant porque en tot el rostre m'ensenya els sufrimens que está passán degut la nostre seperació. La febre de l'iniecció am continue, no e dinat i per sopar e menxat molt poc. A continuat sortin gent del camp 2. Nosaltres diuen anirem al camp 1. Esmorçar café, dinar arroç en sigrons i carn sopar igual.

DIUMENGE 13 AGOST

El dia calorós, la nit fresque. Avui em trobo casi curat de l'iniecció ja e menxat de tot. He dedicat tot el mati contestan a m'esposa la carta la tiraré demá. Per la tarda me he camviat la roba i me la e rentada. Esmorçar café, dinar arroç am sigrons i unes quantes patates freixides i un poc de carn. Aqueste es la pri-

mera vegade desde que soc aquí que menjo patates freixides i tan que m'agradan, sopar arroç am sigrons i patates i carn.

DILLUNS 14 AGOST

El dia am bastant calor. Aqueix vespre a sortit a l'ordre, de que demá a les dos de la tarda tenim de passar tots els del camp 3 acupar el camp 1. Dons an tret tots els castellans que i avie i els an traslladat a Barcarés. Ya am done febre al tindre de camviar de camp, dons aquí estem en bastan bones condicions, i segons tinc entés el camp 1 es bastan dolen i mal acondicionat, baïam el que será. Esmorçar café dinar arroç en sigrons i carn sopar el mateix bastan dolen.

DIMARS 15 AGOST

El dia bastan calorós. Me e aixecat per recordar el Sant de m'estimada esposa, regalo postres i estada a la platja, e la diferencia del estat acutal am anys anteriors, en fi una serie de coses, que no e pogut menys que posar-me melincós. Quant tonaran aquest dies feliços volguda meve? Per la tarda despres de dinar carregar am tot l'aquip i traslado al camp 1. Ens a tocat la barca E.3. per ser molt brute, dons i an bastans polls i pusses, de tot el que de moment e pogut comprovar, les condicions del camp son molt mes pessimes, dons está faltat de moltes coses que a l'altre teniem. Esmorçar café, dinar sigrons am arroç i darre- ra un tall de bacallá freixit i vastan salat, el sopar a sigut dolentíssim, arroç resclosit i bullit sens cap clasa d'adop, jo me ne anat a dormir sense sopar.

DIMECRES 16 AGOST

El dia bastan calorós. Aqueix mati e tingut lletre de me volguda, per la tarde ja li e contestat. Ara a la barraca que estic soms 250 homes, i quan mes gran es, en mes malas condicions estem, es en dos sostres a mi me a tocat dormir a sota i o em tingut de tapar-ho en una manta belle perque no ens caigués la porquerie dels que viuen a sobre. Esmorçar café, dinar lleties que semblaben remullades sense cap gust no ne pogut menjar dos collarades, el meu dinar a sigut una mica de bacallá remullat, que'ns an donat i pá, per sopar el mateix ranxo, però e sopat millor perque ens an donat una tomata per cada un i bacallá desfilat, el meu sopar a sigut una tomata i un bacallá amanit sols en sal, i pá, que i farem paciència esperan dies millors. Despres de sopar em anat a donar un petit passeig am els companys Martí i Ralló.

DIJOURS 17 AGOST

El dia bastan calorós, poca cosa importan anotar, passen el dia com sempre aburrit, esperant el dijtjós dia que pugui sortir del camp. Desde que soc aqueix camp que torno a tindre polls i a mes pusses que l'altre camp no teniem. Esmorçar café, dinar arroç en sigrons. Am un tall de bacalla en tomata, però salat com sempre, sopar el mateix.

DIVENDRES 18 AGOST

Aquesta matinada a llampegat i tronat en un poc de pluixa darrera, despres el dia se a aclarit i a fet bastante calor. Avui e tingut una alegria dons despres de dinar estabe assegut en una barraca i e dormit una

estone quant me aixecat que me ne anabe a la meve barraca, me a semblat que cridaben el meu nom per radio, e fet atencio i afectivament, dons es la primera vegada que criden el meu nom per radio. Tot anan cap a l'oficine d'informació feie mols pensamens pensan qui podrie esser que'm demenabe. Dons fou el que menys em pensabe. Arrivo a la oficina de radio i m'envien a la casina del xef Francés a un m'esperabe un senyor. Tot seguit es dirigi a mi i am preguntá am francés si jo ere l'Emili Cantal, responen-li que si em feu altres preguntes, però com que no l'entenie li he dit (No comprí pas) i tot seguit l'oficial francés que parla l'espanyol en feu d'interpret. Dit senyor am preguntá varies coses relacionades a la fusterie les quals les i vaig contestar. Aquest senyor es uns dels set que vaig escriurer demenan-los-hi treball semble aver quedat comvençut de mi perque preguntá a l'oficial, quans dies nesecitarie per treurem. Tot seguit am toca la má dien-me que farà els treballs per treurem. O farà de veritat? Logrará treurem? Yo comfio que si. Esmorçar café, dinar arroç am sigrons i carn, sopar el mateix poc i dolen.

DISSAPTE 19 AGOST

El dia em bastante calor res important anotar. Després de sopar l'acostumat passeig am el company Martí i Ralló. Sols estic pensant si tindrè la sort que dit senyor am tregui a treballar per poguer-me ajuntar am la Maria i poguer sortir d'aqueix camp d'aborriment. Esmorçar café. Dinat arroç am sigrons i estafanories, poc i dolen, sopar el mateix.

DIUMENGE 20 AGOST

El dia mig nuvol, cap el tar a plogut un poc. Em rebut un paquet dels cosins, Anita i Henri que contenie dos paquets de tabac. Aquesta tarda a vingut a fer-nos una visita el general Menar jefe dels camps de concentració, em tingut de formar llarc rato.

Esmorçar café, dinar arroç am patates estafanories i carn, poc i dolent, sopar el mateix.

DILLUNS 21 AGOST

El dia clar en un poc de calor. He tingut carta de m'estimada. Desde que vingué aquell senyor pere treurem que no penso en res més. Tindrè aquesta sort? Tots els dies anem a donar un passeig am els companys Martí i Ralló. Esmorçar café, dinar quatra patates en estafanories, dolentíssim sopar patates am estafanories i carn, a sigut regular.

DIMARS 22 AGOST

El dia nuvol, a mig dia a plogut un poc. Avui bolie escriurer a ma esposa, però aqueix mati tota la barra-ca em estat de llimpiesa i per la tarda me an donat la segona inhiecció contra el tifuls. Miraré d'escriurer demá. Avui al mig dia i havie mols rumors de que havie escletat la guerre, jo no o crec ni la desitjo. Yo penso el rebés de mols, que sols pensen poguer tornar a Espanye en una guerre, penso que sense la guerre també vindrá el dia que i podrem tornar, el menys els que com jo no em mort ni rovat res a ningú. La guerre represente la destrucció del mont. Esmorçar café, dinar llenties am sigrons, molt selat, sopar igual a sigut un ranxo dolentíssim, yo e anat a comprar, un pot de llet i

el meu sopar a sigut una torrada am llet, però aixó no o puc fer gaire subin per manca de diners.

DIMECRES 23 AGOST

El dia en sol, encar que sense fer calor. A les onze del mati la radio del camp ens a cridat el meu germá i jo, junt en 16 companys d'altres per ana a treballar al bosc. Fa cosa de dos mesos que'ns apuntarem per anar-hi, ens digueren que pronte sortiríem, pero jo al beurer de que passaben els dies sense demenar-nos, vaig escriurer en set cases que portabe el diari de que faltaben fusters. Quant ja en pensabe que tan una cosa com l'altre estabe perdut, divendres passat vingué un dels patrons, que vaig escriurer i en demená, en feu varies preguntes i a mi em semble que las contestes que li vaig fer-li li baren complaure. Preguntá al oficial frances quans dies estarie per poguer-me treurer i li contestá que uns deu dies. Tot seguit am tocá la má dien-me que farie els treballs pere treurem del camp, i am aquesta situació avui en demanen pere sortir a treballar. He estat mols moments d'indecisió, perque es tan maco poguer sortir del camp i estar lliure. Per ultim desidí quedar-me per anar a treballar de l'ofici, pero ara sols penso Et traurá? Agueré sigut preferible anar a treballar al bosc? Espero que no sempre la sort en será desfeborable. Aquesta tarda a sortit mon germa junt am els altres companys. Com que'l ranxo a sigut molt dolent i no en trobabe gaire be de l'indicció me e fet un plat de sopes am un ou.

DIJOUS 24 AGOST

A punte de clar a comensat a plourer i a durat fins cap el tart caiguen bastante aigüe. Desde que's fore mon

germà que penso, et vindrà a buscar aquell patro? Tot avui sols i an rumors de guerra, jo sols al pensar-hi que m'entre panic. Segurament que si em trobes a Espanya al costat dels meus no em trobarie aixís. Fa tres dies em trobo bastan malament del ventre. Esmorçar cafè, dinar arròç amb patates i carn, sopar el mateix, a sigut regular per ni agut bastan, per sopar a escaseixat un poc.

DIVENDRES 25 AGOST

El dia clar ni fret ni calor me e aixecat tart perquè estic un poc refredat. Duran el dia rumors de guerra, els uns que esclatarà altres que no. Jo fins abui opinabe que no esclatarie, ara ja an dupto. Que passarà? Per bé de tota l'humanitat que no esclati. Cas que esclates que serie de nosaltres refugiats Espanyols? Sense presentant un oritzó molt negre. Esmorçar cafè, dinar lleties en carn, sopar el mateix. El meu dinar a sigut un plat de sopes i un tall de pa torrat, sopar dos torrades en una tomata.

DISSAPTE 26 AGOST

El dia clar i em bastant calor. Aquesta tarda me se a presentat un dia dolent per mi, doncs an passat una serie de coses que me an fet ballar el cap. Primer el grant prill de guerra que no oculten els diaris francesos i pensar el que serie de nosaltres. A les tres de la tarda orde del comandament francès de sorteixar 35 homes per barraca per sortir immediatament a fortificar⁴⁵, i com que jo estic esperant per sortir a treballar del ofici totes aquestes coses en feien perdre el cap. Del sorteix dels 35 de moment e tingut sort, dic moment, perquè

diuen que demà faran nou sorteix aixís que casi ja em beig quel quem semblabe poguer sortir pronte d'aquell camp a treballar i poguer vindre m'esposa a reunir-se amb mi comença a esvairse i tindrè d'anar a una companyie de treballadors, i encara el destí fassi de que no esclati la guerra. Esmorçar cafè, dinar arròç en patates i carn, a sigut regular, també un plátano per postres, sopar patates lleties i carn, poques i dolentes.

DIUMENGE 27 AGOST

Dia de bastant calor, preparatiu i rumors de guerra. Hores de molta engunie. Estem vivint moments de guerra, sols penso que serà de nosaltres lluny de nostre volguda terra. A on ens portaran? Que serà de nosaltres? Quante engunie senyor. No vull pensar-hi, però me es imposible. Esmorçar cafè, dinar patates estafanories i carn, sopar patates estafanories arròç en carn a sigut regular.

DILLUNS 28 AGOST

El dia de calor, un dia més d'engunie, esperant si per fi pot esbeir-se aquest grant perill de guerra que per tot arreu es respire. Es continue en l'incognite de si i aurà guerra o no ni aurà. Tindrem la dita de no veurale esclatar? He tingut per fi lletre del company Falivene notificandome que's trobe fora del camp, treballant que m'esposa li a escrit quatre ratlles demenant-li m'horientés. Està disposat a fer el que pugui. Segurament que si no fos aquest perill de guerra, aquell moment probable que també jo estaria treballant fora del camp. Ara ja em beig el desengany. Dinar lleties molt dolentes, sigrons amb arròç i carn a sigut regular també ens an donat un plátano i mig esmorçar cafè.

DIMARS 29 AGOST

Durant el dia bastant calor. Per la nit les malahides pusses no et deixen dormir. Continue respiranse el mateix embien de guerre, i tot put a pólvora. Jo sols segueixo pensant que será de nosaltres pobres refugiats. Esperem am angunie de que s'aclareixi l'estat actual. Esmorçar café, dinar arroç am patates estafanories i un poc de carn, sopar el mateix, bastan dolens. He tingut carta de me volguda esposa, ja li he contestat procurant amagar-li la meve angunie per no esser els dos que sufrim.

DIMECRES 30 AGOST

El dia de sol en calor. Continuen am etmosfere de guerre esperant que s'aclareixi, hores d'engunie per tothom. Aquesta tarda i a tornat haver-hi sortex pere les companyies de treball de momen me ne escapen. Ja comenso de beurem la sortide fracassada, avui ja fa 13 dies i tenien d'esser 10. Esmorçar café, dinar sigrons am arroç a sigut irregular sopar lleties molt dolentes.

DIJOUS 31 AGOST

El dia nuvol i pluixós. Continue la mateixa atmosfera de guerre. Aquí al camp. Estem ahillats de tothom. Jo em pregunto que será de nosaltres en cas de guerre? Una resposta que ningú me la fá. Esmorçar café, dinar sigrons en lleties i carn, bastan dolent, sopar lleties molt dolentes, sort que després ens an donat un tall de carn en tomata batan bó.

DIVENDRES 1 SEPTEMBRE

El dia de sol i calor. Segueix la mateixa atmosfera de guerre. Després de dinar tot an sigut rumors que la guerre ja havie esclatat que Alemanya ja havie bombardejat varis pobles de Polonia⁴⁶. No se que i aurà de veritat. Que passarà? Aqueix mati an demenat tots els refugiats metalurxics per ana a treballar en fabriques de guerre. Després de dinar ja an sortit. Jo estic esperant si aquell patró am bé a treurer que ja mho veig difícil. Desde que soc aqueix camp que les pusses no em deixen dormir. Esmorçar café, dinar, sigrons en un poc de carn, pocs i dolens sopar lleties dolentes.

DISSAPTE 2 SETEMBRE

El dia de sol en calor. Ja a comensat la guerre, de moment Alemanya atacat Polonia baiam el que passarà, molt d'enrenou per el camp, ningú sap que'n faran de nosaltres. Jo preferirie estar a Espanye al costat dels meus. Esperem en resignació la nostre sort. Avui he tingut lletre de me volguda esposa, ella voldrie que li detellés moltes coses i jo ni detallo molt poques. Esmorçar café, dinar arroç resclutit, sopar el mateix.

DIUMENGE 3 SETEMBRE

El dia mig nebulós en un poc de calor. Rumors de que Inglaterra i França an declarat la guerre Alemanya, no se el que i aurà de veritat, desgresiadamen penso será aixis. Tot avui bulos i rumors de tote clase i tots els gustos. Jo en aqueixos momens sols desitgerie esser a Espanye al costat dels meus, porque la beritat no se el que será de nosaltres refugiats. Esmorçar café dinar lleties molt dolentes sopar quatre patates en un poc

de carn, desde fá alguns dies que'l menjar se a espatllat bastan, tan en qualitat com en quantitat.

DILLUNS 4 SETEMBRE

El dia en sol, però sense calor. Avui els diaris confirmen la declaració de guerra, d'Inglaterra i França en bers Alemanya. Ara mes que mai em pregunto que será de nosaltres refugiats. Que's trist viurer lluny de la família, am aquesta inseguritat e indesissió. Am quina forma acabarà? Avui perque la nostre vide sigui mes triste am portat al camp 200 mutilats de guerra que'l beurels sols penses amb els orrors d'ella. Esmorçar café, dinar arroç am patates i un poc de carn de pot, sopar el mateix, a sigut pasable.

DIMARTS 5 SETEMBRE

El dia am sol, pero en bastan bentet. Segons noticies la guerra es ba desenrotllant en totes les consecuencias. Ja comenzo a perdre la confiança de que aquell patró am tregui, suposo que degut a la guerra auran surgit dificultats. Fa ja un serie de dies que'ns ban canviar de una barraque a l'altre, diuen que's per organitzar companyies de 250 homes pere sortir a treballar, a la meve barraca encara no li a tocat el torn. Esmorçar café, dinar arroç en carn de pot, sopar el mateix a sigut regular.

DIMECRES 6 SETEMBRE

Dia de sol en un poc de calor. Sense correspondencia ni diaris. Aquí al camp, aïslats de la resta de l'humanitat. L'asumpto per nosaltres refugiats cada dia es pose mes negre. En un poc de possibilitats anirie a Espanye tot seguit, però no tinc altre sol-lució que esperar el

que'm digui me volguda per poguer desdir i mentre estan acollir les coses tal com vinguin. An portat al camp un centenar de refugiats que vivien a fore diuen que's degut a que no trebellaben, no se el que i aurá de veritat, sols se que tot es pose molt negre. Esmorçar café, dinar llenties en un poc de carn, sopar el mateix.

DIJOURS 7 SETEMBRE

El dia clar en un poc de calor. Continuen bulos de totes classes dons dintre el camp estem molt poc informats del que passe, ja que diuen que molt aviat anirem a Espanye, ojalá fos avui mateix, jo no i crec. Continuo dubtan en que ens empleieran. Avui he tingut lletre de la Sra Sans, d'haverle tingude el seu dia, li auries contestat enquerregan-li algo interesan per me esposa. En notifique l'envio de 75 francs que'm faran bastan favor. Les pussés duran la nit no en deixen dormir. Esmorçar café, dinar llenties sopar, patates am arroç i carn.

DIVENDRES 8 SETEMBRE

El dia clar en un poc de calor. Continuem dintre el camp icnorant en quina forme el governt Frances disposará de nosaltres i a qui diu que sortirem a bremes, fore una feine que ja m'agradarie. Avui he tingut lletre de me volguda esposa, en ella m'acabo de convencere que per ara no puc tornar a Espanye. Avui el ranxo a sigut desestrós, llenties a dinar i sopar, jo sols e menjat pá torrat xucat en tomata. Esmorçar café com sempre.

DISSAPTE 9 SETEMBRE

El dia clar en un poc de calor. Tenim mol poques noticies del curs de la guerra. Tots els dies corren rumors

de que pronte anirem a Espanye, jo es tan el que o desitjo que no crec res fins que o begi. Avui e escrit al company Vila que treballa a Perpignan. He contestat la lletre de m'eposa que vaig rebre ahir. Esmorçar café, el dinar an sigut lleties tan dolentes imposible de menjar. Jo he dinat de reims que's la primere begade que'ls provo el sopar sigrons, an sigut bastan bons, pero ni an agut molt pocs, dons jo n'aurie menjat sis vegades mes, despres ens an donat un tall de carn en un tall d'esverginie bastan bó.

DIUMENGE 10 SETEMBRE

El dia verdaderament d'istiu dintre la barraque no se i podie aguantar de calor. An circulat els rumors de que Espanye haurien conmutat les penes de mort que havien reveixat les altres un 75 per cent. No se el que i aurá de veritat, també m'an dit que dimarts 12 començará de sortir gent del camp per anar a bremes baurem. Esmorçar café, dinar arroç i patates sopar el mateix.

DILLUNS 11 SETEMBRE

Un dia de molte calor igual que'l mes de juliol. La vide normal de sempre. Rumors de que sortirem a bremes, no se el que i aurá de veritat. Aqueix bespre em anat a donar el passeig com sempre sense el company Marti per no trobar-se bé. Esmorçar café dinar lleties molt dolentes, sopar sigrons, an sigut bons però ni an agut molt pocs.

DIMARS 12 SETEMBRE

Un dia de calor res importan anotar, rumors de que pronte sortirem a bremes, baïam que i aurá de veritat.

Esmorçar café, dinar arroç am patates i carn de pot sopar el mateix.

DIMECRES 13 SETEMBRE

El dia clar un poc de calor. Aqueix mati em format que'ns an enquadrat en companyies pere sortir demá a tallar reims. El company Marti com fá dies está enquadrat en una companyie de trebelladors asta el moment no sap res pere sortir a bremes. He tingut lletre de m'esposa, dien-me que degut a la guerre, que sap que jo ja sabré el camí seguir. De totes espero que ella desde allá ja sabrá posar-me el corren de tot. Esmorçar café, dinar lleties molt dolentes, sopar lleties igual però darrera un tall de carn am esverginies que a sigut bastan bó. Tenim l'ordre de sortir demá.

DIJOUS 14 SETEMBRE

Es dia clar però en bastan d'aire a les nou del mati em comensat a formar en tot l'equip pere comensar a sortir del camp a les onze, per anar a parar a una caserna de gendarmes a un kilometre del camp, despres de dinar i passar varies llistes a les quatre i mitja de la tarda em pojat en camions arriban aqui a Montagnac⁴⁷ a les sis. Soms 150 homes ens an posat en un local bastan indessen, dons despres d'estar mol apretats no ens a sigut permes sortir del locar ni per fer les feines mes necesaries i aixó que dit local está mancat de tot. Em dormit al sol de terra, de totes maneres aixó no en bé de nou per quant desde que soc aqui son moltes les nits que e tingut de dormir malament. Demá seguramen ni aurá algun que ja sortirá a treballar, i menjar a la casa, el dormir si no cambien les hordres, som de les

vuit tothom a d'esser a dormir al local. Esmorçar café, dinar lleties molt dolentes, sopar mig pot de carn en conserve.

DIVENDRES 15 SETEMBRE

El dia de sol en bastan ben he passat una nit bastan malamen, ja que e tingut de dormir en un local que tenie cabuda per 30 homes i ens ni an posat 50, per metelás las meves mantes. Avui no e pogut esmorçar dons fins a les dotze no ens an donat res per menjar. Alguns pegesos an vingut a triar els homes igual que si

fossim una mercaderie algun no a pogut resistir la feine i l'an tornat canviant-lo per un altre, ojo no e volgut fer ni un pas perque am lloguesin dons e volgut anar a la sort quedan-me sense llogar, an passat coses molt estranyes dificiles d'explicar, semble que demá de 150 homes segons an dit marxarem uns 70 cap el camp. En la forme que'm de sortir a treballar casi prefereixo quedar-me el camp. Ditjós el dia que podré tornar a Espanye al costat de me bolguda esposa. Dinar patates en un tall de butifarra, sopar monjetes a sigut força bó, pero ni a agut mol poc.

P O B L E D E F A U G E R E S

DISSAPTE 16 SETEMBRE

El dia bó, ni fret ni calor. A les sis del mati ordre de sortir 70 homes dels 150 que soms a Montagnac jo un d'ells. A les onze arribem a Agde altre volte, ningú ens parle d'esmorçar, formació i lluites despres de bastan rato en surten 40 per un canto i trenta per un altre, jo soc dels 30, a la una arribem aquí al poble de Fougères⁴⁸, res per dinar. Serien les dos de la tarda quant ens an destrivuit en propietaris. A mi jun am el company Magí ens a tocat am el Sr. Henri Spiser, a les tres de la tarda aquesta bone gent ens an donat dinar. Desde que vaig sortir de casa que no havie pogut menjar tan i tan bé. Despres de dinar ja ens an menat feine, em anat a la vinye a obrir camí pere passar les samals, i em un bolan tallar erves que per ser ni an moltes i alta, he menjat bastan reims però encara son un poc vers. Despres em sopat i a dormir tots en un mateix

local, dons per ara no ens es permés dormir a fore ni de passeixar sols per el poble. Del que menjat com que's cuina francesas no o sé, només se que's bastan bó. Tenim bastantes dificultats per fernos entendre, però en passiencia i am signos ja ens anem entenquient. Aqueix mont tot está plé d'amargors.

DIUMENGE 17 SETEMBRE

Dia de sol i ben, a les set del mati despres de rentar-me la cara e anat cap a casa el patró, com que's diumenge fem feste, una bolte endesat una mica per allá em esmorçat, i serien les onze quant em acabat d'esmorçar. Per la tarda la e aprofitada pere rentar-me la roba i escriurer a varis la meve nova residencia. Si be tinc de treballar al menos ara menjo com les persones. Dejunar café esmorçar dos tallets de carn bastan bone, dinar sopa de pá embutit, tres talls de carn rostida

sigrons, i un tall de tortada per postres, i café. Sopar, sopes de fideus, dos talls de carn, patates bullides, escarola, i tres bunyols per postres, fets de pomes farinere i ou i sucre molt bons per cert.

DILLUNS 18 SETEMBRE

El dia nuvol, el bent bastan fresc. Me he aixecat a les sis del mati com cada dia, un cop vestit i rentat cap a casa el patró e pres un poc de café en pá em emenit un poc de menjar per fer un mos a les nou, i em marjat cap a la vinya el meu company i jo jun am un mosso natiu a tallar erves per poguer tallar els raims mes bé, a les onze plegar, dinar a les dotze, i a les tres de la tarda tornar-hi cap a tallar erves, per la tarda no baranem, treballem 7 1/2. Aquesta tarda me e trobat molt malament, es beu que'ls pocs raims que e menjat me an fet malt no e sopat i la patrona me a fet un plat de sopes, i una tassa de te al darre-ra que crec m'aurá anat molt bé. Dejunar café, esmorçar una tomata am un tall de llonganisa, dinar sopes de fideus dos talls de carn i patates, dos figues pere postres.

DIMARS 19 SETEMBRE

El dia nuvol i un poc de bent. Aquesta nit passada me e trovat molt malament tinguen-me de aixecar varies vegades del malt de ventre que e tingut. Durant el dia me e trovat molt millor. El mati l'em passat a la casa fen endressa, per la tarda a la vinya a tallar erves que son molt altes. Dejuni una tassa de cacau, esmorçar fromatge i llangonissa. Dinar sopas en trossos de mongetes i betes, postres i café sopar sopes de pá freixit,

pilotes de patates bullides i freixides dos talls de carn i postres.

DIMECRES 20 SETEMBRE

El dia mig nuvol e passat una nit molt malament, cap a la matinada e tingut d'aixecar-me i despres d'anar de ventre, quant l'estomac, he passat el dia a la casa sense anar a la vinya estic ansian rebrer lletre de me volguda esposa, dons desde el dia 13 que no ne tingu-da, de totes maneres suposo que ella les rebrá.

DISSAPTE 23 SETEMBRE

El dia nuvol. Aquesta nit passada me he trovat molt malament del ventre, dons l'estomac no em paieie. En lloc d'anar a treballar a las sis i e anat a les deu. De totes maneres la patrona es porta molt bé, tan pun e arriat me a dit el que volie pendre, he pres una tassa de camamilla, i me a donat una ampolla d'aigüe especial per l'estómac i el ventre. Per dinar e menjat poc, dons me a fet un plat de sopes i darrera un tall de carn un poc de confiture de codenc. Per sopar un plat de sopes i un poc de patates bullides, am un tallet de carn i confitura de codenc semble que potser m'anirá força bé. Durant el dia he fet molt poca cosa.

DIUMENGE 24 SETEMBRE

El dia clar en molt de sol. Pel mati em treballat fins a les dotze neteixant semals, i com que's diumenge per la tarda em fet festa que le aprofitada per rentar-me canviar-me la roba i rentar-la i el tems sobr le dedicat escrivin a me volguda esposa encar que estic un poc trist per no tindre lletre sebe, dons estic esperan

am ansia si en donarà cap bone notícia del poble. Avui em trobo força millor les atencions que me an tingut aqueste bone gent me a anat molt bé, ja comenso a menjar de tot encar que poc.

DILLUNS 25 SETEMBRE

Dia clar de sol, ni fret ni calor. En trobo bastan millorat del bentre i comenso a menjar de tot, i tinc bastant gane, he tingut lletre de l'amic Marti dons com que l'agregaren a una companyia de treballadors no an pogut sortir a bremes mala sort. A escrit a la Paula i tampoc li a contestat com a ne mi no se el que deu passar. Tot avui le passat neteixan les tines pere demà començar a bremar, aqueix bespre me an donat un postre bastan bó⁴⁹, compost de pomes bullides a trossos, rovell dou en un poc de farina tot barreixat, i despres fet courer al fornt com si fos una tortada.

DIMARS 26 SETEMBRE

El dia clar de sol, pero sense calor. Am trobo casi res-tabler del ventre. Avui em comensat les bremes. He treballat vuit hores tallant reims, no es pas cansat pero com que feie tan tems que no treballaba quant se be al vespre am trobo un poc cansat de les cames. Aquesta nit quant e anat a dormir me an entregat una lletre del patró fuster dien-me que tenie fete la meve demanda pero que li posen moltes dificultats. Vaïam la sort que tindrè.

DIMECRES 27 SETEMBRE

El demati un poc nuvol, però pronte se a aclarit i a pas-sat el dia bastan bó. A les sis me e aixecat com cada

dia, i despres de pendra una tassa de xocolate en pá, serien les set quant em anat cap a la vinya a baimar. Aquest mati junt am vuit dones e tallat raims, pero aquesta tarda la feina a estat un poc mes dure, dons e tingut de portar semals que per ser pesent bastan, lo que me moines mes es que't surten mules a les mans però que i farem paciencia bal mes estar aqui que al camp, dons aqui despres de menjar molt bé tenim bons tractes per par del patró, i de bone part de gent del poble que se sap fer carrec de la nostre situació. He tingut lletre de mon germá am diu que está bé, però que també es troben com nosaltres que no els deixen correr per el poble, am diu que si en falten diners, am judara en tot el que pugui, per ara ja baig fent dons am els cinc francs que guanyo com que no tinc gasto ja en tinc prou.

DIJOURS 28 SETEMBRE

El dia nebulós e comensat el mati traïen samals de la vinya i carregant el carro i no e acabat fins el vespre, a sigut una jornada bastan dure per mi. He tingut lletre de me volguda esposa del dia 18, com el que's beu me se nan perdudes dues, i ella tampoc les rep regular-men, am diu que per ara vagi aguantan tot el que pugui per aqui cosa que ja mho pensabe.

DIVENDRES 29 SETEMBRE

El dia pluixós dons casi tot el dia a plogut. Com que no em pogut anar a tellar raims em passat el dia traficant per la casa. Cap novetat importan anotar. Passar els dies el millor que's pugui.

DISSAPTE 30 SETEMBRE

Dia pluixós a plogut fins cap el tart. Em passat el dia neteixant i arreglan per la casa, cap novetat importan anotar, seguín fent vida de trist refugiat am millora de menjar i mes treball.

DIUMENGE 1 OCTUBRE

El dia nebulós i cap a mitja tarda a plogut un poc, com es diumenge e trebellat fins a les onze, despres me e rentat i camviat la roba i ja a sigut hora de dinar, despres de un bon dinar me ne anat a rentar-me la roba i e acabat a les quatre, i tot seguit e escrit a me volgu-da esposa, que per ser eren les sis i mitje quant e acabat.

DILLUNS 2 OCTUBRE

El dia nuvol però sense plourer en lloc d'anar a la vinya, com que'l que's cuidabe de la caba a tingut de marxar movilitzat, me i e tingut de quedar jo, i la feine que tindrien de fer tres homes, la tenim de fer el patró i jo, i no et deixe parar un moment. Me e tingut de ficar dintre de (cup) pere treurer els reims pere prensar, una feine bastan custosa. Ami que no m'agrada el vi, sempre tinc de nadar am ell si es veritat que menjem bé però la feien mai s'acaba.

DIMARS 3 OCTUBRE

El dia nebulós. Continuar el treball de treurer vi i prensar. Despres de sopar serien les vuit que'l patró me a demenat per quedar-me a treballar un rato pere treurer la vrisa de la prensa i ficar-hi raims nous, aqueix rato se a convertit fins a la una de la nit, altre volte

dins els cups feine bastan dure. Li e demenat perque am pagués aquestes hores d'ecses, i prefereix que les desconti demá, es beu que per el diners es molt rata.

DIMECRES 4 OCTUBRE

El dia nuvol. Tenie de comensar a les dos de la tarda segons am digué ahir, però com que a les nou e vingut a esmorçar, tot seguit me a manat feine, aixis es que quant mes treballes mes i pers però no et pots negarte, ja que si protestes, es queixerien am els gendar-mes, i tu despres tens culpe, i despres et fan passar per indesitxable, es necessita molte paciència per anar aguantan i esperar tems millors.

DIJOUS 5 OCTUBRE

Quan ens em aixecat a les sis del mati estabe ploguent bastan però a parat aviat i fins a les sis de la tarda no i a tornat. Pel mati la feine carregosa de la caba, es carregosa perque el patró no et deixe parar mai. Per la tarda despres d'aver anat am el carro ajudar el carre-ter a buscar unes samals a una vinya, tot seguit despres de berenar un poc e anat a un altre vinya a tallar reims pero com que se a posat a plourer em tingut de plegar sense poguer acabar.

DIVENDRES 6 OCTUBRE

El dia un poc nebulos, e passat tot el dia trebellant a la caba trinxan i prensan reims. Per la tarda me e ficat d'intre un (cup) per neteixar-lo i per poc me i quedo dintre, com que jo no sabie de que anaba i el patró es un varripbarrap tenie une porte tencada i m'afugaba.

Aquesta casa cada dia el treball es fá mes llarc, i com que nosaltres trebellant les vuit hores ja em compler am l'obligació que'ns a imposat el govern francés, per guanyar cinc francs, i el patró les hores que treballem de mes no ens a pas dit per abonar-les, avui em desidit junt am l'altre company demenar-li que les hores que trebellem de mes ens les aboni i ens a contestat que si. Ara ja o baurem, de totes maneres aquesta nit e acabat a la una de treballar. Ja beus dons Maria mebe si tinc de sufrir, per poguer esperar el dia que podré tornar tranquil al teu costat. Pasiencia.

DISSAPTE 7 OCTUBRE

El dia clar de sol, avui e pogut plegar el treball a les vuit del vespre. He trebellat tot el dia a la caba a prensar reims, però avui em fet mes feine i bé passant millor el dia, dons com que'l patró a sigut fore me a ajudat un altre company, i no a sigut alló que no et done tems ni de fer un cigarret. Estic ja aburrit de treballar d'aquesta forme com si fossis un esclau, dons no tens un rato tranquil am aqueix beneit d'home, que sempre t'está manan feine, encara no as acabat de menjar que ja te pensat el que't te de ferte fer. Com que aquesta nit passada e anat a dormir a les dugues, per el mati no am trobabe gaire bé i me e quedat el cás, però a les set ja a vingut el patró a beurer quina hore vaixarie a treballar, i jo empipat li e dit que no o sabie. Aquesta casa sols si está bé per el menjar, dons per lo demás som mol abarts, puig desde el 14 del mes passat que i som, i sols ens a comvidat entre sempre de tres sigarrets i de franc ni un. Ara porto les espedenyas que toco de

peus a terre i si no li demano tampoc m'en comprará caps, i si li demano a lo millor al acabar mho desconte de lo que me a de donar.

DIUMENGE 8 OCTUBRE

El dia bó de sol. Estabe esperant el diumenge en gust pensant que per la tarda farie feste a fi de poguer-la dedicar a escriurer a me volguda esposa, però no fou aixís ja que's patró ens feu treballar tot el dia a la caba prensan raims, tindre d'esperar demá escriural-hi tans sols quatra ratlles perque no li faltin noticies meves. He passat un dia molt trist puig durant molt rato per la tarda e quedat sol trebellant, i el pensar en la triste situació en que em trobo, que despres de treballar molt per cinc francs el dia, no quede ni tems el diumenge la tardar per poguer-me comunicar am m'esposa pensant en tems passats, i en la situació present, no e pogut menys que plorar i d'aquesta forme semble que he quedat un poc mes conformat.

DILLUNS 9 OCTUBRE

El dia clar de sol. Quan e anat a esmorçar e trovat carta de m'esposa escrita del 22 del passat. Despres de dinar e escrit quatra ratlles a m'esposa perque ahir no vaig tindre tems. Com cada dia le passat dintre la caba prensant raims, sempre darrera el patró que no acaba mai de menar-te feine i quant arribes el bespre n'estás ben tip. Despres de sopar quant e anat a dormir me an entregat una carta de m'esposa escrita del dia 15 i esperaré diumenge per la tarda fer festa per poguerlas-hi contestar.

DIMARS 10 OCTUBRE

El dia bo de sol. Com que portabe les espardenyas molt dolentes, una bone dona que treballa a la vinya tallan raims me na comprades unes junt am un parell de mitjons, dons el patró encar que't veixi tocar de peus a terre no et diu pás per comprar-ne caps. Que triste realitat al pensar que treballant tantes hores durant el dia, i encara aixis de pendre aquestes coses reguelades per manca de diners tan com a mi m'agrada el treballar per poguer guanyar diners. Quin dia será que podré tornar a viurer com a amo al costat de'ls essers tan volguts.

DIMECRES 11 OCTUBRE

El dia clar de sol, sens altre nove, que passar el dia treballant a la premsa, menjar i dormir sempre el mateix esperant el dítxós, que de nou podré estrenyer me volguda i estimada esposa entre els meus braços i sepe-rats de tote lluite exterior disfrutan del nostre verdader i pur anar.

DIJOUS 12 OCTUBRE

El dia nuvol però sense pluixa. La (mademoselle) m'ha regalat un mocador dels seus, i un a l'altre meu company. Doncs suposo que a la meve Maria no li sabrá pás greu. Despreciar-li ere com a donar-li un despresi i no o e volgut fer dons es una noia que no s'ho mareig. Aqueix vespre quant e anat a dormir me an dit que dimecres tornabem tots cap el camp. Se be se me acaba el treballar també se m'aurá acabat el menjar bé. Ja no se el que's preferible, si treballar com a negres i menjar com a persones, o bé el no fer res i

menjar aquell ranxo dolen i poc que'ns donen al camp. De totes maneres tindrem d'agafar-ho tal com se presenti.

DIVENDRES 13 OCTUBRE

El dia nuvol però sense fret. Avui ja tenim l'ordre que si no i a novetat, el dimars marjarem tots cap el camp d'Agde. Tan pronte sigui allá escriuré de nou al patró fuster si vol fer el favor de tornar-me demenar, i aixis potser siguen al camp em deixeran sortir.

DISSAPTE

El dia nevulós però sense fret. Tots els dies estic recordan les anades que feie a buscar bolets. També recordo que me volguda Maria posaba un poc de mala cara al tindrels de neteixar, però tot seguit es posabe contenta. Quant tornarant aquells dítxosos dies? Avui e pessat tot el dia fen correr l'aire, dons e fet tascons per sucjectar quatre botes molt grosses.

DIUMENGE 15 OCTUBRE

El dia nuvol però sense fret. Pel mati e anat a neteixar una tina per posar-hi raims, i arreglan per la casa e passat fins hore de dinar. La Matili me a donat cinc francs pere comprar tabac, es una dona belleta que treballa a la casa del patró tot l'any, una bona dona. Per la tarda despres de dinar serien les tres quant e comensat a escriurer a me volguda, acaban a dos quarts de set del vespre hora en que la e anat a tirar. Es pot dir que e dedicat tote la tarda escrivin a me volguda esposa.

DILLUNS 16 OCTUBRE

El dia nuvol però sense fret. He passat el dia treballant com sempre a la premsa, pensan-me que serie l'últim dia, però ara resulte que marxarem demà am el trenç que passa aquí a les vuit del mati. Aquí a on treballo i a una Srta vinguda de l'Alsasia filla d'un amic del patró. Despres de rentar-me la roba am llegiu perque en marxessin les taques de vi, avui ans de despedir-nos el vespre, me a regalat una camisa una samarreta, un mocador i un paquet de polvos (Perssil) i una capseta de bonbons, el meu company el mateix menys la samarreta. Ens a recomenat sobretot que no digessim res el patró de que ens o agüés regalat. Es una Srta molt simpatica de 28 any i es mestra. Es de mols bons sentiments. Jo li agraeixo mes que'l balor pel que significa, dons per tot es troben bones persones que's saben fer carrec de la triste situació que'ns trobem els pobres refugiats.

DIMARS 17 OCTUBRE

El dia nuvol però sense fret. Avui teniem de marxar d'aquí Fougeres, però per manca de camion no avem

marxat. Un dia mes d'estar relativament bé. L'ordre es de marjar demà dimecres a les set del mati. He passat el dia a la caba trevallant com sempre a la premsa de reims. La mademoiselle, despres de rentar-me la roba me a girat un coll de la camisa que'l tenie dolen i me la planxada. El gest d'aquesta Sra. am vers nosaltres l'aprecio molt ja que tot quant a fet a sigut per la sebe propria iniciativa sens demenar-li per res. Avui també me a donat la seve tarje perque li escrigui.

DIMECRES 18 OCTUBRE

El dia pluixós però per la tarda se a aclarit. Me e aixecat a les cinc i mitja per arreglar l'aquipatge a pun de marjar. He anat a dejunar a casa el patró i despedir-me altre volte, si agüés gosat aurie plurat, dons estave pensan el que m'esperabe al entrar al camp de nou. Soms les vuit del mati quant pujem els 30 companys al camio a on tot seguit partim cap a Agde a on fem una estada de una hora.

C A M P D E S A I N T C Y P R I E N

Sens vaixar del camio prenem altre volte la marja en direcció al camp de Sant Cyprient, a on i arribem a les dos de la tarda. Despres de passar revista dels nostres aequipatjes ja ens tornem a ficar dintre el camp i de nou voltat d'alambrades i seperats del mont exterior. Que i farem? Pasiencia. El viatge a sigut una mica pasat, ja que em tingut de fer 150 kilometres dintre un camio que per ser anavem vastan estrets. Avui abans de ferse fosc e pogut trovar varis companys del poble que tots benen a fer cap aqueix camp. Me an donat molt malas impreesions pere poguer retornar a Espanye.

DIJOURS 19 OCTUBRE

El dia bastan clar de sol. Me e aixecat mol aviat, dons com que tenim de dormir al sol de terra sense gens de palla els ossos tots em feien malt de jeurer. He dedicat el dia escrivin a varios la meve nova adreça. Del dia que vaig marjar am ara aqueix camp de Saint Cyprient a camviat bastan, dons tothom pot dormir en barraca de fusta, i la cuina ba un poc millor de quant vaig marjar-ne el 4 de maig. Avui e trovat nous companys del poble. Estic colocat en una barraca que sols soms 70, es molt mes espaiós i clar que les que teniem a Agde. Esmorçar café, dinar arroç am un tall de carn, sopar unes poques patates freixides i un tall de carn, a sigut bastan bó.

DIVENDRES 20 OCTUBRE

El dia a transcorregut un poc nevulós. Cap el tart se a girat un aire molt fret. E dedicat tot el dia escrivin

alguns amics. Al tindre de dormir a terre es molt dur i el demati tots els ossos em fan malt. Quan s'acabarà tot aixó? Esmorçar café, dinar patates en un tall de carn, sopar igual, es podien menjar, però ni avie poc.

DISSAPATE 21 OCTUBRE

El dia de sol, però el bent bastan fret. Aquesta nit e passat molte fret, si no ens arrglan la barraca i continuem aquests dies de ben les anem a passar molt negres sobretot pere dormir al tindre de dormir al sol de terra. Aquesta tarda an arriat dos companys mes prosedens del camp de Barcarés. Aqueix mati e escrit a m'estimada esposa. Esmorçar café, dinar quatra patates en un tall de carn, sopar llenties en carn a sigut pasable.

DIUMENGE 22 OCTUBRE

El dia de solt però duran la nit el bent a refermat i molt mes fort. Estem en octubre i fa ja bastan fret, ansia done d'aixecar-se i aixó que'l llit es molt dur. La varraca en que estic allutjat no está acabada i el bent i pols i entre tan fort que semble que realment estiguis a fore. Esmorçar café, dinar patates am lleties i un poc de carn, sopar pataes i arroz, el menjar es just i jo tinc molte gane però m'en tinc de passar.

DILLUNS 23 OCTUBRE

El dia clar de sol, però el bent continue igual, si no ens arreglan aviat la barraca anem a passar molte fret, dons jo ja no tinc mes roba per abrigar-me. Aquesta nit e dormit un poc millor dons ahir vaig poguer recullir un poc d'erbe pel xas. El menjar es molt escás si no s'adoba vaig a passar molte gane. Estic esperan la lletre que tinc de rebre de me volguda esposa per si am done bones noticies de casa. Esmorçar café, dinar arroz patates i un poc de carn, sopar el mateix però molt escás.

DIMARS 24 OCTUBRE

El dia clar de sol. El vent se a acalmat bastan, però el poc que fa es molt fret. Serien les onze quant vingué un xicot demenan per mi, jo encara estabe ajegut a terra abrigat dons es a un s'está millor. Am digué que l'amic Mascort ere a l'enfermerie, tot seguit i e anat, i preguntat el infermer i em digué que tenie molte febre i es tenie d'avacuar, li e anat a buscar tot l'equipatge a la seve barraca i a les dotze jun am els companys Ralló i Vicens l'em pujat a l'embolancia. No se a un

l'auran portat, em quedat que ja mho anunciaria. Le vist molt malalt, millor que pobre, curi pronte. Sens altre novetat i esperan tems millors. Esmorçar café, dinar arroz am patates i carn, sopar lleties, tot bastan escás.

DIMECRES 25 OCTUBRE

El dia clar de sol, per mati bastant fret, pero mes tart se a calmat el ben i o e aprofitat per rentar-me la roba. Cap el tart se a tornat a girar el malahit bent. Com que continuo en una barraca sense acabar estic bastan malament. He tingut lletre dels cosins remeten-me tres lletres de me volguda esposa, en el que veig tinc de continuar tinguent passiencia. Quin dia será que tindrà fi tot aqueix martiri? Els cosins am diuen que per ara no els es posible trobar-me treball, que i farem. Esmorçar café dinar lleties en carn, sopar arroz en patates i carn regular però en escaseig.

DIJOUS 26 OCTUBRE

Dia clar, bastan bent i fret. Aquesta nit e passat bastante fret. Res mes que passar tot el dia aburrit esperan tems millors. Esmorçar café, dinar lleties en carn, sopar arroz patates i carn poc i no gaire bo.

DIVENDRES 27 OCTUBRE

Continue fent bent, i bastan fret. He escrit a dos patrons que demanen treballadors, no se el que'n sortirá. Res importan que anan passen els dies aburrits. Esmorçar café, dinar arroz em carn, sopar un poc de sopes de pá i un tall de carn al darrera. A sigut regular.

DISSAPTE 28 OCTUBRE

Continue tremontana bastan forte i freda. Aqueix mati an aparegut les montanyes del Canigó cobertes de neu, i aixó fá que fassi tan de fret. De totes maneres avui em tapat la porta i dos finestres de la barraca am tola i estem un poc mes calens. Avui he tingut lletra del patró fuster que'm tenie de treurer del camp d'Agde, am diu que ja a fet tot el necessari per la meve sortide i creu que aquesta vegade pronte seré al poble a treballar. Jo am pregunto. Tindrè sort aquesta vegade? No tinc molte confiança. També e tingut lletra d'en Vila i de l'amiga Pola, que me l'escriu en Faust. Com en diu que probablement pronte anirá a Espanye am demá li constataré. Esmorçar café, dinar arroç am patates i carn, sopar sopas i un tall de carn darrera, a sigut regular.

DIUMENGE 29 OCTUBRE

El bent a calmat i fa un sol bastan maco. Me e rentat la cara que ja feie tres dies que no me l'avie rentada. Despres de dinar el company Alberti me a afeitat, i jun am en Ralló despres em anat bastan rato a parar el sol. Ara que'l tindre de caminar per la sorra es molt cansat. Tot a sigut parlar de si els rumors que corren, de que pronte tots anirem a Espanye, i del feliç die que podrem abraçar de nou els nostres estimats. Esmorçar café dinar arroç en patates i carn sopar patates en carn però poques.

DILLUNS 30 OCTUBRE

El bent a parat un poc però es molt fret. Continuen les montanyes en bastante neu. Aquesta tarda e fet portar a l'amic Mascort que está a l'hospitall paper i sobres

per escriurer un paquet de tabac i paper de fumar, que no te ni un xavo. Espero que'n criden per la radio pere sortir a treballar. Esmorçar café, dinar arroç en patates i carn. Sopar el mateix.

DIMARS 31 OCTUBRE

El dia bó, sense bent ni fret i bastan de sol. La meve feine despres de dinar a sigut donar un passeig am el company Ralló i escoltar la radio per si am cride, cosa que ja comenso de perdre la poca confiança que tenie de sortir individualment a treballar, i posen moltes trabes, el mes facil es sortir a treballar en companyie de treball però per ara mentres no mi obliguin no tinc pas ganes d'anar-hi. Ahir pró vaig tindre de sofrir un altre sortig dels mols que ja an fet per anar a una companyia de treball. El dia menos pensat am tocará, pero que i farem paciencia, esperant el dia tan ansiat que me volguda esposa am digui que ja puc tornar-hi. Quan será? Esmorçar café dinar arroç, en patates i carn sopar arroç i patates en bacallá, poc i dolent.

DIMECRES 1 NOVEMBRE

El dia bó, un sol esplendit i sense fret. L'em aprofitat am el company Ralló per anar a passeixar per la platja. Aquesta tarde el company Mascort a sortit del hospital i ja torne esser entre nosaltres. Continuen rumors de que anirem tots pronte cap Espanye cosa que o ducto. Ojalá fos veritat. Primer de Novembre dia de grats recorts pere mi, i tindrel de passar tan lluny de m'estimada, dormir sobre la sorra, menjant poc i bastan malament. Quan acabá aqueix martiri? Cada dia escolto la radio per veurer si tinc la sort de que en

reclamin, asta el moment no i a res. Ja començo a perdre les esperances. Esmorçar café, dinar patates i un tall de bacallà, sopar patas am arroj i carn, mol escàs i no gaire bó.

DIJOUS 2 NOVEMBRE

Un dia de sol esplendit sense gens de bent. El demati casi le passat tot dintre la barraca cosin-me el pantalons de bellut. Per la tarda despres de dinar junt am els companys Rallo, Mascort i altres em anat a la playa a parar el sol, ni havien mols que's benyaben. Em parlat bastan rato de poguer tornar a casa nostre. Rallo i Mascort tenen molte confiança de que per Nadal serem tots a casa nostre per menjar el turrons. Jo en cambi o veig molt lluny encara. Ojalá siguin ells els que tinguin rahó. Esmorçar café dinar, arroj en patates i carn sopar el mateix, a sigut passable.

DIVENDRES 2 NOVEMBRE

El dia nuvol, per la tarda se a girat un bent molt fort, en un poc de pluixa. Pel mati e sortit un rato a passeixar, per la tarda no a sigut posible. Estic esperant lletre de me volguda esposa dons l'ultima que e rebut es del 13 del mes passat, i ja m'aurie de tornar a tindre. Esmorçar café dinar patates am arroj i carn sopar sota en pesols i un tall de carn darrera, a sigut reugar.

DISSAPTE 4 NOVEMBRE

Aquesta nit a passat molt dolente de bent i un poc de pluixa e tingut de recular un poc el cos per no mollar-me, en cambi el dia a sigut esplendit en bastan de sol i sense bent. He tingut lletre de mon germá que m'en-

vie 50 francs, també m'a fet apuntar en una llista de 15 homes per anar a treballar am ell, baïam si en tans que'n reclamen no podre tindre la sort de sortir del camp. Esmorçar café, dinar puré de pesols i un tall de carn. Sopar arroj en bacallà, bastan dolen.

DIUMENGE 5 NOVEMBRE

El dia bó de sol. Pel mati me e cosit un pedás als pantalons per la tarda un rato a passeig am els companys, mirant i comentan el dia que podrem passar les montanyes que tots els dies contemplem. Esmorçar café, dinar arroj en patates i bacallà sopar igual, dolen i poc.

DILLUNS 6 NOVEMBRE

El dia bó de sol. Pel mati me e cambiat i rentat la roba. Per la tarda e anat a cobrar els 50 francs que m'enviá mon germá i un rato a passeig. El meu germá am diu que me a fet posar en una llista de 15 homes que'l seu patró reclame per anar a treballar al bosc am ell. Aquesta begade si am vingués per anar a treballar al bosc no esperarie com l'altre, que per esperar sortir a treballar de fuster encara em trobo al camp. La sort desidirá. Esmorçar café, dinar, arroj patates i bacallà, sopar el mateix poc i dolen carn cada dia.

DIMARS 7 NOVEMBRE

El dia nuvol però sense fret. El mati posan-me un pedás els pantalons. Per la tarda despres de dinar un rato a la playa am els comanys. Cap novetat dons la vida aqui el camp resulta tan monotona que poques novetats i an. Desde aqui tots els dies estic baïen les montanyes que pertexen Espanye i França, i sols

penso en el díxos dia que les podré passar lliurament. Quant serà aqueix dia? Esmorçar café, dinar patates en carn, sopar el mateix, però mol poques, si continuen donanse tan poc menjar passarem molte gane.

DIMECRES 8 NOVEMBRE

El dia de sol, però un bent for i molestós per poguer passeixar. He tingut lletre de l'amic Paco⁵⁰, i em diu fa els treballs pere poguer vindre a treballar per aqui a Perpignan, no se si podrà lograr-ho. També am diu que's força obtimiste per poguer regresar a Espanye, ojalá o encerti. Esmorçar café, dinar, patates arroç i carn sopar el mateix, escas i com sempre.

DIJOUS 9 NOVEMBRE

El dia bó sense fret durant el dia passeixan un poc. Pel mati e escrit a un patró de Toulouse que demenabe fuster, anunci que'm Paco m'enviá perque li escrigues, però ja comenso a perdre la confiança de poguer sortir lliurament. Esmorçar café, dinar patates i carn per sopar me an tocat 70 mongetes, contades, menos malt que me an tocat tres tallets de carn i en un poc d'apit que'ns an donat, me e pogut mig atipar. Si la cosa no cambia les anem a passar molt malament per menjar.

DIVENDRES 10 NOVEMBRE

El dia nuvol i sense fret. Els dies aburrits com sempre. He tingut carta del Sr. Spisser, le tinc de fer traduir. També ne tingut de l'amic Paco que m'ofereix anar a treballar de fuster al poble que'll treballa. Tot seguit li he contestat que si. Vaia que'm resultatá. Ara resulte que'l patró fuster que'm demenabe a Agde, del dia 26

del passat que te fete de nou la meve petisió. El meu germá també a fet que'l seu patró em demenés, i ara en Paco, a on aniré. Jo crec que aquesta volte per no quedar fumut com l'altre lo millor serà sortir am el primer que'm demani, sigui el que sigui, i despres fore miraré si puc si acas cambiar. Esperem. Esmorçar café dinar quatre mongetes en un tall de bacallá freigit, sopar sigrons bullits en bacallá pocs i dolens.

DISSAPTE 11 NOVEMBRE

El dia núvol i bent, no es molt fret però s'está millor dintre la barraca. He contestat a l'amic Vila. Avui pen-sabe tindre lletre de me volguda esposa, però no a sigut aixís, demá com que's diumenge tampoc en tindré perque no i a correo. Esmorçar café, dinar uns pocs de sigrons en un tall de bacallá bullits poc i bastan dolens. Poc mes de nou anotar dons sempre es el mateix.

DIUMENGE 12 NOVEMBRE

El dia pluixós, dons tot el dia a plogut, he pogut sortir molt poc rato de la barraca. Pel mati e escrit a me volguda que fá bastans dies que espero lletre d'ella. Esmorzar café dinar sigrons en bacallá però pocs, i dos pomes petites per postres, sopar un poc d'arroç en carn de conserva.

DILLUNS 13 NOVEMBRE

Un dia de sol bastan bonic. Pel mati com que ja tinc la feine fete m'aixeco tart. Per la tarda despres de dinar e anat a la barraca d'en Rallo a on en Marti me a afeitat. Despres em anat un rato a passeixar. Avui esperabe

que'ls cosins en remetessin alguna lletra de me volgués esposa, no a sigut aixís. No se el que deu passar. Esmorçar cafè dinar, arròç i patates en un poc de carn en conserve, sopar patates en carn pero casi tot suc.

DIMARS 14 NOVEMBRE

Un dia de bent un poc fret i fort. Me e aixecat tart com de costum. Per la tarda un rato a passeixar. A aparegut una nota del mando Frances donan els detalls de la forma en que un pot sortir a treballar per un patró. Semble que ara bolen donar facilitats per la sortida, si es aixís segurament que jo pronte sortiré. Esmorçar cafè, dinar quatra patates freixides en un tall de carn, sopar quatra patates bullides en un poc de carn, escàs com sempre.

DIMECRES 15 NOVEMBRE

Durant la nit a plogut un poc per el mati se a aclarit i a fet bastan bon dia. Avui e rebut un sobre en set codenillos en blanc que suposo me'ls an enviat els meus cosins, que com els que la Maria m'emvia sempre am les sebes lletres, que suposo en falten a rebrer. Trobo estrany que'ls cosins esperen remetrem les cartes quan en tenen tres o quatra, no se a que será degut. Si no fos que espero sortir del camp ja li auria dit que me les enviés directament. Esmorçar cafè, dinar patates bullides en un tall de carn sopar sigrons en carn pocs i dolens.

DIJOUS 16 NOVEMBRE

Aquesta nit pasada se a girat un bent bastan fort, per la matinada a calmat bastant, el dia a trascorregut nuvol. Avui esperabe lletra de me estimada, no a sigut

aixís, espero que demà tindrè aquesta alegria. Esmorçar cafè, dinar sigrons en un poc de carn, sopar arròç en carn. Avui encar que dolen ni a agut bastan.

DIVENDRES 17 NOVEMBRE

Aquesta nit se a girat un bent molt fort inclús se a emportat el taulat de moltes barracas, era tante la sorra que aixecaba que feie imposible transitar. La meve barraque com que encara no es acabada tot a sigut una polseguera, quedan tots coberts de pols i sorra. El ranxo ens l'an donat en molte sorra. Cap el tart a calmat bastan. Avui els meus cosins me an tremés tres lletres de me anyorada esposa, que me a causat molte alegria al saber d'ella pero també al llegirles me a causat tristesa, dons en una d'ellas am notifica la mort del cosí Lloveras⁵¹, i l'escasseig de menjar i treball que per allà i a. Quan s'acabá tot aqueix martiri? Que lluny o veig encar? Esmorçar cafè, dinar arròç, i sopar sigrons, tot molt ple de sorra. Avui e dejunat bastan.

DISSAPTE 18 NOVEMBRE

Dia de sol, el vent casi a calmat per compler. He aprofitat el dia pere canviar-me i rentar-me la roba. He tingut carta d'en Paco em diu que espere que pronte ens podrem abraçar. Aixís sigui. Quan o desitjo? Esmorçar cafè dinar sigrons en un poc de carn, sopar sopa de pesols i dos tallets de carn, a escaisexat bastan.

DIUMENGE 19 NOVEMBRE

Aquesta nit a comensat altre volte el malait bent tan fort i encar continue, mehe aixecat tart i e anat a la

barraca del amic Ralló a on en Mascort me a afeitat. Despres de dinar com que la meve barraca passa pols per tot me ne anat a la d'en Ralló que allà se i esta bé. Esmorçar café, dinar quatre sigrons en carn, sopar el mateix.

DILLUNS 20 NOVEMBRE

Continue el bent bastan fort. Avui an demenat cosa d'uns mil homes pere sortir demà a treballar, uns de metalurgics i altres en companyies de treball i varies coses. Jo estic esperan a beurer si tindrè la sort de sortir pronte. Esmorçar café dinar sigrons en carn, sopar patates en un tall de carn pero molt escàs.

DIMARS 21 NOVEMBRE

Continue el bent fort i fret, aquesta nit e tingut bastan- te fret. Esperan si tindrè la sort de que em reclamin. Continue sortin gent tots els dias. Esmorçar café, dinar patates en aigua, sopar igual poc i dolent.

DIMECRES 22 NOVEMBRE

El vent fort a calmat però continua un aire molt fret. Aquesta nit a glassat bastan, i durant la nit e passat molte fret. Avui he tingut lletre de l'amic Paco am diu que'l patro fuster a fet la demanda i li a sigut denegade, ara em diu mirará per un altre cantó. Ja pensabe jo que no serie tan facil com ell o preveie. Esmorçar café, dinar sigrons en un tall de bacallá freixit, sopar sigrons bullits en bacalla.

DIJOUS 23 NOVEMBRE

Continue encara un bentet bastan fret. Aquesta nit a tornat a glassar. Els cosins me an remés dos lletres de

me volguda esposa. Son algo optimistes ara que jo continuo siguen pesimiste. Esmorçar café, dinar arroç en un poc de carn, sopar el mateix.

DIVENDRES 24 NOVEMBRE

L'aire a calmat un poc pero durant la nit a fet una glas- sada molt forte. Aquesta nit e passat molte fret. Segons rumors esterem pocs dies aqui aqueix camp. Semble que'ns trauran la majoria en brigades de tre- ball, dons es beu que's de la forma que interessa mes el govern de que sortim. En fi ja o baurem. Esmorçar café, dinar sigrons am arroç i un tall de bacallá freixit. Sopar sigrons am arroç i un tall de carn, poc com sempre.

DISSAPTE 25 NOVEMBRE

El dia bó de sol. Aquesta nit passada no a fet gaire fret i e pogut dormir bastan. He anat un rato a passeig am els amics Ralló i Mascort. Res de nou a notar. Esmorçar café, dinar, arroç am un tall de carn sopar el mateix ni a agut bastan però dolent.

DIUMENGE 26 NOVEMBRE

El dia de sol mol bonic. Durant el dia a fet un tems explendit. Per el mati le dedicat a escriurer a me vol- guda esposa. Per la tarda despres de dinar, he anat a la barraque de l'amic Ralló a on en Mascort me a afei- tat. Després em anat a passeixar i com de costum par- lar del poble i del feliç dia en que podrem trovar-nos- hi de nou am els nostres estimats. Esmorçar café, dinar arroç bullit am un tall de carn al darrera. Sopar sigrons bullits en bacallá, mol dolens.

DILLUNS 27 NOVEMBRE

El dia de sol sense fret, durant la nit també he pogut dormir bastan bé sense fret. Per el mati despres d'escriurer als cosins he anat un rato a passeig. Per la tarda despres de dinar a parar el sol am els companys, Ralló, Mascort i Marti. He tingut lletre directe de me volguda esposa. Esmorçar café, dinar deu sigrons juns en un tall de patata i un tall de vacallá freixit darrera. Sopar 40 sigrons bullits en un tall de carn. Avui he passat vastante gane.

DIMARS 28 NOVEMBRE

El dia regular sense sol però tampoc a fet fret. Avui a sortit del camp, el meu company Magi que erem a la mateixa casa a vaimar. A sortit com a podador. Tots els dies estan sortin gent i jo estic esperant, i crec que no en cridarant pere sortir. Aquesta tarda un rato a passeig com de costum. Esmorçar café, dinar patates en carn, sopar patates i sigrons i un tallet de carn a sigut regular.

DIMECRES 29 NOVEMBRE

El dia se a aixecat em sol però després se a aixecat un bent bastan fort. Aquest mati he anat a la cantina a fer cua pere comprar pá, i després de fer dugues hores de cua me he quedat sense. Per la tarda i a anat un del meu costat i per fi na pogut comprar un de dos kilos, que'ns l'em partit, i entre aquest i el que'ns donen, passaré alguns dies que podré atipar-me algo, perque am el menjar que regular-men ens donen passem molte gane. Avui esperabe lletre d'en Paco per veurer si en desenganyabe del tot sobres la meve sortide o be

em donabe una bone nove. Esmorçar café, dinar sigrons que abui me nan tocats bastans, an sigut algo bons sopar arroç i darrera un tallet de carn, encar que l'arroç a sigut dolent ni agut bastan i me atipat.

DIJOURS 30 NOVEMBRE

El dia de sol però en un poc de bent fret. Pel mati le passat contestan a l'amic Vila, per la tarda despres de dinar, he anat com de costum a la barraca de l'amic Ralló a fer unes partides d'escacs. Mentres estabe jugant, serien les tres i mitje de la tarda, quan a vingut un company dien-me que la radi m'abie cridat per presentar-me a la Policia del camp, de primer am creie que bolie fer brome pero mo a dit tan serio que mo he cregut. Mentres i anabe pensabe ¿Quin será dels tres que't tenen reclamat que avui aurá lograt la teve sortide? A sigut el de Labastide, aquell patró fuster que m'avia de treurer el mes d'Agost, i per fi despres de tan de tems o a pogut lograr-ho. Es una gran alegria de moment poguer sortir del camp pere anar a treballar. Ara baurem en quine classe de gent toparé, de totes maneres faré els possibles per estar-hi bé. Si no i a novetat demá a les vuit del mati em tinc de presentar al Comisseriat especial pere que me donguin la sortide. Esmorçar café, dinar sigrons en un tallet de carn, sopar el mateix a sigut regular.

DIVENDRES 1 DESEMBRE

El dia se a presentat molt bó. Duran la nit he dormit molt poc degut el nerviosis-me del tindre de marjar a les vuit cap a treballar. Apunte de clar en tan bon punt he pres el café, tot seguit arreglar l'aquipatje pere la

sortide. El company Mascort me a vingut acompanyar fins a la porta. Alegrie pels que surten i tristesa pels que's queden. Les deu del mati depres d'haver passat en baries dependencies de control e deixat el camp. Que no i agi de tornar. De la Platja al poble de Saint Cyprient, he tingut de fer uns quatre kilòmetres a peu en tot l'aquip que per ser pese bastan. A la una de la tarda he sortit de Saint Cyprient en un omnivos fins a Perpignan arriban-ti a les dugues. Despres de preguntar e donat a la casa de la Sra. Pola que encar ella es a Espanye, i he trovat el seu oncle que ma dirigit a la Fabrica que treballa l'amic Vila, que's fore poble, despres junt am ell em tornat a Perpignan a on em trovat el company Faust, i em ell em anat a casa a la Sra. Pola a vuscar la meve roba, i em anat al pis que'n Vila te llogat, i me he posat fet un senyor, i em anat a trobar de nou en Vila, despres a sopar i pendre café, i per dormir en Vila me a fet la mitat del seu llit que's bastan malament pero cal tindre paciencia. Tot el gasto en Vila la

pagat, inclus me a prestat 75 francs pere fer el viatge. L'impresio que ne tret de la Sra. Pola, es que'ls 75 francs que'm te els parderé com el llom i llangonisa. A casa de la Sra. Pola, el vespe i he trobat la dona d'en Mir⁵² que ma dit de que bol marjar cap Espanye al pis d'en Vila també i dorm en Vidal⁵³ que em comversat llarc rato. També he trobat en Lluís Calvet ⁵⁴i en Llorens germá d'en Faust que ma dit que estabé molt bé.

DISSAPTE 2 DESEMBRE

El dia a aparegut bó. Després d'haver passat la nit dormin un poc am el bon amic Vila, dic un poc perque ere un llit de cinc pams i estan juns que encara no et donaves compte que ja estabes descutjat. A les set del mati, he agafat l'autobús que porte a l'estació, un cop alla he fet les preguntes de com o tenie de fer per poguer arribar a Labastide. Me a sigut fasil perque l'empleiat entenie bastan bé el catalá. He pres vitllet que me a costat 62 francs, 185 kilometres.

P O B L E D E L A B A S T I D E R O U A I R O U X 55

Pujo al tren fins a Narvonne, baixo i cambio aganfan-ne un altre fins a Bissiers, baixo i pujo am un altre fins a Bederius, a un altre volte he tingut de vaixar, i e tingut d'esperar tres hores pere agafar-ne un altre, a les quatre de la tarda perque am portés a Labastide, a on i he arriat a les sis de la tarda, fosc i ploguent. Al vaixar de l'estació pensabe. ¿com o farás per donar am el Sr. Cruzet fosc i ploguent? junt am mi a vaixat una Sra. i del modo que e sabut e procurat ferme entendre, la qual me a acompanyat un rato fins que ma dirigit a un altre que mi a a companyat. Es beu que n'aqueix mont per tot i an bones persones, un cop a la casa he saludat el patró i la patrona, el patró me a acompanyat al otel a on he sopat i pronte a dormir perque estic cansat del viatge. El viatge a sigut alegre però un poc dur per manca de menjar.

DIUMENGE 3 DESEMBRE

El dia nuvol un poc plujós i vastan fret. Per eser diumenge me e aixecat a les nou. La primera nit que despres de mes de deu mesos he pogut dormir en un llit tou i be com les persones. He anat a casa el patró i ell ere a treballar a la fabrica que esta fen, i e trobat la patrona i me a demenat tota la roba bruta que tingués pere rentar-me-la després me a acompanyat a casa a uns espanyols perque fessin d'interpret, es una casa a on i a una dona filla de Barcelona, i em conversat llarc rato, me a dit que'ls patrons son bone gent. Despres am la patrona em anat a comprar uns esclops perque diu que allá a on tinc d'anar a treballar i a molt de fanc. Me a regalat uns pantalons i un xersei, també me a fet uns peucs i una bufanda. Despres de dinar una noia del costat de casa el patró me a acompanyat a la gendarmeria. Després he pasat la tarda escrivin els amics.

Ralló, Mascort i demás que he deixat al camp, també al company Falivene els cosins i un llarc rato a me tan volguda esposa. El menjar ba force bé.

DILLUNS 4 DESEMBRE

El dia nuvol i de tan en tan un poc d'aigua. Me he aixecat a les sis, i a les set despres de pendre un poc de llet i café, e pres el sac am el dinar i e agafat l'autobús, per anar a treballar a una fabrica a sinc kilòmetres d'aquí, la feine es de fer la coverte. En la construcció d'aquesta fàbrica i treballan mols espanyols tinc bastante dificultat am el parlar entendo encar entec algo. Quanta paciencia es necesita per soportat totes aquestes contreriatats de la vida. Dichós el dia que podré tornar a casa lliurament al costat dels meus tan volguts. Quan o desitjo Maria meve? Que trist al tindre d'estar seperats Maria, i trobar-me en un pais estranger que

no coneixes les costums ni la parla i sol com si et trobessis abandonat de tothom. Que triste la vida del refugiat dintre i fore del camp.

DIMARS 5 DESEMBRE

Me aixecat a les sis del mati ploquant, i durant el dia tan haviat o feia com no, es beu que's un país aquí que a l'hivern bá molt malament, sempre boires i pluixes am neu i fret. Com que plovia me he quedat a treballar al taller, fent unes finestres que ja estaven comensades. A pró aquí et bull, entre el no entendrem, i la feine tan diferente es nesecita molte paciència. Si al menos acabat el treball tingués a m'estimada per poguer-li contar tot, la feine s'em farie mes soportable. Però aquí lluny de casa no entendre a ningú i sens cap amic per contar-la un rato, la vida ja no pot esser mes triste. En quin deliri estic esperant que me volguda am digui que ja i puc anar per corri tot seguit abraçar-la i no separar-nos ja mai mes. Que bonique es la vida de casa quant som dos que s'entenen i s'estimen: ara que soc fore i tinc de soportar tantes penelitats es quant la trobo mes a faltar. Quant arribará el dia? Jo penso que encara es molt lluny.

DIMECRES 6 DESEMBRE

Me e aixecat a les sis del mati com cada dia, despres d'haver pres el café en llet a les set me ne anat a treballar nevant, i durant el dia quant a parat de nevar a ploquant. Desde que soc aqueix poble que encara no he vist el sol: o anyorada terra meve dels meus amors ¿Quant tornaré estar-hi?

DIJOUS 7 DESEMBRE

Me he aixecat a les sis, despres de rentar-me i pendre un vol de café i llet en pá, e pres l'autobús que me a portat fins a la fabrica que estem construin a uns cinc kilometres d'aquí, bore del poble La Cabareda, el treball a sigut en la coverte com cada dia. Treballa vuit hores que son de les set del mati a les onze, i de les dotze i mitja a 4 1/2 tarda hora en que agafo la carretera junt am dos espanyols mes, i a peu faig el camí de tornada a passat un dia nuvol i de molte fret. Quan ere a casa deie que no es podie treballar però aquí o tinc de resistir, quan he arribat a les cinc i mitja abans de sopar he escrit a l'amic Vila i a la Sr. Pole recordan-li els 75 francs.

DIVENDRES 8 DESEMBRE

El dia a sigut regular, serien les deu quant he comensat a veurer el sol i les tres de la tarda ja se a colgat, aqueix poble com que's dintre un clot de montanyes quant fá sol es beu mol poc. A les set he pres l'autobús per anar a treballar a la fabrica, de bon mati feie bastante fret dons tot estabé glassat. Aqueix vespre el patró me a portat una lletre de m'estimada Maria, remesa pels cosins. En ella am diu que m'envia 50 pts pere que passi el Nadal bé 25 ella i 25 me germana, ja em figuro el esforç que an tingut de fer per poguer-me amviar aquesta quantitat, am lo escasos que ban per allá de diners. Quan s'acabarà aqueix desterro?

DISSAPTE 9 DESEMBRE

Pel mati quan me aixecat plovia un poc però el patró me a vingut a dir que prengui l'autobús i m'en vagi cap a la

fàbrica, e fet mol poca cosa perque durant el dia no a parat de plourer. A les 4 1/2 el lampiste que també treballa a la fàbrica me a portat am el seu auto fins a Labastide. Després d'anar a la barberia he anat a casa el patró a cobrar me a pagat a raho de 38 francs per jornal i l'auto d'anar a la fàbrica. La patrona me a entregat la roba neta i me a dit que demà li porti la bruta. També me a rentat i escaldat les tres mantes. Es mol bone dona. Me an entregat una lletra del meu germà adresada al camp i que'l company Mascort me la remet aqui. En ella am diu que está bé i que espere que pronte sere al seu costat, a mes que m'envie 50 francs per els dies en que pugui tardar anar-hi. De totes maneres a hores d'ara suposo que ja deu haver rebut la lletra dien-li que ere aqui i de que treballaba. En aqueix pais es beu que i plou molt subin, dons desde que i soc que fá mal tems.

DIUMENGE 10 DESEMBRE

M'aixeco a les nou está nuvol i al cap de poc rato ja plou, prenc una tassa de café am llet, i tot seguit am poso a contestar a me volguda esposa. Son les dotze i encar no he acabat. Me rento am cambio la roba i tot seguit a dinar despres de dinar continuo escrivint, pere acabar la lletra de me Maria, un cop acabat m'en vaig a pendre un café pere celebrar la festa, dons els dies entre semana no i vaig mai. Continue ploguent, i un poc aburrit arribo a passar la tarda. arriba l'hora de sopar sopo i altre bolte m'en vaig a pendre café i les nou i mitja al lliit, dons com mes bé estic mes trobo a faltar la companyia de m'esposa tan bolguda i anyorada. Quin dia será que tots dos juns podrem partimos les penes i alegrías? En quin anel o desitjo i o espero estimada meve.

DILLUNS 11 DESEMBRE

El dia nuvol i un ventet bastan fret. A les set pendre l'autobús i cap a l'obra, com que'l que estem fent es la coverte e passat un poc de fret, però que i farem paciencia. També a plogut un poc com cada dia. Si volgués anar a treballar am un altre patró a guanyar mes am donarie feine pero no pot ser, dons tinc firmada la contrata pere tres mesos i tinc de complir-la i encar que pogués tampoc aniria, dons tinc l'agrair aqueix patró al haverme tret del camp.

DIMARS 12 DESEMBRE

Avui tampoc no he vist el sol, i també a plogut un poc, he anat a treballar a la fabrica de Lacabareda fent el covert, que per sert he passat bastante fret. Cap novetat anotar. Res mes que passar dies pere beurer quant s'arreglará lo de per allà per tornar-hi.

DIMECRES 13 DESEMBRE

Avui tampoc e vist el sol, per el mati a plogut i cap el tart inclús a nevat un poc. Treballant a la fàbrica e passat bastante fret però que i farem sempre es molt millor que estar en un camp. Pel mati a les set e pres l'autobus com sempre, pero de tornada la e tingut de fer a peu i estic uns cinc quarts, arriavan e contestat una carta que vaig rebrer dels senyors Episser quan encara ere al camp, dons despres de saludar-los les i comunico la meve sortida.

DIJOURS 14 DESEMBRE

Avui he vist el sol durant dues hores pero escalfe tan poc que semble que no en fá, durant el dia a fet bas-

tante fret però jo resistin a fore trebellant a la coverta. Cap novetat anotar.

DIVENDRES 15 DESEMBRE

Durant tot el dia nuvol i vastante fret, he partit a les set del mati com cada dia a treballar la fabrica. En aquest pas passen sis mesos d'ivern i vaïem pocs dies el sol. A les quatre i mitja e pres el camí de regrés a Labastide. Al arribar el patró me a entregat una carta de l'Antoni i un altre de l'amic Falivene que'm diu que he fet molt bé l'aprofitar la sortida del camp dons lo seu no ere cosa segura.

DISSAPTE 16 DESEMBRE

Aqueix mati quan me he aixecat tot estava blanc de neu, per aqueix motiu no em pogut anar a Lacabareda i he anat a treballar al taller. Com que'l patró a marchat a Custras (?)⁵⁶ i havie feine preperada me a fet plagar a les onze. Aixís es que aquesta tarda he fet festa, i la e aprofitada per escriurer a me volguda esposa.

DIUMENGE 17 DESEMBRE

Está nevat y plou. Avui per esser feste me he aixecat a les nou del mati, despres de pendre un poc de café en llet me he rentat el peus amb aigua calenta, que's la primera vegada que me'ls puc rentar am aigua calente desde que soc aqui a França. Despres me rentat cambiat la roba i e sortit a comprar-me dos parells de mitjons que me an costat 18 francs els dos i pronte an sigut les dotze. Despres de dinar pere cel-lebrar la festa me ne anat a pendre un café, i serien les tres de la tarda quant he tornat a la fonda a escriurer a me vol-

guda esposa, encar que ja li havie escrit el dissapte en convenie contestar-li unes coses pronte de la lletra que revut d'ella aqueix mati; en la carta li dic que tinc ganes d'anar al cine despres de sopar, però me he conformat en anar a pendre un café i a les deu a dormir.

DILLUNS 18 DESEMBRE

Me e aixecat a les set del mati i encar plou, per aqueix motiu me he quedat a treballar al taller, he notat que estic un poc refredat ja comencem de bon hora. El treballar es completament diferen del d'allá. Algunes coses estan millor, altres que no, el patró es un tio que tot o bol molt polit, però encar lo que m'amoina mes es que's bastan maniacic, però que i farem paciencia que d'un tems en be un altre.

DIMARS 19 DESEMBRE

Continua encar ploquant. Diuen que per aqui plou molt sovint. El que sí, desde que soc aqui que tinc d'anar en sabates o am esclops. Em plegat de treballar a les 4 1/2, i e escrit al meu germá contestan-li una carta sebe igual que jo espere el dia de poguer tornar al costat dels nostres volguts, que o veig bastan lluny per desgracia.

DIMECRES 20 DESEMBRE

Encar plou però poc. Tot i aixó a les set he partit cap a Lacabareda a treballar. Estic un poc refredat i aquesta nit abans d'anar al llet he pres un got d'aigua calenta am una espirine, perque no tenen llet. També com em portabe me volguda Mari.

DIJOUS 21 DESEMBRE

Avui a parat de plourer i per fi he pogut beurer el sol un parell d'hores. Dons al trobar-me al mig de montanyes fa que surti tart i es pongui aviat escalfa tan poc que no es note, feie mols dies que no l'havia vist, semble la nostre terra que son mol clars els dies sense sol. Avui he tingut lletra de l'amic Vila i també de me carinyosa esposa. Encar no se si a rebut la que li vaig escriurer el primer dia d'esser aqui a Labastida, suposo que si. El refredat en continua augmentan, dons ja he tingut de fer aixugar 4 mocadors de molls que'ls tenie. Avans d'anar a dormir una espirina am aigua calenta. Avui també he anat a treballar a Lacabareda, menos malt que la tornada he pogut anar a caball i me he estalviat una hora de caminar.

DIVENDRES 22 DESEMBRE

Avui no a pas plogut, però tot el dia nuvol casi com tots els dies, a les set am l'autobús cap a Lacabareda, he tingut de tornar a peu que per ser me he cansat bastan, dons entre el refredat i el treball de tot el dia que a sigut cansat, quant he arribat a la fonda me ne anat a tirar un rato sobre el llit. El refredat em ba de baixa. Avui es la diada en que tothom esperaba per beurer si tindrie la sort de ferse ric am el sorteix⁵⁷. Jo sols una cosa espero, i es que me volguda esposa am digui que ja puc anar allà am ella am tote llivertat. Quant arivarà aqueix dia?

DISSAPTE 23 DESEMBRE

A la set l'autobús i cap a la Lacabareda a treballar tot el dia. El refredat me a donat un poc de baixa. Aixis

podré passar el Nadal un poc millor, encar que aquestes diades son tan senyalades pere mi que recordan temps no molt llunyá, en be una serte melangie que si goses am possaria a plorar com si fos una criatura. Dons totes aquestes festes senyalades, junt am me volguda esposa les celebrabem umilment, pero també feliços els dos disfrutabem del nostre verdader i pur amor. Aquest any el desti a fet que les tinguem de passar un lluny de l'altre no poguen tenir la alegria que's nesesita per poguer celebrar aquestes festes tan remerables pere tothom. En quin deliri estic esperan el dia en que Maria am digui en tote claretat. Vine.

DIUMENGE 24 DESEMBRE

Avui vigilia de Nadal. Durant el dia nuvol com sempre, despres de sopar pluixa. Per esser diumenge me he aixecat un poc tart. Despres de rentar-me i canviar-me la roba pronte a sigut hore de dinar. Despres de dinar he anat a pendre un café, i despres com cada diumenge he escrit a me volguda i anyorada esposa. També per esperar hora de sopar he comensat una carta per l'amic Marti. Despres de sopar he anat a pendre un café, i per fi me he decidit anar al cine, que per cert me a costat vuit francs perque tot lo altre estabe ja plé. Les peliculas an sigut regulars crec que si las agués enteses m'aurien agradat però eren en francés. Per aqui fins avui no he vist turróns en lloc per poguer-los provar. Passaré un dels Nadals mes tristos de la meve vida, al no poguer-lo passar al costat de me volguda i anyorada esposa.

Tinc d'anotar que per primera volte desde que soc a França me he fet fotografiar, per poguer enviar la foto-

grafia a m'esposa que fa tems que me la te demenada, i li vaig donar per excusa que no me ere posible ferme retretar, perque no em vaiés lo flac que estabe, i com que crec que ara me he posat força bé li emviaré que estará la mar de contenta.

DILLUNS 25 DESEMBRE

Dia de Nadal, dia de grats recorts dia trist i melengióis pere mi. Durant el dia tot el meu pensament a sigut vers allà me terra estimada, al costat de m'esposa tan volguda. Me he llevat tart dons durant la nit i a agut molt de xivarri, en una colla de joves que a les dotze vingueren a menjar i veurer pere celebrar (noche buena) ditjosos d'ells dons no tothom a de tindre el cort trist trovan a faltar els seus volguts. Durant tot el dia a plogut. Despres de dinar he anat a pendre un café i per esperar l'ora de sopar he escrit al company Falivene i Marti. Despres de sopar he anat a pendre un café i serien les deu quant me ne anat al llit. Durant tot el dia no he fet mes que pensar en lo bé que'l pesabe els altres anys.

DIMARS 26 DESEMBRE

A les set del mati com tots els dies que fá bó, he agafat l'autbús i cap a Lacabareda a treballar. Durant el dia he pogut beurer un poc el sol que donaba en un baten de montanya. A les quatre i mitje hore de finir el treball, tot gelin, gelin, una hora de caminada i ja soc a Labastide. Res de nou anotar sols que me ne anat a dormir molt haviat perque encar am dura el refredat.

DIMECRES 27 DESEMBRE

A les set del mati he agafat l'autobús i cap a Lacabareda en un aire que talla. Presisament me a tocat fer una feine sobre la coverte en un cantó que i tocaba un ben que glasaba, es dels dies que fa que soc aqui que he passat mes fret, i aixó que cada dia en fá bastan i ja comenso d'estar-hi acostumat, estic en un clot de montanyes que no veig mai el sol, però vaixa el vespre quant fineixo el treball, trobo una bone taula i un bon llit que per ser i estic molt bé, i vaig fent memoria de tot el que deixat molt preuat pere mi. Avui he tingut lletre de me volguda esposa, que'l llegir-le no he pogut menys que plorar el mateix que feu ella quant l'escriqué, dons els sentiments els tenim força igualats.

DIJOUS 28 DESEMBRE

Dia nuvol i gris en un bent tan fret que gele. Avui es dels dies que he passat mes fret, dons la feine ere molt dolente per el fret, però no podem fer-hi mes i tenim de pendro tot tal com bé. El demeti a les set he pres l'autobús i cap a Lacabareda, però de tornada he agut de vindre a peu, es una hora de caminar, que i farem paciencia.

DIVENDRES 29 DESEMBRE

Son les set del mati i a pendre l'autobús per anar a Lacabareda, fa un dia molt gris de fret. Serien les deu del mati quant a comensat a nevar. La feine que feiem a fore l'em portada sota el covert de la fabrica i alli em continuat treballant fins a les 4 1/2 hora de plegar. També he tingut de tornar a peu que per cert la neu de la carretera está tota glasada i s'anar molt am compte

de no caurer. Si després de totes aquestes jornades de fatiga, al menys tingués al arribar a casa a me volguda esposa per contar-li les meves coses em samblarie que no en som tan fatigoses però el destí es aixís i no se i pot fet res.

DISSAPTE 30 DESEMBRE

Continue la neu gelada per tot. A les set del matí en un fret que pele pendre l'autobús i cap a treballar a la fàbrica menys malt que el no haver-hi el patró em fet foc i quant teniem molte fret ens calentabem. El més trist del dia es quant a vintut hora de plegar al tindre de vindre sol per la carretera en la neu tota gelada encara, però com que ja en tinc fet el carrec de resistir-ho tot mho agafo en molte paciència.

DIUMENGE 31 DESEMBRE

Ja em arribat a l'últim dia de l'any. Quant vaig entrar en França no m'aurie cregut mai que i agues tingut d'es-

tar-hi tan de tems. En cambi ara cada dia mho veig mes lluny. Avui me he aixecat un poc tart. Després de dinar me he arreglat i me ne anat a pendre un café a on se celebrabe lo que'n diuen la tine⁵⁸, que's compon en comprar un cartó que i an 15 numeros diferens. Pagan deu francs tenies dret a cinc sorteix. Anaban traïen boles i cantan els numeros que sortien i el primer que li havien sortit els cinc numeros que i an en cada rotlle ere el afavorit, en un capó un conill i un xampany, i el sorteix que feïe cinc tenies d'omplir tots quinze numeros, i la sort ere un porc. Tot aixó es l'acostum del país i me a agradat molt en beuro. Després de beurer tot aixó, e acavat de dedicar la tarda escrivin a me volguda esposa i ja em arribat hora de sopar, després de sopar pendre un café i ja está fin de la festa del diumenge últim de l'any.

ANY 1940 EN FRANÇA

DILLUNS 1 GENER

Encara i a neu gelada del divendres. Cap al tart a comensat a plourer i segurament l'aigua fondrà la neu. Me he aixecat un poc tart dons del llit estan me he cosit un poc els pantalons que porto de diari que'ls tenie descosits. Després de dinar he anat a pendre un

café i després un rato a passeixar fore el poble, però com que feïe molte fret pronte me ne anat a l'otel i he escrit el company Mascort i divuixar un rato i ja a sigut hora de sopar. Després de sopar pendre un café i a les nou al llit, d'aquesta forma he celebrat el dia de primer d'any, pensan en cada moment en me volguda esposa.

DIMARS 2 GÈNER

Me he aixecat a dos quarts de set del matí i com que plovia me he quedat a treballar al taller. A les onze he revut una carta de m'estimada junt amb uns programes de la festa de Nadal, al llegir-la me a vingut tristor pensant amb altres tems que juns erem tan feliços.

DIMECRES 3 GÈNER

Continue ploguen, i per aqueix motiu tampoc he anat a treballar a Lacabareda, com que no tinc relotge i el que'n cride cada dia avui se na olvidat, he fet cinc minuts tart i per aqueix motiu el patró me a représ. Em sembla que no i faré pas mes que tres mesos. A les onze he tingut una altra lletre de me volguda esposa. Com mes en tinc mes am voldrie tindre i per llargues que siguin sempre les trobo curtes.

DIJOUS 4 GÈNER

Avui a parat de plourer. A les set del matí pendre l'autobús i cap a Lacabareda a treballar. De tornada he tingut de tornar a peu, que i farem paciència. Cap novetat anotar.

DIVENDRES 5 GÈNER

El dia voirós, però no plou ni fa fret. El matí cap a Lacabareda de tornada a peu que per ser amb trobo bastant cansat, i això que no es pas que axí treballat fort durant el dia.

DISSABTE 6 GÈNER

Avui diada de reis me he aixecat a les sis i mitja com cada dia. El primer pensament a sigut molt lluny d'aquí, dons pronte he pensat amb els reis que cada any en feie

me volguda i anyorada esposa, i el mateix tems els treballs que tenia jo perque no sabia el que tenien de portar-li a ella. Aixís es que he passat tot el dia treballant no portan-me res de nou. Avui després de mols dies he vist el sol, però no le pogut parar perque a on he treballat no i tocaba. De tornada he agut de vindre a peu.

DIUMENGE 7 GÈNER

El dia nevulós però sense pluixa me he aixecat a les nou que ja estabé cansat d'estar al llit, he tingut ansia de modar-me i sols me he canviat els pantalons. Després de dinar me ne anat a donar un passeig, pero com que feie fret me he ficat dintre a un cafè a pendre un cafè i pronte me ne anat cap al hotel a escriurer a me volguda esposa i aixís he esperat hora de sopar. Després de sopar per esser feste me ne anat a pendre un cafè i serien les nou quant me ne anat cap el llit, dons es a on estic millor.

DILLUNS 8 GÈNER

Avui el matí a fet bon dia inclus a sortit el sol, però cap el tart se a posat a plourer, i inclus he tingut de pendre l'autobús a les sis per tornar degut a la pluixa. He passat el dia vastan distret encara que he treballat, dons em trejinat fusta de l'astació a l'obra en una camioneta d'un espanyol, el qual me a convidat a pendre cafè després de dinar, i cosa rara avui el patró ens a convidat a beurer, dic cosa rar perque es molt avar i es la primera gratificació que'm done,

DIMARS 9 GÈNER

Dia de molte fret en un poc de bent. Com cada dia a les set am d'autobús cap a Lacabareda. Per la tornada se

a posat a plourer i he pres l'autobús. He tingut carta de mon germà i am diu que porte i camió que probablement estarà millor i guanyarà mes. També he tingut llestre de m'esposa i am el que veig voldria vindre i ho en tinc mes ganes qu'ella de que vingui, pero no se com o podriem arreglar per poguer arribar asta aqui.

DIMECRES 10 GENER

Un dia nuvol i vastan fret dons cap al tart ja a comensat a glasar. El tindre de treballar fore els dies frets es molt pasat i es sofreix vastan, però no tinc altre solució i ben conten que estic de poguer treballar sigui com sigui, porque almenys menxo bé i per les nits dormo com cal.

DIJOUS 11 GENER

Avui durant el dia a xelat i la que i avie de la nit, e pasat un dia que he petit molt de fret. Pensar que si fos a casa també que estaria treballant al costat de me volguda esposa i que'l finir la jornada trobarie el menys l'escalf carinyós d'ella, però no i a altre remei i cal tindre paciència.

DIVENDRES 12 GENER

Aqueix mati a fet molte fret i per aqueix motiu me e quedat a treballar al taller, despres a sortit el sol i el fret a calmat un poc. Quant ja em pensabe poguer passar tot el dia al taller am bé el patró i am diu que vagi a pendre l'autobús i vagi cap a Lacabareda a treballar com de costum en la coverte que ara estem fent de les dugues cases que fem vore de la mateixa fàbrica. Que i farem sense protestar cap a on em manen. De totes maneres aquesta tarda no feie pas tanta fret com ahir.

DISSAPTE 13 GENER

Avui a calmat un poc el fret i a fet una mica de sol. Com de costum me he llevat a les 6 1/2 pero me he quedat a treballar al taller fins a les onze, dons per la tarda el patró me a fet fer festa. Jo suposo que guarda la feina del taller per els dies que fá malt tems i no podem anar a treballar a Lacabareda, però aixó de no poguer fer els sis jornals a mi no em resulte. Dons jo voldrie poguer ahorrar algun diner, per beurer si desde aqui puc ajudar a me volguda esposa en algo.

DIUMENGE 14 GENER

Com que's festa me he llevat tart. He pres un vol de llet i me ne anat a beurer el mercat a on he passat un rato de terulia am altres espanyols. Despres de dinar me ne anat a parar un rato el sol cap a una de les montanyes que i an per aqui al boltan. Anaba sol, però el pensament el tenia sempre al costat de me volguda esposa. Quant he tornat del passeig he entrat a un café a pendre un café, i molt pronte me ne anat a escriurer a m'estimada i aixis asta l'hora de sopar. Despres de sopar a pendre un café i les nou al lliit.

DILLUNS 15 GENER

Avui com de costum me ne anat a treballar a Lacabareda, a fet un dia bastan fret, cap el tart a plogut un poc, però com se a vingut lora de plegar se a parat i e pogut vindre a peu poguen ahorrar dos francs. Al arribar a Labastida he trovat lletra de me volguda esposa, i el seu contingut me a causat tante emossió que les llagrimas me an caigut cara avall, dons en ella

he pogut veurer clarament en la falta de recursos en que es troba i jo no poguer-la ajudar.

DIMARS 16 GENER

Continue fen fret i sense beurer el sol. A les set he par-tit cap a Lacabareda a passar un poc de fret. A les 5 1/2 ja he estat de tornada i me he posat a fer el meu diari en net com solo fer tots els dies.

DIMECRES 17 GENER

Avui com que'ls paletes tenen algo l'obra atrassada, i no i tenim feine me he quedat a treballar al taller que per cer o he enserat dons fa un fret que pele i cap al tart a comensat a caurer un poc de neu gelada. Aqueix pais segons me an dit fins el mes d'Abril i fa fret.

DIJOUS 18 GENER

Continuo trebellant al taller dons aquesta nit a conti-nuat nevant algo. Tots els carrers estan gelats i tens d'anar en molt cuidado en no rellicar. Aqueix mati a les set quant he anat a treballar, el patró te un termo-metre fore la finestra i mercaba onze graus, dons no recor en la meve vida d'haver vist tant fret, encar que jo no ne passada molte, sols en tenie un poc els dits trebellan, però despres del jornal he estat bé ja que me ne anat al hotel i l'estufa que i a done bastante escal-for.

DIVENDRES 19 GENER

Avui a fet sol, però fa un vent molt fret i la neu glassa-da fá que's senti molt mes, he passat el dia trebellant al taller. Am aqueix patró no penso fer-hi molt de tems, dons es molt avar i maniatic, com que de moltes coses

no el comprenc no li puc contestar i aixó am porte serts destorps en el treball, però com que tinc de tindre paciencia aguantaré tot els tems que sigui necessari. En cambi la patrona es una bone dona.

DISSAPTE 20 GENER

Continua encar la neu glassada. A fet sol però el aire encar mes fret que ahir. Avui sols he treballt fins el mig dia, dons no se per que quant treballlo el taller el dis-sapte la tarde en fa fer festa, dons a mi am comvindria mes treballar, però que hi farem ell mane i mentres vagi fent comtes puc anar tirant. Per la tarda despres de dinar he escrit als cosins i he posat en net el meu diari.

DIUMENGE 21 GENER

A fet un dia molt fret i encar que a fet sol, però l'aire tan fret que no es notaba la sebe escalfor. Com que's festa mehe aixecat les deu del mati i sols he sortit per anar a cobrar. Per la tarda tampoc no he anat a pendre café, dons a l'estufa del hotel he estat molt bé escrivin a me volguda esposa.

DILLUNS 22 GENER

Continue nevant poc, però la que cau se i queda, degut a la grant gelada que hi a ja de dies. Pel mati et done ansia d'aixecar-te a les sis perque al llit se i está tan calen degut el malt tems continuo trebellant al taller, que quant no tinc de treballar a la maquina s'esta bé.

DIMARS 23 GENER

Continue el tems fret, avui a fet sol però tot i aixó el ter-mometre a mercat els cinc graus. La neu continue

estacionada degut a la glassada existen. Avui he tingut lletre de m'estimada junt am un periodíc. El "Correo Catalán" que me la emviat ella. De primer moment pensabe que potser parlaba de una amnistia però quant he vist que ere del dia dos de Gener ja me he vist desenganyat. Continuo trebellant al taller, degut a la fret.

DIMECRES 24 GENER

Continue fent fret fort, tot está nevat i xelat igual, encar que fá sol durant el dia no desglassa pere res. El patró me a dit que feie mols anys que no havie fet tanta fret com fa ara. Continuo trebellant aqui al taller que per sert si está molt bé. Cap novetat anotar.

DIJOUS 25 GENER

Continue encar la neu gelada sense fondres i fen vassan fret. Avui el patró a anat de viatge i me a deixat feine preperada per tot el dia i casi li he acabada. Suposo que li auré fet bé. També he escrit a Meze un poble bore a Mompeller, que demanen "menusiers" per el diari. Vaia si em constestará. Al tindre de cambiar de departament⁵⁹ crec am será difícil poguer-hi anar, i aixó que m'agradaria primera perque me an dit que's poble de mar, i segona que no i fá tante fret.

DIVENDRES 26 GENER

Avui está nuvol pero no fa tante fret, la neu a comensat a fondres un poc. Tot el dia he treballat al taller. Cap novetat anotar sols que tot el dia esta pensant com o podria arreglar per poguer fer vindre a me volguda esposa.

DISSAPTE 27 GENER

Aqueix mati quant me he aixecat pluvia un poc però no feie fret. Al arriar al taller el patró me a dit que teniem d'anar a Lacabareda, a posar uns llistons que faltaven per poguer colocar els vidres, a les set em pres l'autobús i a les 10 1/2 el trenc pere regresar. A les onze ja he acabat la jornada. Aquesta tarda a plogut un poc mes i casi tota la neu es fore, i semble que la fret a mimvat. Despés de dinar he apadessat un poc la maleta que la tenia bastan dolenta i es qüestió d'ahorrar.

DIUMENGE 28 GENER

El tems se a endulcit bastan però avui a plogut un poc. Me he llevat a les nou i despés de pendre un poc de xocolate he anat fins a la plaça però degut al tems i havie molt poca gent. Despés de dinar he escrit a me volguda esposa quant he acabat he anat un rato a passeig i a pendre un café. El res les dedicat aposar el meu diari en net. El vespre el patró me a portat una carta de m'esposa, junt am un periódic que m'envia el Sr. Spisser.

DILLUNS 29 GENER

Avui a fet un bon dia sense fret i un sol bastan bonic. He passat el dia trebellant al taller. Cap novetat anotar.

DIMARS 30 GENER

El dia bó de sol i sense fret. A les set del mati he pres l'autobús i a treballar a Lacabareda a la fabrica. Cap novetat anotar.

DIMECRES 31 GENER

Avui a les set cap a Lacabareda pel mati a plogut un poc, durant el dia nuvol però no a fet fret. He estat de sort que he pogut tornar a caball d'un camió. Res de nou.

DIJOUS 1 FEBRER

A les set del mati am l'autobús cap a Lacabareda. Avui no a fet sol però tampoc no a fet dret. De regrés me a tocat vindre a peu. Me andit que a casa de la Vila i a un paper que diu que tots els estrangers se an de presentar a Albi, però jo si no m'avisan no em mouré pás.

DIVENDRES 2 FEBRER

A les set del mati plou i a durat tot el dia, tot i aixó el patró me a fet anar sol a treballar a Lacabareda. Com que plovía en lloc de plegar a dos quarts de cinc he plegat a un per poguer pendre un autobús que passa a dita hora, però el patró es tan avar que li a sabut greu, i me a dit que tenie de recuperar aqueix quart, despres que me tindrie de pagar l'autobús que me'l tinc de pagar que me a costat 2'50 francs, encar li sap greu que perdi un quart, en fi paciència i esperar que ell acabi la feine, i mirar si en puc trobar-ne un altre de millor, porque la veritat es tan bó per ell que no vol res pels altres.

DISSAPTE 3 FEBRER

Encar que'l demati quant me llevat plovía un poc despres se a aclarit el dia, i com que no a fet fret le passat bé treballant a Lacabareda. Avui el patró me na fet un altre, benie un franc en cap i me la quitat, però com que tinc de tindre molte paciència procuro no protestar en res.

DIUMENGE 4 FEBRER

Bon dia sense fret i un poc de sol. Un company me a pregat porque anés al cine i e acceptat, no deixant però d'escriure com de costum a me volguda i anyorada esposa. Com de suposar me he posat el traje bó.

DILLUNS 5 FEBRER

Com de costum a treballar a les set cap a Lacabareda, von dia sense fret però un poc fatigat degut a la feine.

DIMARS 6 FEBRER

Com de costum a les set cap a Lacavareda, el dia bó sense fret. He tingut carta de me volguda que per sert am done unes noves bastan satisfactories sobres el poguer anar jo allá encar que no en vull fer il·lusions per no sufrir un nou desengany.

DIMECRES 7 FEBRER

El treball com de costum, bon dia sense fret. Cap novetat anotar.

DIJOUS 8 FEBRER

Res de nou la vida normal de sempre, treballar menjar, i pensar am els essers tan volguts.

DIVENDRES 9 FEBRER

Treballar a Lacabareda. Cuan regresabem junt am l'altre company, pel cami s'ens a posat a plourer i em quedat bastan molls, menos mal que he tingut roba per poguer-me canviar.

DISSAPTE 10 FEBRER

Continue ploguen però tot i aixó he anat a treballar a Lacabareda perquè tenie treball dintre. Tan l'anada com la tornada e prés l'autobús. Avui he preguntat al petró que pensabe fer de mi, i me a dit que dissapte am dirá una cosa concreta, i que potser m'allargará un mes mes la contrata. Ara jo am pregunto. A on anire a parar?

DIUMENGE 11 FEBRER

Avui me he modat i he anat al cine a passar la tarda, dons del contrar-hi la passo molt aburrida. He escrit a me volguda esposa i també he rebut carta d'ella que'm fa ballar el cap.

DILLUNS 12 FEBRER

El demati perquè plovía me e quedat a treballar al taller i per la tarda he anat a Lacabareda. Continuen els dies sense fer fret.

DIMARS 13 FEBRER

Un di a molt perro de fret, el demati a les set he pres l'autobús i e anat a treballar a Lacabareda. Com que e treballat sobre el covert he passat bastant fret. A la tornada he tingut sort que un camió me a pujat, i aixís despres de no tindre d'anar a peu no he passat tante fret.

DIMECRES 14 FEBRER

Un dia gris, nuvol i nevant. Jo sols estic pensan que fa any per aquesta diada ens ajuntarem⁶⁰ am me volguda no pensant que tenia de vindre un dia que'ns tindriem

de sepear per la força, i tindrie d'estar tan de tems allunyats un de l'altre, al pensar-hi am done tristes, i un dia com abui de recorts tan grats no puc menys que'n tristir-me, i pensan que encara es molt lluny el dia de poguer-nos ajuntar de nou. Es tan gran la meve tristesa que si gosés ploraria com una criatura, però no tinc altre sol-lució que fer el cort fort esperant de que arrivi aquest dia tan esperat.

DIJOURS 15 FEBRER

He passat el dia treballan al taller, dons continue nevant i fá bastante fret. Res de nou anotar.

DIVENDRES 16 FEBRER

Treballant tot el dia al taller. He tingut carta de me volguda esposa en la que'm confirme que per ara o beo molt lluny la meve anada allá. Que i farem paciència.

DISSAPTE 17 FEBRER

Com que'l patró a partit a fore me a fet fer festa. El demati le aprofitat per posar-me unes soles de nautic a les sabates a fi de que am durin mes. Per la tarda la he dedicada en contestar a me volguda i tan anyorada esposa.

DIUMENGE 18 FEBRER

Desde ahir que está ploguent, però aixó anat bé, dons a fet fondre la neu i al mateix tems no fá tante fret. Me he posat el traje bó i per la tarda la he pasada al cine, com es de suposar trovant a faltar aquella companyia tan preuada.

DILLUNS 19 FEBRER

Fa un dia tot pluixós, tot i aixó he anat a treballar a Lacabareda i tot ploguent treballabem sobre la coverte. A la tornada he tingut sort que un camió me a portat.

DIMARS 20 FEBRER

Aquest mati com de costum a Lacabareda, pel mati a plogut un poc, però despres el dia se a aclarit un poc i a fet bastan de sol. Avui he tingut de tornar a peu. Quant he arribat he trovat una comunicació de l'Alcaldia que dintre sinc dies tinc de presentar-me de no fer-ho perdo els drets de refugiat. Com que ere tart esperaré anarhi demà a veurer el que voldran.

DIMECRES 21 FEBRER

Aquest mati a fet sol però per la tarda ja se a posat nuvol. He anat a treballar a Lacabareda de tornada he pogut vindre a cavall. Avui he anat a l'Ajuntament a beurer el que volien. Me an preguntat si volia els drets d'asil, que tenie d'estar sotmes vaig les ordres del Governament Francés per el que li convingui. Jo he contestat que per treballar bueno, però que per anar a les armes no estava pas disposat. A les hores me an fet firmar una fulla conforme en el termini de sis mesos bolie marjar cap Espanye, i ojalá fos demà que i pogués marjar, porque cada dia ens posen mes trabes. Ara jo am pregunto. Que passará d'aquí a sis mesos? Avui me an dit que un patró d'aquí am donarie treball i el tinc d'anar a trovar.

DIJOURS 22 FEBRER

Avui a plogut tot el dia, jo me he quedat a treballar al taller, dons segons am diu al patró a Lacabareda sols i a mig jornal de feine per acabar. Dels cinc que tinc escrits demenan-los-hi treball fins avui no me na contestat cap. Si un i pogués anar particularment segurament que la cosa variaria.

DIVENDRES 23 FEBRER

El dia nuvol, pel mati he anat a treballar al taller i per la tarda a Lacabareda, i segons me a dit el patró ja no i tornarem mes. De retorn he pogut anar a caball. Quant he arribat aqui am el nou patró em anat a l'alcaldia porque m'arreglin els papers.

DISSAPTE 24 FEBRER

El dia nuvol igual. Com que no he treballat, me he aixecat a les vuit, i despres de pendre un poc de café en llet he anat a fer un petit remiendo a casa d'uns espanyols. Per la tarda la he dedicada a esriurer a me anyorada i volguda esposa.

DIUMENGE 25 FEBRER

El dia nuvol, però a passat sense plourer. Després de dinar junt am un altre refugiat em anat a pendre café, i passeixar casi tota la tarda. Despres de sopar pedre café i pronte al llit.

DILLUNS 26 FEBRER

El dia nuvol però sense fret. He treballat tot el dia al taller i avui em tingut de fer una caixa de mort que per sert son completament diferentes de les que feiem al

poble. He tingut carta de m'esposa que per sert no es gaire satisfactoria, ja que'm diu que no puc anar a España. Ditjós el dia que podre anarhi.

DIMARS 27 FEBRER

El dia pluixós sens altre novetat que anotar.

DIMECRES 28 FEBRER

El dia nuvol i ploquant un poc. He passat el dia treballant al taller. Avui an avisat a mols refugiats que tenen de partir demà cap Espanye. Segons me an dit son dones i criatures. De totes maneres a un el fan posar de malt umor.

DIJOUS 29 FEBRER

Avui a parat de plourer però continue nuvol. Aqueix vespre a les nou am un autobús an marxat els refugiats que'ls porten a Espanye.

DIVENDRES 1 MARÇ

Nuvol sense pluixa. He passat el dia treballant al taller. He tingut carta d'un patró que vaig escriurer d'un poble molt a la bore de Briziers, que'm diu que li emvihi el permis del patró en que treballa, i date i poble a on soc nat que tot seguit me arreglará els papers per poguer-hi anar, però me a contestat massa tart porque ara tinc compromís am el d'aquí. Si l'agués revuda vuit dies antes i aguera pogut anar-hi però sentinto molt ara am tinc de quedar aquí.

DISSAPTE 2 MARÇ

Avui he anat a Mazament a cercar un paper del Veseconsol i passar una visita medica porque m'arre-

glin els papers de nou per poguer treballar. Tots aquests treballs m'auran costat mes d'un centenar de francs. Pero que i farem, el principal es que pugui continuar treballant i poguer esperar tranquil el dia de poguer anar al costat de me volguda esposa.

DIUMENGE 3 MARÇ

Pel mati el dia nuvol però per la tarda a sortit el sol, lo qual junt am un altre refugiat que está aquí de flaquer, em anat a passeixar per la montanye. Ens em emportat una tortada i dugues taronges i em verenat. Jo en tenie grans desitjos de poguer menjar alguna dulce, dons desde que here fore de casa que no n'havie menjat. He tingut carta de me volguda esposa. També ne tingut de la Sra. Eduvigis⁶¹ de Buenos Aires. He acavat de fer la lletre per me volguda esposa. Despues de sopar he anat a pendre café i pronte al lliit i d'aquesta forme he passat la festa.

DILLUNS 4 MARÇ

Avui fá un bon dia. He anat a comensar am el nou patró me a fet pendre un escriptori que ja estava comensat. Semble i estaré bé. A les cinc quant he plegat el treball com que no feie fret he anat a fer un petit bol.

DIMARS 5 MARÇ

El dia regular, sens cap novetat que anotar, treballar menjar i ja está tot.

DIMECRES 6 MARÇ

El dia regular, sens novetat per anotar.

DJOUS 7 MARÇ

Dia de sol, però un aire molt fret continuo fent la vida de sempre.

DIVENDRES 8 MARÇ

Dia de sol, però aire fret. Sens novetat per anotar.

DISSAPTE 9 MARÇ

El dia bastan bó encar que una mica de fret. Aquí am el nou patró treballa tota la setmana.

DIUMENGE 10 MARÇ

Avui per eser feste fa un dia pessim, semble talmen com si fos fet exprés per no poguer anar a passeixar per la montanya. Junt am el company Pueyo em fet coneixense am un catalá que fa mols anys que's aquí i te un petite fabrica de teixits i ens la ensenyada, tenie el motor elecric brut i per passar la tarda li em neteixat. Despres de sopar pendre un café i acabar la carta de me volguda esposa. Cap mes novetat anotar.

DILLUNS 11 MARÇ

El dia nuvol i pluixós. Em pensabe tindre carta de m'esposa, però no a sigut aixís. Baïam demá. Avui he acabat l'escriptori i he comensat una maquina per les fabriques de teixits.

DIMARS 12 MARÇ

Avui el dia se a aclarit fent bastan de sol. He tingut un desengany al no rebre carta de m'esposa tal com esperabe.

DIMECRES 13 MARÇ

El dia bó de sol i sense fret. Avui per fi e tingut la carta tan esperada de me volguda esposa.

DIJOUS 14 MARÇ

El dia mig nuvol encar que sense fer fret. Res de nou.

DIVENDRES 15 MARÇ

Avui a les cinc del mati despres de pendre un poc de cafe en llet, e anat al taller i tot seguit, em el patró i un altre obrer em pujat al cotxe del patró i em anat a montar una maquina a Les Tours, un petit poble ficat dintre de les montanyes negres a 16 kilometres de Carcassonne. L'anada el viatge a sigut aburrit perque ere fosc. Però la tornada que era de dia e pogut contemplar be el paisatge que per ser es bonit. Dons s'aixecan unes grans rocas tallades am un riu que passa entremig d'ella en alguns puestos forman cascades. La carretera tot son de curves vaixades i pujades. També he pogut contemplar alguna planta florida com algun presseguer i pome, cosa que aquí a Labastida encara no se'n beu cap. El treball no a sigut pesat, dons a les tres de la tarda ja havien acabat.

DISSAPTE 16 MARÇ

Un dia de sol com de primavera treballant tot el dia. Cap novetat anotar.

DIUMENGE 17 MARÇ

Un dia bó de primavera. Per la tarda després de pendre café, junt am el company Pueyo em comprat un tortell i l'em anat a menjar a la montanya. Allí sols recordar i parlan dels nostres tan volguts.

DILLUNS 18 MARÇ

Continue bon dia però sense gaire sol. Avui he tingut carta de me volguda esposa.

DIMARS 19 MARÇ

Continue fent bastan bon tems. La vida de sempre, treballar menjar i dormir, eperant el ditzós dia.

DIMECRES 20 MARÇ

Dia bó. Res de nou per anotar.

DIJOUS 21 MARÇ

Continue fent bon tems i sense novetat.

DIVENDRES 22 MARÇ

Avui el dia a transcorregut nuvol, i el vespre despres de sopar se a posat a plourer.

DISSAPTE 23 MARÇ

El dia se a aclarit, fent un dia com de primavera. Ara em de fer dos dies de feste diumenge i dilluns de Pasqua. Aquestes diades son molt anyoradas pere mi, i els dies de feste al tindrels de passar lluny de me anyorada esposa, ja que'ls trovi mes anyorar.

DIUMENGE 24 MARÇ

El demati un dia explendit però per la tarda se a posat nuvol en bastan de bent. Pel mati junt am el company Pueyo ens em fet retretar per portar dos retrats a l'Alcaldia perque ens fassin la nove contracta de trevall que la velle pronte farà un mes que se a acabat. Per la tarda tot i fent mal tems despres d'haver pres un café

ens em anat a la montanya a passeixar i ens em menjat un braç de gitano i una taronge cada un, de tornada le dedicat a escriurer a me volguda esposa.

DILLUNS 25 MARÇ

Segon dia de Pasqua, no treballa i he passat el dia aburridissim dons a plogut tot el dia i vastant fort.

DIMARS 26 MARÇ

El dia nuvol però sense plourer. He tingut carta de me volguda esposa que per sert me a causat un disgust, puig em diu que a la retirade s'emportaren moltes coses de casa i que la deixaren completament saqueixada. Sort encara que ella tingué la grant pensada de treurer tot el que pogué, tot i aixó am diu que de lo que quedá s'emportaren lo millor. Que i farem un altre desengany mes a la vida.

DIMECRES 27 MARÇ

Avui casi a plogut tot el dia. He rebut de nou carta de me volguda esposa que per sert quant me l'an entregada el cort me a fet una cosa pensant que't dirá de nou. Em diu que per alla i an rumors de una amnistia per els primers d'Abril, per aqui també i a algo d'aixó, pero no em bull fer il·lusions per no sufrir un nou desengany. També am done noves de Carmen, que per ser el camí que segueix no es el que mes m'agrada, però si es la sebe bocassió⁶² no i podem pas fer-hi res.

DIJOUS 28 MARÇ

El dia regular, el treball i la vida de sempre, i sens novetat.

DIVENDRES 29 MARÇ

El dia bastan bó de sol. Cap novetat anotar.

DISSAPTE 30 MARÇ

El dia variat en bastant pluixa. Em anat a montar la maquina que he fet a la fabrica la Granverga, una fabrica de teixits molt important. També he tingut d'anar a l'Alcaldia a firmar tres papers, com el primer que deie que tinc intenció de marxar a Espanye tot aixó am pose de molt humor, aveurer el que será. També he tingut lletre de m'estimada Maria.

DIUMENGE 31 MARÇ

El dia bastan bó de sol i sense fret, per la tarda despres d'haver anat a pendre café a casa el Sr. Guinó junt am el company Pueyo em anat a fer un passeig per la montanya com se suppose dons aqui no i a plans. Em comprat un poc de llangonisa i quatre olives i em bere-nat un poc, d'aquesta forme em passat la feste.

DILLUNS 1 ABRIL

El dia nuvol en un poc de fret. Aquest poble avui es la fire. De totes maneres nosaltres em treballat tot el dia. Jo me he firat d'una boina que me a costat 12 francs, i una maquina d'afeitar jun am brotje de fulles i sabó tot junt me a costat 18 francs. Bull provar si en puc afeitar, doncs d'aquesta forma estalviaria 4 francs per semana.

DIMARS 2 ABRIL

El dia nuvol en un poc de pluixa, sens cap novetat anotar.

DIMECRES 3 ABRIL

Tot el dia ploquant en un poc de fret. Res de nou anotar.

DIJOURS 4 ABRIL

El dia clar però se a girat un bent molt fort encar que sense fret. Cap novetat anotar.

DIVENDRES 5 ABRIL

Continue el bent fort, ames en un poc de pluixa i un poc de fret.

DISSAPTE 6 ABRIL

El bent a minvat bastant i fá sol, però el poc bent que fá es molt fret. Avui de fuster al taller he sigut sol dons els altres an fet feste. També he tingut lletre de m'an-yorada esposa.

DIUMENGE 7 ABRIL

El dia de sol però en un bent vastan fort i fret. Tot i aixis per la tarda despres d'haver anat a pendre café junt am el company Pueyo em anat un rato a passeixar i despres em anat a casa el Sr. Guinó a un em comver-sat un rato am ell i esposa i aixis em acabat de passar la festa, despres de sopar pendre un café i acabar d'escriurer a m'esposa.

DILLUNS 8 ABRIL

El dia mig nuvol però sense gaire fret. Res de nou anotar.

DIMARS 9 ABRIL

El dia nuvol i de tan en quant un poc de pluixa i bastante fret. Cap novetat anotar.

DIMECRES 10 ABRIL

Nuvol, sol, pluixa, neu i sobretot fret. Aixó es tot lo de nou que i a avui.

DIJOURS 11 ABRIL

Continue fen bastante fret encar que'n el taller a on treballa no en tinc pas. Avui an marxat per incorporar-se a l'armada els companys d'hotel. Mascort i Pouget. L'últim es el que me prestá el relotge, els dos son uns bons companys.

DIVENDRES 12 ABRIL

Continue el tems nuvol i fret. Avui he tingut carta de me volguda esposa.

DISSAPTE 13 ABRIL

Continue encara fent fret, i nuvol. Avui he ajudat a portar la caixa de les eines a un obrer que treballaba am mi, que a tingut de marxar a incorporar-se. Aixís es que ara de fuster sols en quedem dos.

DIUMENGE 14 ABRIL

Avui per esser feste me he aixecat a les nou i mitja del mati despres d'haver pres el café en llet, me rentat i arreglat i me ne anat a fer afeitar. Continue fen fret però avui fa un poc de sol, i a un el bent no i toca s'está bé. Per la tarda despres de dinar i pendre café junt am el company Pueyo em anat a fet una passeixada i

d'aquesta forma em passat la festa, també he escrit a me volguda esposa.

DILLUNS 15 ABRIL

Avui a calmat la fret i a fet un dia de sol completament de primavera. Cap novetat anotar.

DIMARS 16 ABRIL

Continue el bon tems encar que nuvol. Avui he tingut lletere de me volguda esposa.

DIMECRES 17 ABRIL

El dia en pluixa però sense fret. Avui no se el que o fá, però he passat bastan anyorament pensar en me volguda i anyorada esposa.

DIJOURS 18 ABRIL

Pluixa sol i nuvol però sense fret. Cap novetat anotar.

DIVENDRES 19 ABRIL

Un dia bó completament de primavera en molt de sol i sense ven ni fret, dies que asta el momen ben pocs ne vistos aquí a Labastide.

DISSAPTE 20 ABRIL

Continue el von tems però suposo que aixó durará pocs dies. He tingut carta de me volguda esposa.

DIUMENGE 21 ABRIL

Pel mati el dia bó de sol i sense fret, però per la tarda se a posat nuvol i ben bastan fresquet, semble fet exprés porque un no pugui anar a passeixar. Després

de dinar junt amb el company Pueyo em anat a beurer un partit de football i despres a passeixar tota la tarda. Despres de sopar he escrit a m'estimada Maria, d'aquesta forma e passat la festa i asta un altre.

DILLUNS 22 ABRIL

Nuvol en un poc de ben i a punt de plourer. Cap novetat anotar.

DIMARS 23 ABRIL

Continue nuvol i el ben es mes for que ahir.

DIMECRES 24 ABRIL

Avui per variar a plogut vastan.

DIJOUS 25 ABRIL

Continue ploquant i sens altre novetat.

DIVENDRES 26 ABRIL

Encara plou, i res de nou.

DISSAPTE 27 ABRIL

Avui a parat de plourer i a sortit el sol. He tingut carta de me volguda i anyorada esposa.

DIUMENGE 28 ABRIL

Dia mig sol i mig nuvol. Me he llevat un poc tart, i despres de rentar-me he anat a veurer el mercat. Degut al plourer no me he pogut canviar de sota. Per la tarda junt am el company Pueyo i dos mes que mengen al hotel, un italià i un francès, despues d'haver pres café tot passeixan em anat fins a Corniu, un petit poble a cinc kilòme-

tres d'aquí a visitar unes interessans grutes que i an, que per ser me an agradat moltissim dons i an mills d'este-lectites molt boniques. Jo es la primera que visito i ja dic me a agradat molt, he passat una bone tarda. Despres de sopar com de costum escriurer a me volguda esposa.

DILLUNS 29 ABRIL

Un dia bó de primavera.

DIMARS 30 ABRIL

Aquest mati quant me aixecat plovía bastan no parant fins cap el tart.

DIMECRES 1 MAIG

Abui a plogut bastan durant el dia, i cap el tar plovía a vots i a varrals. Aquestes son les novetats que i an per aquí.

DIJOUS 2 MAIG

Avui he fet feste. Pel mati he anat un rato a casa el senyor Guinó i per la tarda, despres de dinar a pendre café, i després escriurer a me volguda esposa recordan la seve tan anyorada companyia.

DIVENDRES 3 MAIG

El dia nuvol en un poc de pluixa. Estic cansat, dons duran tot el dia e trebellat a la maquina d'obrar i me cansat bastan.

DISSAPTE 4 MAIG

El dia en bastant pluixa. He tingut carta de me volguda esposa. Avui estabé algo cansat de trebellar i e ple-

gat a els cinc en lloc de las sis, e tingut algo d'entercat am el patró porque plegaba aquesta hora, però no ne fet gaire cás, porque ja m'avisaren que bevia bastan, i que les tardes no fes gaire cabal del que endeie.

DIUMENGE 5 MAIG

El dia nuvol però sense plourer. He passat tot el dia a casa el Sr. Guinó fent alguna nginyeria que les i avia promés, me an fet quedar a dinar i a sopar que m'agrada bastan, dons sembla com si talmen fos entre familia, i me a fet recordar els tems passats i tant anyorats que me volguda esposa nomes procurabe courer coses que a mi m'agradessin per complaurem. ¿Quan tornaran aquells feliços dies? Al vespre abans d'anar al lliit e acabat la carta de me volguda i anyorada esposa, i demá quant vaixi a treballar la tiraré al correo. Daquesta forma he passat el diumenge, que despres de tot no le passat malament.

DILLUNS 6 MAIG

El dia en sol i un poc de calor un dia de primavera. Cap novetat anotar.

DIMARS 7 MAIG

Continue el bon tems. Avui e escrit a m'esposa porque pugui tindre la carta el segon dia de festa major, i aixó me a costat anar a dormir bastan tart.

DIMECRES 8 MAIG

Continue fent bastan bó, encar que despres de sopar se a posat nuvol i a plogut un poc.

DIJOURS 9 MAIG

Bon dia en bastan de sol i sense fret. Cap novetat anotar.

DIVENDRES 10 MAIG

El dia bó de primavera i sense cap novetat anotar.

DISSAPTE 11 MAIG

Avui cap el tart a plogut bastan. Estic bastan cansat del treball, dons em tingut d'entrar un vagó de fusta i me he cansat bastan. Avui com de costum e tingut carta de me volguda esposa.

DIUMENGE 12 MAIG

El dia bó de primavera. Pel mati despres de rentar-me i canbiarme, junt am en Pueyo em anat un rato a passeig. Despres de dinar a pendre café i al cina, dons avui despres de molt tems n'an tornat fer. Al vespre escriurer a me volguda i anyorada esposa porque no li faltin les meves noves. Aixis em passat el primer dia de Festa Major, dia de grats recorts en aqueix moment que'm trobo sol i molt lluny dels meus.

DILLUNS 13 MAIG

Dia completament bó. Avui segon dia de festa major per aqui molte gent a fet festa però jo per no aburrim-me tan baig demenar el patró pere treballar, i he treballat de les set del mati a les cinc de la tarda. Aixis es que mentres al meu poble tan estimat alguns celebren la festa, els altres per aqui al desterro treballan, i encar ditjós del que pot treballar com jo que al menys no li falte el mes necessari per poguer anar esperant.

DIMARS 14 MAIG

El dia bó de primavera. Cap novetat anotar, sols com sempre la vida monotoma i anar esperant.

DIMECRES 15 MAIG

El dia mig nuvol i sens cap novetat anotar.

DIJOURS 16 MAIG

A plogut tot el dia en bastan de bent.

DIVENDRES 17 MAIG

Continue ploguent i un sempre te d'anar carregat am les sabates.

DISSAPTE 18 MAIG

A parat de plourer però está bastan nuvol.

DIUMENGE 19 MAIG

Pel mati encar que a fet sol a fet un bent molt fret, per la tarda sa parat un poc. Com cada diumenge al café i passeixar dons es l'única distracció que i a per aquí. Per el vespre a escriurer a me volguda esposa, però sense tindre aquesta semana com acostumaba carta d'ella.

DILLUNS 19 MAIG

El tems regular. Avui e tingut lletre de m'estimada esposa.

DIMARS 20 MAIG

El tems nuvol en un poc de pluixa, res de nou anotar.

DIMECRES 21 MAIG

El tems regular, sens cap novetat.

DIJOURS 22 MAIG

Com cada dia. Esperant.

DIVENDRES 23 MAIG

Nuol i pluixa com de costum.

DISSAPTE 24 MAIG

Bon dia però en bastan ben. A les set em partit am el cotje al bosc a tallar arbres. Me a agradat bastan. em fet un bon esmorçar. De dal de la montanya podie contemplar la cordillere dels Pirineos, a on a l'altre costat si troba me tan volguda i anyorada esposa. Tot miran-los pensabe. ¿Quin dia será que podrás travesar-los per anar al seu costat? En tornan m'an entregat una carta d'ella.

DIUMENGE 25 MAIG

El dia regular. Per la tarda a passeixar, i el vespre despres de sopar escriurer a me volguda esposa.

DILLUNS 26 MAIG

El dia regular, sens cap novetat.

DIMARS 27 MAIG

El tems bó sens novetat.

DIMECRES 28 MAIG

El dia pluixós, i cap novetat.

DIJOURS 29 MAIG

Continue ploguent.

DIVENDRES 30 MAIG

Pluixa igual i res de nou.

DISSAPTE 31 MAIG

El dia nuvol, sense pluja

DIUMENGE 1 JUNY

Un bon dia, per la tarda a passeixar com de costum. Per sopar junt am el meu company em sigut comidats a sopar. El meu company a fet un arros que per ser a sigut molt bó. En fi un bon sopar. Despres escriurer a me volguda i anyorada esposa.

NOTES

¹ Biure, poble de l'Alt Empordà.

² Possiblement els Banys d'Arles, camp de trànsit dels refugiats que van arribar de la Baixa Cerdanya.

³ Centre de trànsit per organitzar el trasllat en tren dels refugiats cap als camps de concentració de la plana del Rosselló. Tancarà l'abril del 1939. FORCADA, Enric; TUBAN, Grégory: "Topografia dels camps de concentració de la Catalunya Nord" a l'Exili català del 1936 al 1939. Un balanç, al núm. 19 dels Quaderns del Cercle, Girona 2003, Cercle d'Estudis Històrics i Socials, pàg. 63.

⁴ Va funcionar des de l'1 de febrer del 1939 a l'hivern del 1941. Estava situat sobre la platja en un rectangle de 550 m de llarg per 226 d'ample. El mes de febrer hi havia 90.000 persones

⁵ El camp de concentració de Sant Cebrià, en el Llenguadoc-Rosselló, va ser un dels més importants del Rosselló. Va obrir durant els primers dies de l'èxode. La construcció de les instal·lacions no va acabar fins el mes de juliol de 1939 i va tancar definitivament l'octubre de 1941. Les primeres setmanes varen ser molt difícils per als refugiats ja que no hi havia res previst, el camp estava sobre la platja despullada i encerclada per filferres i a dins s'enfrontaven a la fred, a la gana i a la falta d'higiene

⁶ Deu voler dir talp.

⁷ El camp de concentració de Sant Cebrià va obrir a primers de febrer i en poques setmanes hi van ingressar 80.000 persones.

⁸ No s'acaba d'interpretar bé aquesta paraula en el manuscrit.

⁹ Enric Vicens Colomer (1912), també conegut com "Tirona", que segons el padró municipal de l'any 1936 vivia al carrer Àngel Guimerà, tot i que la casa familiar era al carrer Ricard Casademont.

¹⁰ Fonts orals han comentat que hi havia un exiliat llagosterenc de nom Cinto a qui deien “el carboner” i que correspondria a Jacint Canalies Clara (la Bisbal 1894).

¹¹ Equips de voluntaris retribuïts amb una ració de menjar suplementari i una relativa llibertat de moviments ajudaven a la construcció de barracons. DREYFUS-ARMAND, Geneviève: El exilio de los republicanos españoles en Francia. Editorial Crítica. Barcelona, 2.000, pàg. 63.

¹² A partir del mes de març els francesos ja preveuen la importància dels refugiats per treballar en feines pesades que no volen fer els mateixos francesos.

¹³ Agde, al departament d'Hérault Llenguadoc-Rosselló, en l'actualitat té uns 20.000 habitants. El camp va ser obert el febrer de l'any 1939 i va estar destinat preferentment a hostatjar catalans (Dreyfus, 64), més tard hi va haver un miler de soldats txecs i a partir de 1940 altres refugiats i després moltes companyies de treballadors indoxinesos (<http://www.ville-agde.fr/culture/monuments.html>).

¹⁴ En Biel era en Gabriel Aleñà Oliver (nascut entre el 1870 i el 1872), que vivia a l'última casa de l'anomenat popularment carrer d'en Dents (carrer de Tossa). L'any 1900 vivia amb tres fills: Narcís, Llorenç i Jaume.

¹⁵ Joaquim Martí Billoch (Blanes 3-5-1908), mestre de les escoles públiques de Llagostera que segons el padró de l'any 1936 feia poc més d'un any que es trobava a Llagostera. Hi havia un altre exiliat llagosterenc de nom Martí: Martí Albertí Esteve, en “Portela”, (Llagostera 1894-Llagostera 1982). Aquest últim Martí va estar internat al camp de concentració d'Argelers (per tant no va coincidir amb Emili Cantal ni a Agde ni a Sant Cebrià) i va sortir quan va trobar feina de taper a Portvendres.

¹⁶ Santiago Vila Soteras (Sabadell 1908-Perpinyà 1989), regidor i alcalde (1937-1938) de l'Ajuntament de Llagostera per ERC durant la guerra civil. Vila es va exiliar a França i es va

establir definitivament a Perpinyà. Va assolir una bona posició i va tenir una fàbrica de sabó. És reconegut l'ajut que va oferir a molts refugiats i la seva casa va ser punt de referència i lloc de trobada de molts exiliats catalans.

¹⁷ Antoni Cantal Barris (Llagostera 1897- Llagostera 1977). Quan va poder sortir del camp de concentració va trobar feina de conductor de camió i va tornar a Llagostera el mes de febrer de 1954.

¹⁸ Joan Escapa Mestres (Cassà 1890). Segons el padró municipal de l'any 1936 feia sis anys que residia a Llagostera i amb ell set fills, dels quals quatre nois: Libert, Jerminal, Constancio i Sebastià Escapa Sureda. Joan Escapa va ser president de la societat obrera suro tapera El Porvenir tant a Cassà de la Selva com a Llagostera i va ser secretari (almenys el 1932) de la CNT a Llagostera i alcalde també de Llagostera per la CNT l'any 1936. Segons les fonts orals consultades, Joan Escapa hauria mort a Panamà entre els anys 1945-1950.

¹⁹ L'any 1936 vivia una família Bruzy a Llagostera que procedia de França. El pare Lleó (1877) era un taper que treballava a França amb tres dels seus fills: Joan (1906), Lleó (1913) i Lluís (1915).

²⁰ Possiblement es refereix a l'afusellament de set llagostencs (Llorenç Gabarron, Enric Pere Ferrer, Francesc Valls, Josep Payret, Jaume Prim, Pere Ponce i Florentí Homs) el 12 de maig de 1939 a Girona. Dades extretes de: SOLÉ I SABATÉ, Josep M: La repressió franquista a Catalunya 1938-1953. Catalunya sota el franquisme, Edicions 62, Barcelona, 1985, pàg. 366.

²¹ Francesc Falivene Pingetti (Llagostera 1897- Llagostera 1991). Membre del consistori municipal durant la II República i durant la guerra civil. Durant la guerra civil va ocupar el càrrec d'alcalde a partir del mes de juny de 1938 i fins el gener de 1939 per ERC. Va tornar a Llagostera els anys seixanta.

²² Podria ser Joan Mir Joan (Cassà 1901), cap de l'estació. Regidor de l'ajuntament per ERC durant la guerra civil.

²³ Podria ser Pere Argelés Gotanegra (Roses 1892), regidor de l'Ajuntament de Llagostera per ERC durant la guerra civil.

²⁴ Podria referir-se a Llorenç Balmaña Mons (Llagostera 1892- Llagostera 1976). Regidor de l'Ajuntament pel PSUC durant la guerra civil (de l'any 1937 al 1939). Va ingressar a la presó de Figueres el 16 de novembre de 1945 i va quedar lliure el 28 de novembre de 1945 (dades de l'Arxiu Històric Comarcal de Figueres).

²⁵ Podria referir-se a Francesc Capdevila Saurí, regidor per ERC de l'Ajuntament de Llagostera durant la guerra civil (els anys 1938 i 1939).

²⁶ Va funcionar des del 1939 a l'estiu del 1942. Estava construït sobre la platja i era considerat un camp "model". FORCADA, Eric; TUBAN, Grégory: "Topografia dels camps de concentració de la Catalunya Nord" a l'Exili català del 1936 al 1939. Un balanç, al núm. 19 dels Quaderns del Cercle, Girona 2003, Cercle d'Estudis Històrics i Socials, pàg. 60-61. A partir del setembre es va convertir en camp d'instrucció militar per als que es varen allistar a l'exèrcit francès.

²⁷ Podria ser Francesc Ralló Ferriol, regidor de l'Ajuntament pel PSUC durant la guerra civil.

²⁸ Possiblement Joan Mascort Rissech (Llagostera 1899- Gusen 1941), un dels tres llagosterencs que varen morir en camps d'extermini nazis: Joan Mascort i Francesc Llagostera, ambdós a Gusen (el 1941 i el 1942 respectivament), i Enric Puigmolé a Mauthausen (el 1942). Joan Mascort va estar internat en el camp d'Agde en els mateixos mesos que Emili Cantal i en el camp de Sant Cebrià, la segona vegada que l'Emili hi és internat. Amb tot, l'11 d'abril de 1940 Emili Cantal escriu en el diari "Avui: an marxat per incorporar-se a l'armada els companys d'hotel.

Mascort i Pouget". En aquella època Joan Mascort Rissech ja feia mesos que formava part d'una companyia de treball, per tant possiblement aquesta última anotació faci referència a un altre Mascort. Una altra de les possibilitats, evidentment, és que el Mascort a qui fa referència en tot el diari l'Emili no sigui Joan Mascort i Rissech.

²⁹ L'últim lloc on va residir i on tenia la fusteria era a "can Massanas", casa de la plaça Campmany cantonada amb el carrer Dr. Fleming. Amb anterioritat havia tingut la residència i la fusteria a l'altra costat, allà on hi ha actualment el pub Enrenou. Encara abans havia tingut l'habitatge al carrer Concepció núm 3 "can Jovanet", i la fusteria davant mateix de "can Jovanet", en una porta que estava a la mateixa finca que "ca la Txè".

³⁰ Es va traslladar al carrer Donzelles.

³¹ La pesca era una de les aficions d'Emili Cantal.

³² Carmen Lobo va arribar a Llagostera l'octubre de 1936 formant part d'un contingent de refugiats madrilenys. Carmen va viure amb la família Cantal durant uns dos anys i va continuar mantenint relació amb el matrimoni durant tota la vida.

³³ Rosita Barris, germana de la mare d'Emili Cantal.

³⁴ El mes de març es varen començar a formar les companyies de treballadors estrangers que eren unitats militaritzades comandades per oficials francesos. Des del principi feien feines de fortificació i de construcció de campaments militars, i molts d'ells varen quedar en primera línia de foc durant la II guerra mundial.

³⁵ Josep Calvet i Amat (Llagostera 1899 – Llagostera 1999), regidor de l'Ajuntament en els primers temps la II República, casat amb Melita Franz Gutten, regidora del PSUC a l'Ajuntament durant la guerra civil. Josep i Melita, amics personals d'Emili Cantal, es varen exiliar a Xile. Josep Calvet va retornar a Llagostera molts anys després i és conegut sobretot pels seus escrits sobre llegendes i històries llagosterenques.

³⁶ Possiblement el seu nebot Tomàs Cantal Lloberas (1921-1993), fill d'Antoni Cantal Barris que va estar mobilitzat i al final de la guerra estava en un camp de concentració en territori espanyol.

³⁷ El maig Charles Pomaret, ministre de treball francès, proposa en una nota confidencial als directors de les oficines departamentals de treball "que efectuin el reclutament de mà d'obra per a les explotacions agrícoles (..) en els camps, on hi ha nombrosos espanyols pertanyents a professions agrícoles i, fins el present, s'han quedat sense treball". RAFANEAU-BOJ, Marie-Claude: Los campos de concentración de los refugiados españoles en Francia", Omega. Barcelona, 1995, pàgs. 190-191.

³⁸ Festa nacional a França que commemora la presa de la Bastilla el 14 de juliol de 1789.

³⁹ Una altra germana de la mare d'Emili Cantal residia a França ja abans de la guerra i tenia una filla que es deia Anita i un fill.

⁴⁰ El 8 de juliol de 1939 Queipo de Llano és nomenat general de la II Región Militar i el dia 20 és cessat en el càrrec i és obligat a marxar a Itàlia per presidir una representació militar diplomàtica de contingut gairebé nul.

⁴¹ A partir del mes de maig de 1939 té un fort creixement de la població ja que hi van els candidats al retorn cap a l'Estat Espanyol per tal de facilitar l'organització dels combois. FORCADA, Eric; TUBAN, Grégory: "Topografia dels camps de concentració de la Catalunya Nord" a l'exili català del 1936 al 1939. Un balanç, al núm. 19 dels Quaderns del Cercle, Girona 2003, Cercle d'Estudis Històrics i Socials, pàg. 60-61.

⁴² Segons la llei del dia 12 d'abril del 1939 els estrangers que es beneficiessin del dret d'asil es veurien sotmesos a les obligacions que imposaven els francesos en les lleis sobre

reclutament i sobre l'organització de la nació en temps de guerra.

⁴³ Aquesta paraula no s'ha pogut interpretar del manuscrit.

⁴⁴ Des de la segona meitat del segle XIX Vietnam, Laos i Cambodja varen formar la Indoxina francesa. L'any 1946 va començar l'anomenada guerra d'Indoxina o primera guerra del Vietnam, que va acabar amb l'expulsió dels francesos l'any 1954.

⁴⁵ A partir de la declaració de guerra i del decret del 4 de setembre, les companyies de treballadors estrangers es varen organitzar massivament.

⁴⁶ L'1 de setembre Alemanya va envair Polònia.

⁴⁷ Població interior que actualment compta amb uns tres mil habitants (al departament d'Hérault Llenguadoc-Rosselló) a 40 K. de Montpellier i 30 de Besiers.

⁴⁸ Faugères, població del departament d'Hérault Llenguadoc-Rosselló que actualment compta amb uns 3.000 habitants. Lloc vinícola integrant d'un zona amb denominació d'origen de vins francesos, anomenat igualment Faugères.

⁴⁹ Famoses postres franceses anomenades Tatin.

⁵⁰ Paco, pot ser Francesc Falivene.

⁵¹ Josep Lloveras Casadevall (Llagostera 1909 - Girona 1939), regidor a l'Ajuntament de Llagostera per la CNT (fons Jutjat de Pau 1936, 16 d'octubre de 1936) el 1936. Va arribar a sergent de l'exèrcit republicà i va ser afusellat el 22 d'octubre de 1939.

⁵² Es podria referir una altra vegada a Joan Mir Joan.

⁵³ Deu referir-se a un dels dos germans Vidal de Llagostera, Robert o August, cunyats del germà de Santiago Vila Soteras, Josep. Un d'ells, August Vidal (Llagostera 1909- Barcelona 1976), es va exiliar a l'exURSS després d'haver estat un temps a França. Va ser un eminent traductor del rus al castellà.

⁵⁴ Possiblement Lluís Clavet Guàrdia, germà de Marià. Marià Clavet Guàrdia (1888), taper, havia estat regidor a l'Ajuntament de Llagostera per la CNT durant la guerra civil.

⁵⁵ Labastida-Roairós és un poble que en l'actualitat té aproximadament 2.000 habitants i que està situat a l'Alt Llenguadoc, a la regió de Midi Pirineus, en el Tarn. Labastida-Roairós basava la seva economia, en bona part, en les filatures. www.labastide-rouairoux.com

⁵⁶ No s'acaba d'interpretar bé aquesta paraula en el manuscrit.

⁵⁷ Sorteig de la loteria de Nadal.

⁵⁸ Es deu referir a una quina.

⁵⁹ Els refugiats no podien canviar del departament que tenien assignat.

⁶⁰ Es varen casar el 14 de febrer de 1927.

⁶¹ Eduvigis Vila Noguera (nascuda entre 1888-1896) de can Prats de les tres Creus, casa que fa cantonda amb el carrer Sant Feliu i el carrer Ganix. L'Eduvigis l'any 1925 ja era a l'Argentina.

⁶² Segurament deu referir-se a la seva intenció de fer-se religiosa.

C R O N O L O G I A

1939	Emili Cantal	Llagostera	Catalunya	Espanya	Europa
			Des del 5 d'abril de 1938 ja havien quedat derogades totes les institucions catalanes i l'Estatut de Catalunya. La llengua catalana deixa de ser oficial i se'n prohibeix l'ús públic. Varen morir en combat entre 36.000 i 41.000 catalans i 5.500 en bombardeigs.		
1939	Emili Cantal	Llagostera	Catalunya	Espanya	Europa
			18 de gener, Francesc Falivene renuncia al càrrec d'alcalde. 24 de gener, la composició de l'Ajuntament és: Josep Seda (alcalde), Llorenç Balmaña (PSUC), Francesc Falivene (ERC), Josep Abras (CNT), Melita Franz (PSUC), Lluïsa Peiris (PSUC), Pere Argelés (ERC), Joaquim Xargay (ERC). 27 i 28 de gener, les regidores Melita Franz i Lluïsa Peiris, acompanyades de dos soldats de la Brigada Internacional roja, s'emporten de		

1939	GENER	Emili Cantal	Llagostera	Catalunya	Espanya	Europa
			l'Ajuntament els llibres d'actes del ple del 1936 al 1939 i la correspondència.	A finals de gener hi ha a Catalunya 500.000 refugiats evacuats d'altres zones republicanes, manca energia elèctrica. el treball s'havia interromput en molts llocs i molts serveis públics havien deixat de funcionar, l'exèrcit republicà es va retirant, destruint ponts i incendiant algunes indústries.		
1939	FEBRER	Dia 1, surt de Girona en direcció a Capmany. Dia 2, és a Biure, esperant passar la frontera. Dia 4, pot passar la frontera i arriba al Portús. Dia 5, arriba al camp del Voló. Dorm al ras. Dia 6, l'Emili escriu en el diari: ningú ens dona de menjar". Dia 9, arriba al camp de Sant Cebríà. Dorm al ras.	Durant els primers dies moren a conseqüència dels bombardeigs o de la manipulació de material de guerra, cinc persones. Dia 3, arriba l'exèrcit nacional a Llagostera. Dia 5, Climent Casanovas és el president de la comissió municipal interina d'organització de l'Ajuntament de la qual formen part també: Josep Castelló, Balbino Codolar, Narcís Coris, Martí Dalmau, Narcís Gurnés, Josep	Durant els primers dies de febrer comença l'exili pel coll d'Ares, la Jonquera i Portbou. S'exilien entre 60.000 i 70.000 catalans. Han mort a Catalunya a conseqüència de la guerra entre 69.000 i 79.000 persones. Reapareixen les Diputacions Provincials, que havien deixat d'existir el 1931. Dia 4, els nacionals ocupen Girona.	Durant els primers dies de febrer travessen la frontera Manuel Azaña, Lluís Companys, Juan Negrín, Josep Tarradellas. Dia 1, es convoca reunió de les corts espanyoles en el soterrani del castell de Sant Ferran de Figueres. Dia 9, Negrín arriba a Tolosa i posteriorment viatja a Alacant. Llei del 9 de febrer de Responsabilitats Polítiques per la qual	Dia 5, s'obre la frontera pels militars desarmats. Dia 14, circular per la qual alguns refugiats poden eludir l'internament si tenen parents a França o amics que els avalin i si es comprometen a no sol·licitar cap ajuda a l'estat ni a les institucions públiques. Dia 27, França i Gran Bretanya reconeixen oficialment els nacionalistes espanyols.

FEBRER

Emili Cantal

Dia 12, fa un clot a la sorra com a llit.
Dia 21, l'Emili escriu que fa uns dies que els subministren menjar en cru.

Dia 23, es troba molt malament i acudeix a la infermeria.

Llagostera

Pairet, Joan Prats, Salvi Presas, Francesc Riera, Miquel Rissech i Mario Sastre. Entre els primers acords hi ha: obligar al lliurament de les armes, retirar els rètols dels carrers que considerin desafectes al Movimiento Nacional, incautar la farina de la fàbrica Finazzi i relacionar les cases abandonades.

Dia 9, Francisco Fernández Guevara, brigada de la Guàrdia Civil nomena un nou ajuntament amb persones identificades amb la Causa Nacional i nomena alcalde Joan Prats Parramon i regidors: Joan Auladell, Josep Castelló, Josep Costa, Balbino Codolar, Juli Font, Josep Pairet, Francesc Roquet, Francesc Riera, Mario Sastre, Salvi Presas i Espiridí Vilallonga.

Dia 19, l'Ajuntament acorda formar una comissió per a la recuperació de les cases abandonades o desocupades.

Catalunya

S'empresonen 700 persones a la ciutat i 1.500 a la resta de la demarcació.

Dia 7, s'obliga que totes les inscripcions, tant les de caràcter oficial com privat, estiguin escrites en espanyol.

Dia 8, els nacionals conquereixen Figueres.

Dia 10, és conquerida la frontera catalana amb França i s'acaba l'ocupació de Catalunya.

Espanya

poden ser inculpats tots aquells que haguessin col·laborat amb els republicans amb caràcter retroactiu des de l'octubre del 1934.

Llei de 10 de febrer per la qual es dictaven normes per a la depuració de funcionaris públics.

Dia 12, Negrín arriba a Madrid.

Dia 22, Antonio Machado mor a Cotlliure.

Acord francès-espanyol de bon veïnatge, entre els acords es preveia la restitució a Espanya dels béns que es trobaven a França a causa de la Guerra Civil.

Dia 28, Azaña, des de París, dimiteix com a president de la República

Europa

FEBRER	Emili Cantal	Llagostera	Catalunya	Espanya	Europa
		Dia 20, és nomenat Climent Casanovas nou president del Casino per “imposició” des de l’Ajuntament, que substitueix Joaquim Matas. El nom de Casino Llagosterenc és substituït per Casino España. Dia 23, l’Ajuntament adquireix retrats del General Franco i santcristos Dia 26, es reparteixen queviures (arròs, sucre, cigrons, llenties..) entre els veïns racionats.			
MARÇ					
	Dia 19, a la nit utilitza un llum fet amb una llauna de conserva on hi crema greix Dia 24, corren rumors que Madrid s’ha rendit. Dia 25, en el camp sortegen plats, forquilles, culleres, sabó d’olor i d’afaitar i a l’Emili li toca una	Dia 9, Ingressa a la presó de Girona Josep Creus i Peraferrer, regidor de l’Ajuntament durant la guerra civil per ERC. Dia 16, és destituït del seu càrrec Josep Reixach, jornalero de l’Ajuntament, i Joan Torres, vigilant, a causa d’haver estat nomenats en els càrrecs després	Va posar-se en marxa una intensa activitat depuradora de responsabilitats polítiques dels funcionaris públics. Durant el 1939-1940, 94 mestres de la demarcació de Girona varen ser cessats i 66 traslladats. Gairebé 1/3 del magisteri gironí va ser sancionat.	Dia 4, el coronel Casado forma a Madrid el Consell Nacional de Defensa. Dia 13, s’inicien les converses entre Casado i el govern de Burgos. Dia 24, l’ambaixador de França presenta, a Burgos, les credencials al general Franco.	A finals de març el ministre de treball encarrega als prefectes que facin una llista d’homes susceptibles de ser utilitzats i estudiar els treballs pesats que poden fer-se sense entrar en competència amb la mà d’obra local.

MARÇ

Emili Cantal

forquilla, una cullera i un tros de sabó d'afaitar.

Dia 30, comencen a funcionar les cuines del camp.

Llagostera

del 18 de juliol. Poc més tard són empresonats.

Dia 16, l'Ajuntament acorda assistir l'endemà a l'acte de desgreuge del santcríst de l'escola graduada

Dia 20, ingressen a la presó de Girona 12 llagosterencs: Agustí Coll, Llorenç Gabarron, Florentí Homs, Josep Payret, Enric Perefferrer, Pedro Ponce, Jaume Prim, Miquel Quintana, Josep Reixach, Emili Rissech, Climent Rodas i Francesc Valls

Dia 21, cessen al vigilant nocturn Pere Piella per haver estat anomenat en el càrrec després del 18 de juliol.

Dia 23, l'Ajuntament acorda assistir a l'acte de desgreuge del santcríst del col·legi de les Germanes Carmelites

Catalunya

Dia 15, és afusellat Carles Rahola.

Es crea a París la fundació Ramon Llull.

Espanya

Dia 27, adhesió d'Espanya al pacte anti-Komintern, acord polític contra la Internacional Comunista, juntament amb Alemanya, Itàlia i Japó.

Dia 28, l'exèrcit nacional entra a Madrid.

Dia 31, signatura del tractat secret germanoespanyol d'amistat.

Dia 31, pacte entre Portugal i Espanya de no agressió.

Pétain és nomenat ambaixador de França a Madrid.

Europa

Dia 15, Alemanya ocupa l'antiga Txecoslovàquia.

ABRIL

Dia 3, per primera vegada es troba amb un conegut de Llagostera: l'Enric Vicens

Dia 1, ingressa a la presó de Girona Domingo Falivene Pingetti.

Dia 17, es publica *El Pirineo* a Girona.

Dia 1, el General Franco dóna la guerra per acabada.

Dia 1, els EUA reconeix el nou estat espanyol.

ABRIL

Emili Cantal

Dia 19, el primer dia que dorm en una barraca de fusta.

Llagostera

Dia 10, ingressa a la presó de Girona Enric Puig Esgleyas.
Dia 13, ingressen a la presó de Girona: Francesc Ragolta Masó, Silveri Roura Luís, Josep Sagué Xargay, Joan Torres Darder.

Dia 13, cessen la Junta de la Cooperativa.

Dia 27, obertura d'una subscripció pública per arranjar l'església parroquial malmesa durant la guerra civil.

Dia 27, l'Ajuntament acorda posar en el Passeig de la Victòria una placa de marbre amb l'últim comunicat de guerra i s'aprova una relació dels carrers que han de canviar de nom. Són els carrers més centrals i s'hi posen noms de personatges representatius del nou règim.

Dia 27, la corporació municipal assisteix a l'acte d'enterrament de les víctimes de la revolució a Girona.

Catalunya

Espanya

Dia 17, es crea l'Instituto Nacional de la Vivienda.

Les estimacions de les morts durant la guerra van dels 500.000 al milió de morts, dels quals 100.000 o 200.000 varen ser en els camps de batalla i 200.000 més varen ser executats o morts a la presó del 1939 al 1943.

Europa

Dia 1, telegrams de felicitació de Pius XII, de Hitler i de Mussolini.

Dia 12, llei francesa "els estrangers que es beneficien del dret d'asil es veuran d'ara en endavant sotmesos a les obligacions que imposen els francesos les lleis sobre reclutament i sobre l'organització de la nació en temps de guerra."

ABRIL

MAIG

Emili Cantal	Llagostera	Catalunya	Espanya	Europa
	Dia 28, ingressa a la presó de Girona Julià Xirgo Vergonyós. Dia 28, ingressa a la presó de Girona Josep Lloveras Casadevall, regidor durant la guerra civil per la CNT. Dia 29, Ingressa a la presó de Girona Narcisa Sellés Pujol.			
Dia 4, arriba al camp d'Adge. És la primera vegada que surt a l'exterior del camp. Dia 4, es troba amb el fill de Gabriel Aleñà, de Llagostera, i Joaquim Martí, mestre de les escoles de Llagostera. Dia 14, es troba amb en Joan Escapa i dos fills, veïns de Llagostera. Dia 19, es troba per primera vegada amb el seu germà Antoni que procedeix del camp d'Argelers. Dia 19, rep per primera vegada una carta de la seva dona. Dia 31, es troba amb	Dia 4, l'Ajuntament acorda el canvi de nom del carrer Alameda pel d'avinguda d'Itàlia ja què és per on van entrar les forces italianes el dia 3 de febrer. Dia 11, cessen el sereno municipal Joaquim Piella. Dia 12, són afusellats a Girona 39 persones de les quals 7 són llagosterencs: Llorenç Gabarron Pérez, de la CNT-FAI; Enric Pereferri Viola, d'ERC; Francesc Valls Ribas, de la CNT-FAI; Josep Payret Mayol, de la CNT; Pere Ponce Jerez, de la CNT, Jaume Prim Gutarra i Florentí Homs Juvenet.		Dia 9, retirada d'Espanya de la Societat de Nacions Dia 14, s'instaura per llei el racionament de molts productes alimentaris i altres productes considerats de necessitat. Aquesta llei provocarà la instauració del sistema de cartilles de racionament, que durarà 13 anys. Creix l'estraperlo i el mercat negre i s'estén el gasogen com a combustible d'automoció.	Charles Pomaret, ministre de treball, proposa en una nota confidencial als directors de les oficines departamentals de treball "que efectuin el reclutament de mà d'obra per a les explotacions agrícoles (..) en els camps, on hi ha nombrosos espanyols pertanyents a professions agrícoles i, fins el present, s'han quedat sense treball". Hi havia 354.345 refugiats a França dels quals 155.138 eren civils i 199.207 milicians.

MAIG	Emili Cantal	Llagostera	Catalunya	Espanya	Europa
	Francesc Ralló i Joan Mascort, veïns de Llagostera.	Dia 25, el governador civil i militar vindrà a Llagostera i es descobriran les plaques de la plaça d'Espanya i del passeig de la Victòria.			Dia 22, pacte d'amistat i aliança d'Alemanya amb Itàlia.
JUNY	Dia 1, reparteixen roba i a l'Emili li toquen dues samarretes, una camisa i uns pantalons.	Destitueixen l'agutzil Aguiló per haver estat nomenat en el càrrec després del 18 de juliol.		Dia 1, acomiadament dels 14.000 alemanys de la "Legión Cóndor" i dels 20.000 legionaris italians.	Dia 29, una circular del ministre de l'interior convida els prefectes a preseleccionar els exiliats que exerceixen professions que puguin ser interessants per a l'economia de guerra per a la Defensa Nacional.
	Dia 4, rep notícies de Carmen Lobo.	Dia 16, ingressa a la presó de Girona Faust Rodríguez Valls.			Hi havia entre 260.000 i 350.000 refugiats a França, i el 15 de juny el president del consell, ministre de defensa nacional, diu que hi havia 173.000 refugiats en els camps.
	Dia 9, l'Emili fa desistir el seu germà de la intenció d'apuntar-se a una companyia de treballadors.	Dia 20, ingressa a la presó de Girona Fermi Rodríguez Roa.			
	Dia 11, assisteix a un partit de futbol entre l'equip titular d'Agde i un equip del camp.	Dia 21, ingressa a la presó de Girona Amado Puigmoler Comas i Ramon Ribes Ginestar.			
	Dia 21, surten del camp d'Agde dues companyies de treballadors cap als Alps marítics.				
	Dia 26, rep carta de Santiago Vila en què li comunica que no li ha pogut trobar feina de fuster i que mirarà de trobar-n'hi en una casa de pagès.				

JULIOL	Emili Cantal	Llagostera	Catalunya	Espanya	Europa
	Dia 6, vaga de fam en el camp com a resposta al reclutament forçat d'interns per a les companyies de treballadors. Dia 10, sortegen quatre homes per barraca per completar les companyies de treball. Dia 12, l'Emili i el seu germà dormen a la mateixa barraca. Dia 13, l'Emili i el seu germà estan apuntats per anar a treballar al bosc. Dia 25, respon a un anunci del diari on demanaven un fuster.	Dia 3, mor a la presó Josep Creus. La causa oficial de la mort: un coma d'etiologia desconeguda. Dia 5, ingressa a la presó de Girona Joan Puig Esgleyas i Josep Rodeja Sau. Dia 15, es restitueix en el seu càrrec la practicant Manuela Izquierdo que ho havia estat abans d'iniciar-se la guerra civil. Dia 24, nomenament d'una nova Comissió Gestora Municipal que està integrada per: Francesc Barceló, Joan Castelló, Josep Costa, Pelai Feixas, Enric Font, Narcís Gurnés, Joan Prats i Miquel Vert. Dia 26, és nomenat alcalde de la Comissió Gestora Municipal Joan Prats.		Dia 15, s'estableix la censura en les obres teatrals, líriques i partitures musicals. Durant l'estiu de 1939 retorna un important contingent de refugiats cap a l'estat espanyol.	Dia 4, constitució d'una Unió dels jueus del Reich que significa el començament de la guetització. És tancat el castell dels templers de Cotlliure on internaven els refugiats considerats com a políticament perillosos.
AGOST	Dia 12, rep una fotografia de la seva dona. Dia 18, rep en el camp la visita d'un francès	Dia 3, presa de possessió del mossèn Josep Boix. Dia 3, Miquel Vert i Francesc Barceló		Dia 4, s'estableix el control de preus de tots els articles de primera necessitat, el règim de taxes.	Dia 12, hi havia entre 230.000 i 2500.000 refugiats a França. 84.688 refugiats estaven en els camps.

AGOST	Emili Cantal	Llagostera	Catalunya	Espanya	Europa
	que el vol llogar com a fuster, és un dels 7 a qui l'Emili va escriure per demanar-los treball. Dia 23, criden a ell i el seu germà per anar a treballar al bosc. L'Emili decideix no anar-hi ja que el patró que el va anar a veure va dir que trigaria uns deu dies a treure'l del camp. Dia 26, sortegen 35 homes per barraca per formar companyies de treballadors. Dia 28, Francesc Falivene li notifica que ja és fora del camp.	seran els instructors de la comissió de depuració de treballadors. Dia 17, es cedeix a Auxili Social l'edifici en construcció de les escoles en el lloc dit "El Puig" per ser destinat a orfenat. Dia 24, s'acorda que un regidor anirà a l'acte de desenterrament del rector, Ramon Carbó, i el vicari, Josep Puigdevall, de Llagostera que havien estat assassinats l'agost de 1936 i que estaven enterrats a Romanyà.		Dia 8, promulgació de la llei que reforça els poders de Franco com a cap de l'estat Dia 9, segon govern del general Franco.	Dia 27, pacte de no agressió germanosoviètic.
SETEMBRE	Dia 14, l'Emili i 149 homes més surten del camp cap a Montanhac Dia 16, l'Emili i 69 dels homes que havien anat a Montanhac retornen al camp d'Agde. El mateix dia l'Emili i 29 més van a Faugères a veremar.	Dia 26, són enterrats al cementiri de Llagostera el rector i el vicari de Llagostera que s'havien desenterrat del cementiri de Romanyà de la Selva. Dia 28, el músic Josep Aguiló ha fet donació de la "Marcha Fúnebre" que es		Dia 4 el govern a Burgos del general Franco es declara neutral. Dia 23, llei per a la confiscació de béns marxistes i anarquistes. Donava als sindicats verticals tots els patrimonis immobiliaris de sindicats i cooperatives.	Dia 1, Alemanya envaeix Polònia. Dia 1, Itàlia proclama la no bel·ligerància. Dia 3, Gran Bretanya i França declaren la guerra a Alemanya. A partir d'aquest moment necessiten tota la mà d'obra dels refugiats.

SETEMBRE

OCTUBRE

Emili Cantal	Llagostera	Catalunya	Espanya	Europa
	tocarà en l'enterrament en el cementiri dels capellans assassinats a Llagostera. Dia 28, es desestima la idea de l'orfenat en "El Puig".		Dia 23, amnistia general per a tots aquells que haguessin actuat en defensa dels ideals del Glorioso Alzamiento contra el Frente Popular des del 14 d'abril de 1931 al 18 de juliol de 1936	Dia 27, rendició de Polònia. Dia 28, Tractat germanosoviètic per al repartiment de Polònia entre aquests dos estats.
Dia 16, li regalen una camisa, una samarreta, un mocador, un paquet de pólvores i una capseta de bombons abans de tornar al camp. Dia 19, arriba una altra vegada al camp de Sant Cebrià. Dia 25, els cosins li escriuen comunicant-li que no li han pogut trobar feina.	Dia 22, és afusellat a Girona Josep Lloveras Casadevall, de la CNT. Dia 26, l'Ajuntament acorda col·locar un pedestal amb una creu dedicada als "Caídos" al final del passeig Victoria, en el lloc que comunica amb el veïnat de Sant Llorenç.	Es publiquen les primeres revistes catalanes dels exiliats: El Poble Català a París i Revista dels Catalans d'Amèrica a Mèxic.		Dia 2, nota als prefectes dient que els espanyols que s'haguessin declarat com a refugiat s'han d'utilitzar en l'agricultura si no ocupen un lloc que interessi a l'economia nacional. Si es neguen es pot reclamar l'article 2 del decret llei del 12 d'abril de 1939 pel qual els refugiats polítics que no haguessin estat mobilitzats per les seves autoritats nacionals, podien ser objecte de requeriment, igual que els francesos o bé expulsar-los sota escorta, cap a la frontera espanyola.

NOVEMBRE DESEMBRE	Emili Cantal	Llagostera	Catalunya	Espanya	Europa
				Dia 24, creació del Consell Superior Nacional d'Investigacions Científiques.	Dia 15, hi ha 53.000 refugiats en els camps de concentració francesos. Dia 30, la URSS ataca Finlàndia.
	Dia 1, surt definitivament del camp de Sant Cebrià cap a Labastida-roairós. S'atura a Perpinyà i dorm a la casa de Santiago Vila. Dia 2, arriba a Labastida-Roairós. Dia 3, primer dia que dorm en un llit en condicions. Dia 3, la mestressa d'on ha d'anar a treballar li regala uns pantalons i un jersei, uns peücs i una bufanda. Dia 4, comença a treballar a Lacabareda, població a cinc quilòmetres de Labastida-Roairós. Dia 17, primera vegada que es pot rentar amb aigua calenta.	Durant el 1939 varen ingressar a la presó de Figueres quatre carabiners que residien a Llagostera l'any 1939: Antolin Hermida Gallardo, Juan Barroso Giménez, Manuel Marcos Cerezuela, José Colón Calatayud.	Dia 5, el governador civil de la província de Girona ordena que es treguin tots els rètols en català dels establiments i que totes les orquestres, cobles, cines i teatres tinguin nom espanyol. Al llarg de 1939 varen ser executades al cementiri de Girona i de Salt, 370 persones. Reapareix a París la revista Catalunya fundada el 1924.	Dia 17, Ley de Desbloqueo, per la qual els bitllets emesos per la República després del juliol de 1936 perden el seu valor. Dia 3, hi havia gairebé 251.000 detinguts.	Dia 13, Itàlia es declara no bel·ligerant. Estats Units, neutral. Dia 14, exclusió de la URSS de la Societat de Nacions. S'invita als estrangers que declarin si es consideren refugiats o si al contrari s'han adherit al règim franquista. Dia 14, Albert Sarraut, ministre de l'interior, declara que hi ha 180.000 refugiats espanyols a França, 45.000 dels quals eren dones i nens. Finals de desembre hi ha entre 35.000 i 80.000 refugiats en els camps de concentració francesos. Havien abandonat França uns 300.000 refugiats.

1940

GENER

Emili Cantal

Dia 26, es fa per primera vegada una fotografia per enviar a la seva dona.

Llagostera

Dia 8, l'Ajuntament acorda admetre sense sanció els següents treballadors municipals: Pere Tarinas, pregoner; Joaquim Bassets, secretari; Francesc Vilanova, auxiliar; Joaquim Roquer, enterramorts.

Dia 11, la inspecció veterinària comunica que el veterinari municipal Narcís Coris ha estat depurat sense sanció. Posteriorment també serà depurat sense sanció, el 9 de desembre de 1940, el metge Domingo Pasqual Carbó tot i que més tard l'expedient va ser revisat i el varen inhabilitar per al desenvolupament de llocs de comandament o de confiança i trasllat forçós fora de Llagostera.

Dia 18, destitució del vigilant nocturn Joaquim Piella i de l'enterramorts Joan Noguer.

Dia 25, ban municipal pel qual es prohibeix la blasfèmia i treballar en dies festius.

Catalunya

Espanya

Llei de 26 de gener d'organització sindical per la qual es creen formalment els sindicats verticals.

Europa

1940 FEBRER MARÇ ABRIL	Emili Cantal	Llagostera	Catalunya	Espanya	Europa
		Dia 29, constitució d'una nova comissió gestora en la qual l'alcalde és Joaquim Navarro, mestre de l'escola de Llagostera.	Dia 4, es torna a treballar a la fàbrica Grober de Girona, incendiada poc abans de l'entrada a Girona de l'exèrcit Nacional		
		Dia 7, Declaren pròfugs 15 soldats. Dia 7, acorden reconstruir la Central Elèctrica que va ser destruïda "per acció de guerra". Dia 14, Benedicció de trasllat d'un santcrist a la capella de Sant Llorenç. Dia 28, l'Ajuntament acorda adquirir medalles per als excombatents.		Dia 2, Llei de Repressió de la maçoneria i del comunisme.	
		Dia 18, invitació a l'Ajuntament als actes en homenatge als excombatents de Cassà de la Selva. Dia 25, la casa de Pilar Masgrau, del carrer de Sant Feliu (actualment	Dia 18, Lluís Companys va formar a França un Consell Nacional de Catalunya.	Dia 18, la censura arriba a les conferències públiques.	Hi ha 30.000 refugiats en els camps de concentració francesos. El ministre de l'Interior deia que hi havia 167.000 refugiats espanyols entre els quals 50.000 dones i nens o prop de 80.000 milicians.

ABRIL MAIG	Emili Cantal	Llagostera	Catalunya	Espanya	Europa
		són les cases del número 35 a 39), està encara ocupada pel Batalló de Treballadors núm. 78. La casa havia estat incautada durant la guerra civil. Dia 25, paguen 88 pessetes pel banquet ofert als excombatents de Llagostera.			
		Dia 16, es canvien alguns noms de carrers i places. Les places del Castell per Los Caídos, i de la Generalitat per 18 de Julio. I els carrers: Guimerà per Generalísimo Franco, 14 d'abril per Avenida de la Liberación, Anselm Clavé per Onésimo Redondo, Consellers per Mola, Pi i Margall per José Antonio, Libertad per Calvo Sotelo.			Milers de refugiats que s'havien incorporat a companyies de treball adscrits a la línia Maginot o els que estaven allistats, queden en plena línia de foc. Dia 10, ofensiva Alemanya contra Bèlgica. Dia 15, capitulació d'Holanda. Dia 20, els alemanys ocupen Bolònia. Dia 28, capitulació de Bèlgica.

JUNY 1940	Emili Cantal	Llagostera	Catalunya	Espanya	Europa
	Dia 1, última anotació en el diari de l'Emili.			Dia 12, es canvia l'estatus de país neutral pel de no bel·ligerància. Dia 14, l'exèrcit espanyol ocupa la ciutat i la zona internacional de Tànger.	Els alemanys obren un forat a la línia Maginot. Dia 1, els alemanys ocupen Lille. Dia 10, el govern francès surt de París i s'instal·la a Burdeus. Dia 11, Itàlia declara la guerra a França. Dia 14, els alemanys ocupen París. Dia 16, Pétain forma govern a França en la zona no ocupada, a Vichy. Dia 22, França signa l'armistici.
		A finals de 1940 hi havia 4000 persones empresonades a Girona i a Figueres.	2 d'octubre de 1940, decret d'amnistia. L'amnistia es concedia als militars condemnats per consells de guerra a penes de privació de llibertat inferiors a 6 anys i un dia i als civils condemnats a penes de la mateixa naturalesa i s'anunciava un projecte de reducció de penes per a aquells que no eren responsables de "delictes de sang".		

Memòria, Records i testimonis és una col·lecció destinada a publicar memòries, epistolaris, dietaris... testimonis de la vida quotidiana escrits en contacte directe amb la realitat que s'explica.

El *Diari d'Emili Cantal (1939-1940)* és un testimoni excepcional per comprendre amb tota la seva cruesa les dramàtiques circumstàncies en què varen haver de viure milers de catalans pel sol fet d'haver optat per defensar el govern legítim de la república.

Amb la col·laboració

